

2.3.3. Helyi identitás

Józsefváros országos szinten is jól ismert kerülete Budapestnek, neve azonban elsősorban negatív asszociációkkal – bűnözés, szegénység, gettósodás, prostitúció, droghasználat, hajléktalanság – forrott össze. Ezek egy része rendelkezik bizonyos alapokkal, egy része korábban rendelkezett ugyan, de már nem aktuális (mint az utcai prostitúció), közös jegyük azonban, hogy a kerület nevét övező mítoszok, előítéletek a valós helyzettel jelentősen negatívabb képet festenek Józsefvárosról. Ez az előítélet ugyanakkor nem konzisztens, számos, földrajzilag a kerületben elhelyezkedő intézmény nem számít a szó stigmaszerepű értelmében józsefvárosinak. Így lehetséges, hogy a Palotanegyed nagy része, kiváltképp a Nemzeti Múzeum, a Központi Szabó Ervin Könyvtár környéke kapcsán nem a „józsefvárosi” a fő asszociáció, ezek a területek a mindennapos városhasználat során a tágabban vett belváros külön nem specifikált részei. Hasonlóan mentes a kerülettel kapcsolatos stigmáktól a Tisztviselőtelep, illetve a Százados negyed – már azok körében, akik ismerik ezeket a nem túl frekvenciát, nem különösebben közismert környékeket. A köznapi értelemben vett Józsefváros, amennyire ez empirikus vizsgálatok híján megállapítható, nagyjából a József körút és a Fiumei út – Orczy út vonala között húzódik, elsősorban erre a területre számíthatnak érvényesnek a fent említett sztereotípiák. Külön kiemelt, e sztereotípiák fő képviselőiként ismert közterület a Rákóczi tér, a Népszínház utca, a Mátyás tér és a Teleki László tér, noha az elsővel kapcsolatos képzettségcsökkentések a köztéri prostitúció eltűnése, illetve az M4-es metróval kapcsolatos átalakulások nyomán bizonyosan gyengülnek.

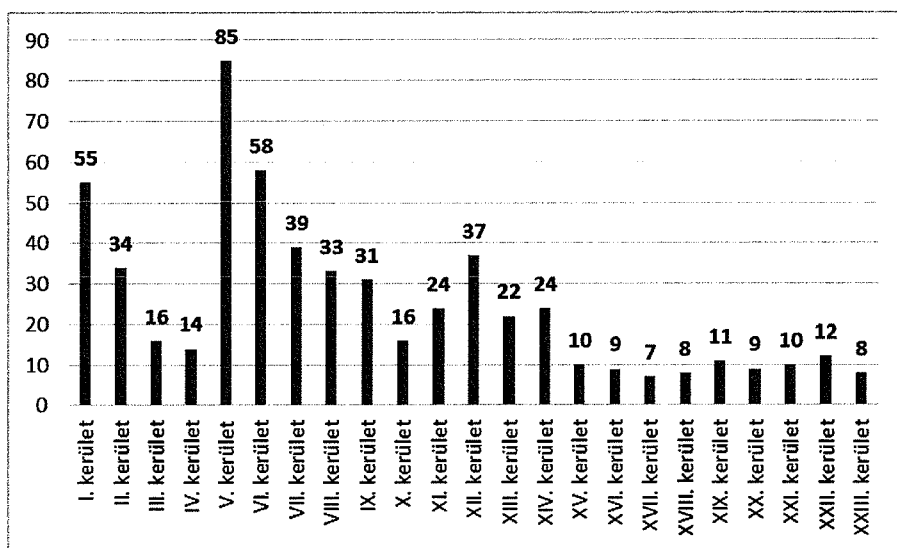
Más síkon mozog, a józsefvárosiságtól lényegében függetlenül jelenve meg a városhasználók mentális reprezentációjában, de nemzeti, illetve történelmi emlékhelyként kiemelendő még a Fiumei úti Nemzeti Sírkert (Kerepesi temető), a Corvin köz és a Ludovika Akadémia is. Ezek közül utóbbi funkcionálisan kevésbé kapcsolódik a kerület belső részeihez (amin a Nemzeti Közszolgálati Egyetem esetleges jövőbeli fejlesztési érdekműködés változtathatnak), előbbi kettő azonban Józsefváros belső, általában is józsefvárosiasnak tartani szokott részén helyezkedik el. A Corvin negyedben az ott állt, meglehetősen rossz hírű és társadalmi-építészeti állapotú negyed 2003-tól kezdődő elbontásával, a helyén új, jóval magasabb státuszúnak tervezett lakó-, bevásárló- és irodaterület megvalósításával a környék gyakorlatilag kicserélődött.

Logikus, hogy az a kép, amit a környékről a kívülállók alkotnak, imázsformáló erejével visszahat a területen lakók identitására is, azaz elsődlegesen józsefvárosiként azok a kerületi lakók azonosítják magukat (identitásuk egyéb elemeit figyelmen kívül hagyva), akik a József körút és a Fiumei út – Orczy út vonala között laknak. Ennek egyik oka, hogy – mint az az egyes városrészek különbségeit bemutató térképeken is látszott – a kerülettel kapcsolatos sztereotípiákban megjelenő társadalmi problémák leginkább e területen jellemzőek (azaz a tőlük való szimbolikus távolítás kisebb jelentőségű). Másik oka hogy a Középső-Józsefvárosra eső kerületnegyedek kevésbé követnek természetes, társadalmi vagy épített környezetbeli eltérésekkel is azonosítható határvonalakat, mint a kerület más részein. Így ezek egyelőre nem gyökeresedtek meg annyira a lakosságban, hogy saját jogon identitásformáló erejük legyen. Ebből a Corvin negyed válhat idővel kivétellé, ahol egyfelől az elnevezés a nagy léptékű beruházások nyomán az átlagosnál jobban elterjedt, másfelől megvalósul az a társadalmi-környezeti szintlépés, ami könnyen elkülöníthetővé teszi a környéket a középső-józsefvárosi milió fennmaradó részétől. A kerület azon részein, amelyeknél ez a különbségtétel már fennáll, inkább feltételezhető a józsefvárosi identitás relatív leértékelődése is: a palotanegyedi, a tisztviselőtelepi lét önmagában értékesebb, negatív képzettségcsökkentésekkel kevésbé terhelt identitásképző erő, mint a józsefvárosiság. Bizonyosan nem véletlen, hogy épp ebben a két kerületrészben látszanak a városrészszerinti aktivitás szervezett jelei: a Palotanegyedben részönkormányzat működik, és mindkét területnek megvan a maga civil szervezete (Civilek a Palotanegyedért Egyesület, Tisztviselőtelepi Önkormányzati Egyesület). A további kerületrészek közül a Kerepesdűlő a maga 839 lakójával – noha a Fiumei úttól keletre fekszik – fenntartások nélkül sorolható identitásszempontból a Középső-Józsefvároshoz; a Ganz negyed egy tömbje, a volt MÁVAG-kolónia, önálló, de igen kicsi identitásszigetet jelent, ami erősen kapcsolódik a

Tisztviselőtelephez; míg a Százados negyednél a józsefvárosiság mint fogalom alapvetően nehezen értelmezhető, hiszen a környék a kerület fennmaradó részéhez gyengén kapcsolódik, attól fizikailag is el van zárva. Identitásépítés szempontjából a szomszédsági kezdeményezések jelentős erő képviselnek, mint a 2010-es évek első felében formálódott Társak a Teleki László térért csoportjának példája is mutatja, amely a térfelújítás közösségi tervezési elemeket is tartalmazó folyamata során jött létre.

Az eddig említetteken felül természetesen pozitív identításelemek is léteznek a kerületben. Józsefvárosban erős az iparos tradíció, számos műhely üzemel, ami teremt bizonyos szintű kispolgári öntudatot. Az újabb korok etnikai sokszínűsége (a romák aránya a hetvenes, az ázsiaiaké csak a kilencvenes években nőtt meg jelentősebben a kerületben) önmagában kulturális érték, mint ahogy a kerület belvárosi lokációja, a kulturális funkciók, elsősorban a felsőoktatás hangsúlyos jelenléte is. Az önkormányzat hosszabb ideje épít ezekre a pozitív elemekre, érezhető szándék, hogy a „Józsefváros brandet” átpozícionálja a negatív stigmatizációból egy értékelibb, vonzerővel bíró állapotba. Példa erre az Európa Belvárosa Budapest-programban való részvétel, melynek terveiben a VIII. kerület a belváros tudásközpontjaként jelent meg – de a 2009-2011 között évente megrendezett Józsefvárosi Napok rendezvénye is a kerületi kohézió, a pozitív öntudat katalizátoraként értelmezhető.

A helyi kohézió indikátoraként is felfogható, hogy a VIII. kerületben viszonylag magas a regisztrált nonprofit szervezetek száma: ezer lakosra 33 jut, ami Budapest kerületei között a hetedik legmagasabb érték.

49. ábra: Ezer lakosra jutó regisztrált nonprofit szervezetek száma Budapest egyes kerületeiben (2015).

Forrás: TEIR, saját szerkesztés

SWOT / TÁRSADALOM

ERŐSSÉGEK

- 2011 óta növekvő népesség
- Kiskorúak magas aránya
- Épülő lakások fővárosi szinten is jelentős száma
- Jelentős felhalmozott tudás a városmegújítás, különösen a szociális városrehabilitáció terén
- Erős részidentitások: Palotanegyed, Tisztviselőtelep
- Diverzifikáció: a kerület egyes negyedei magasabb státuszú népességnek is reális alternatívává válnak

GYENGESÉGEK

- Kiskorúak arányának csökkenése
- Alacsony átlagos képzettség
- Kerületen belüli területi egyenlőtlenségek
- Magas munkanélküliség
- Alacsony átlagos jövedelem
- Kedvezőtlen lakhatási körülmények: alacsony komfortfokozat, kis lakásméret
- Kimagaslóan rossz egészségi állapot
- Kerületszintű előítéletek

LEHETŐSÉGEK

- Etnikai sokszínűségben rejlő lehetőségek kiaknázása
- Szociális programok tapasztalatainak kamatoztatása
- Társadalmi diverzifikáció
- A kerület stigmatizációja oldásának folytatása
- Negyedszintű identitások továbbépítése

VESZÉLYEK

- Városrehabilitációs források elzáródása
- Erősödő szegregáció
- Az egyes negyedek egymástól való elszakadása

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Eltérő adottságú kerületek párhuzamos fejlesztése
- Városrehabilitáció továbbgörgetése

2.4. JÓZSEFVÁROS HUMÁN INFRASTRUKTÚRÁJA

2.4.1. Humán közszolgáltatások

A humán infrastruktúrába tartoznak a kerület lakosságát szolgáló intézmények, szolgáltatások. Az egyes szolgáltatások több korosztályt és több társadalmi csoportot szolgálnak, így a témakör felöleli a bölcsődei, óvodai ellátást, az oktatás, a szociális ellátás területeit és az egészségügyet is.

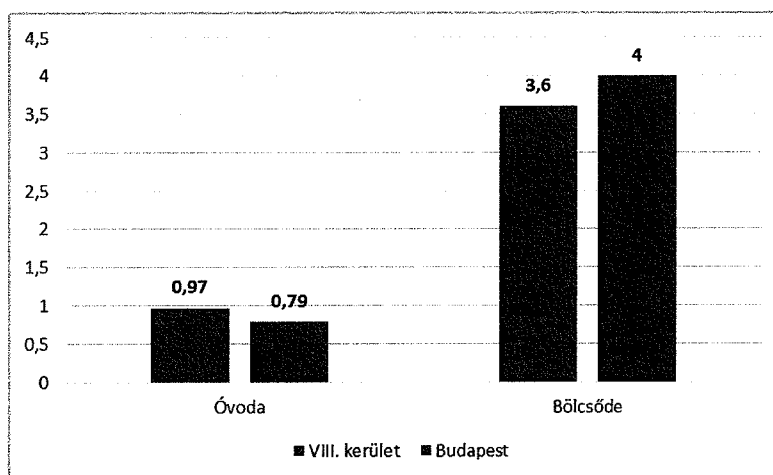
A humán infrastruktúra részét képezik az egyes sportolási tevékenységek szinterei, a szabadidő, így a kultúra, rekreáció területei is.

Az egyes humán közszolgáltatásokhoz tartozó adatok az alábbiakban kerülnek bemutatásra, míg az egyes intézmények, szolgáltatások területi vetületei bővebben az 1.9.4. Építmények vizsgálata – funkciók kapacitások alfejezetben kerülnek kifejtésre.

Bölcsődei és óvodai ellátás

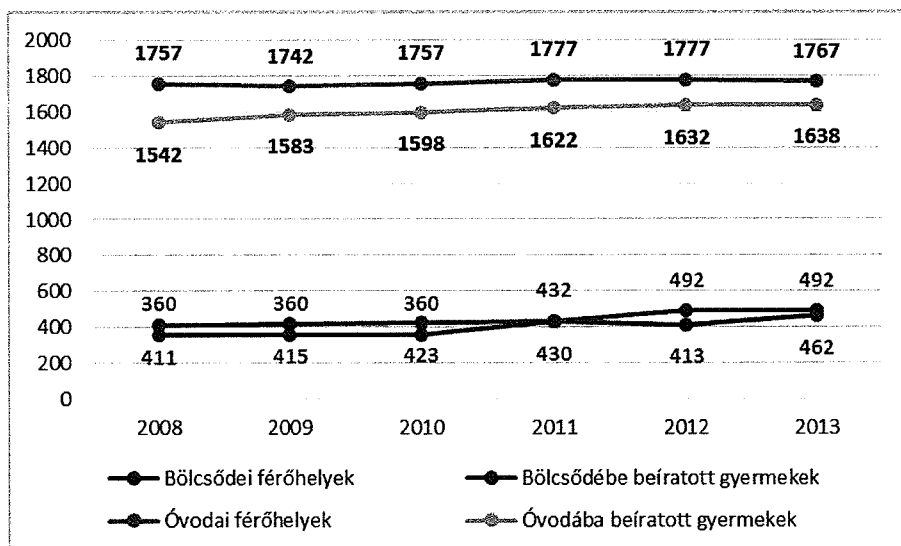
A kerületben hét önkormányzati bölcsőde (továbbá egy családi napközi) üzemel, előbbieken 2013-ban összesen 492 férőhely állt rendelkezésre. Ez ugyan kedvezőbb a fővárosi átlagnál (ahol négy 0–2 éves gyermek jut egy férőhelyre), ám a maga 3,6-es értékével még mindig súlyos férőhelyhiányt jelez, jelentős akadályt képezve a gyermekes nők munkavállalási lehetőségei előtt. E helyzetet a kerület egyetlen engedélyezett családi napközijének 7 férőhelye nem módosítja érdemben (és különösen annak fényében bizonyul kevésnek, hogy ez a hét férőhely a budapesti 1569-nek mindössze 0,45%-át teszi ki).

Az óvodai férőhelyek száma ennek fényében kielégítőnek tűnik: bár a 0,97-es érték érdemben kedvezőtlenebb, mint a 0,79-es fővárosi átlag, a rendelkezésre álló 1767 férőhely így is meghaladja a kerületben élő 3–5 évesek számát – igaz, a közel 100%-os telítettség nem hagy sok mozgásteret az óvodáskorúak számának esetleges jövőbeli emelkedésének kezelésére. Efféle tendenciára pedig megalapozottan lehet számítani, az óvodába beiratottak száma ugyanis 2008 óta folyamatosan növekszik. (Hasonló adatokat a bölcsődék vonatkozásában kevésbé érdemes áttekinteni, ugyanis a jelentős kapacitáshiányból következően a beiratottak számát elsősorban a férőhelyek száma szabja meg noha, mint alább látható, 2011-ig a kerület bölcsődéi 100% feletti kihasználtsággal üzemeltek.) A területi lefedettséget illetően sem a bölcsődék, sem az óvodák terén nem tapasztalhatók jelentősebb hiányok.

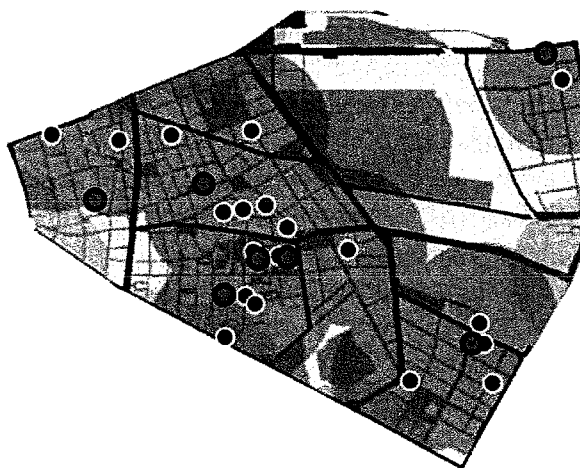
50. ábra: Egy férőhelyre jutó óvodás, illetve bölcsődés korú gyermekek száma a VIII. kerületben, illetve Budapesten (2013).

Forrás: TEIR, saját szerkesztés

51. ábra: Óvodai és bölcsődei férőhelyek, illetve beíratott gyermekek száma a VIII. kerületben.

Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés

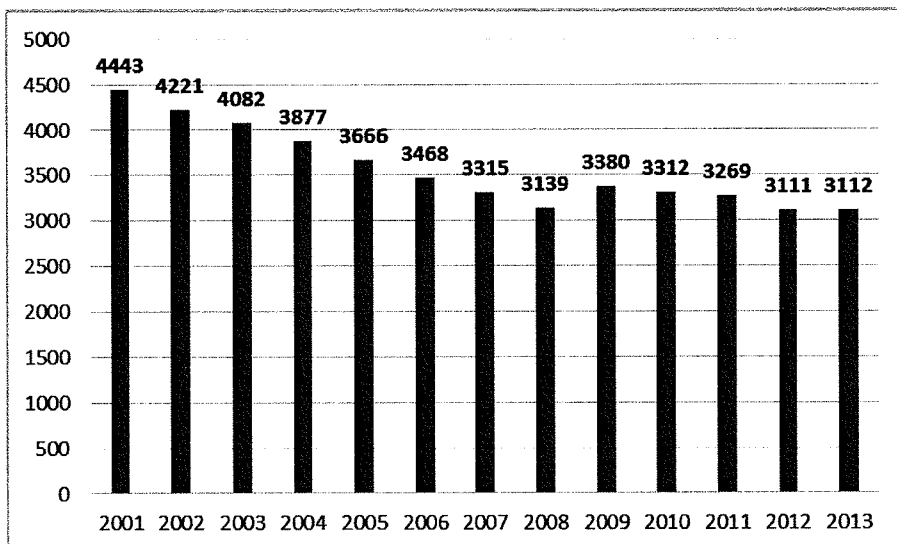

52. ábra: Óvodák (lila) és bölcsődék (zöld) elhelyezkedése a VIII. kerületben. A nagyobb lila körök az óvodák 500 méteres körzetét jelzik.

Forrás: saját szerkesztés

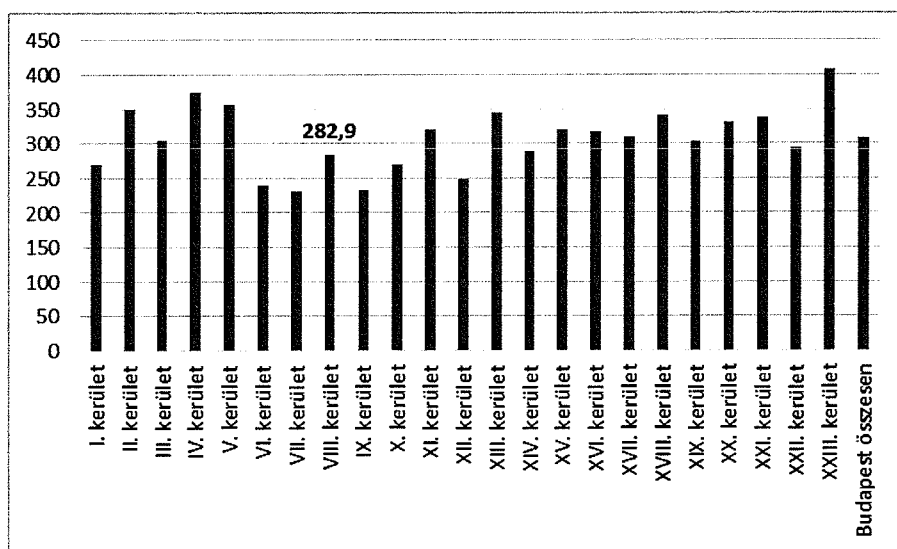
Közoktatás

Az általános iskolai oktatásban részesülő gyermekek száma a kerületben hosszabb távon csökkenő tendenciát mutat ugyan, e csökkenés azonban 2008 óta mérséklődött és többé-kevésbé állandó szintre állt be.

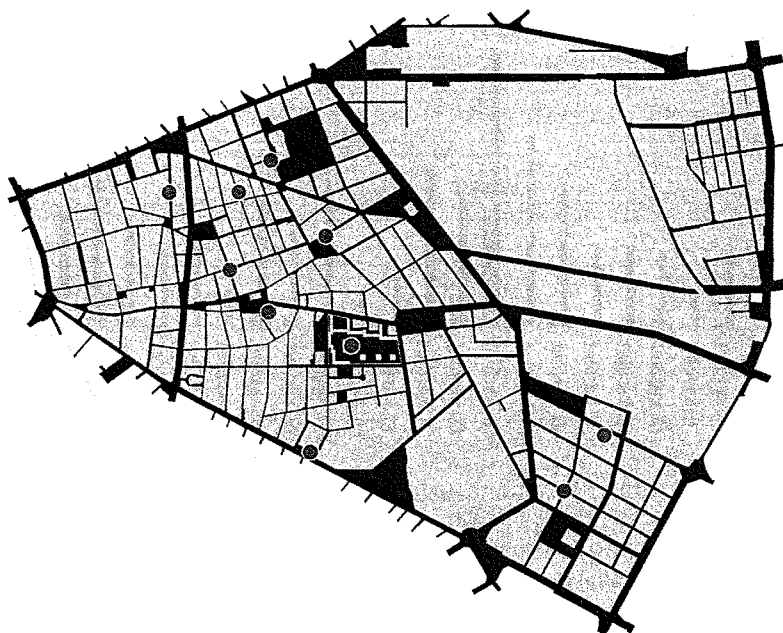

53. ábra: Általános iskolai tanulók száma a nappali oktatásban (gyógypedagógiai oktatással együtt, fő).
 Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés

Józsefvárosban 2012-ben tíz képzési helyen folyt általános iskolai oktatás, melyek közül kilenc a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ, egy pedig az Autizmus Alapítvány (Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Delej utca) fenntartása alá tartozott. A kerület oktatási vándorlási mérlege 2012-ben negatív volt, míg innen 99 tanuló járt más kerületbe vagy településbe iskolába, addig ide csupán 55 érkezett máshonnan. A feladatellátási helyek átlagos létszáma (az általános iskolák mérete) 282,9 fő volt 2013-ban, ami ugyan magasabb a belső-pesti kerületek átlagánál, de az összbudapesti átlagnál (308,5 fő) kevesebb. A közoktatási törvényben meghatározott 23 fős átlagos osztálylétszámot a kerület a maga 19,75 fős osztályméret-átlagával (2012) megfelelően teljesíti. Az egyes általános iskolák kihasználtsága ugyanakkor jelentősen különbözik, míg egyes iskolák osztálylétszámai magasabbak az átlagosnál, addig más intézményeké szignifikánsan elmarad attól.

54. ábra: Általános iskolai feladatellátási helyek átlagos létszáma Budapest egyes kerületeiben (fő, 2013).
 Forrás: TEIR, saját szerkesztés

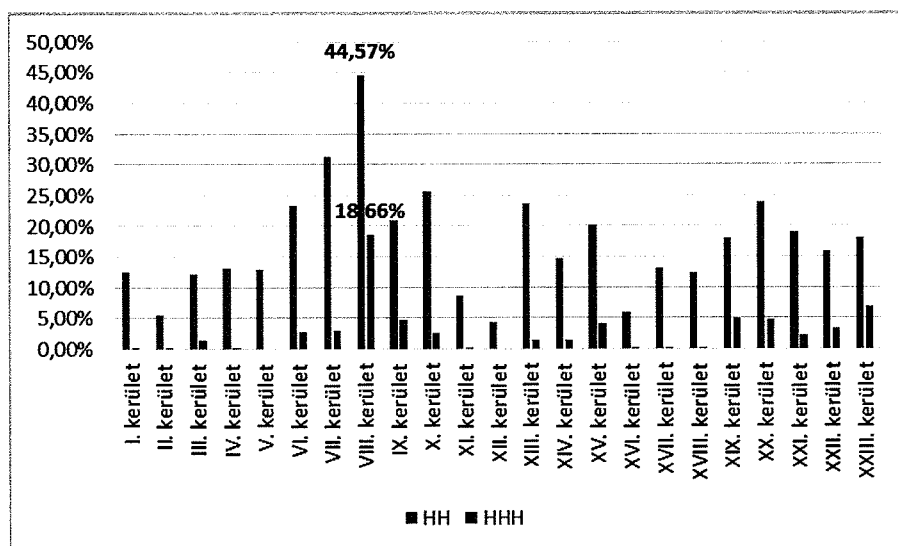

55. ábra: Általános iskolák a VIII. kerületben.

Forrás: saját szerkesztés

Érdemes kiemelni, hogy a hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya egész Budapesten Józsefvárosban a legmagasabb (44,57, illetve 18,66%), utóbbiakat tekintve egészen rendkívüli, háromszoros többlettel a második helyezett XXIII. kerület előtt. Ez a szám a korábban látott társadalmi mutatókhoz képest is igen kedvezőtlen képet fest Józsefváros szociális helyzetéről, de az egyes intézmények között is jelentős különbségeket tár fel: míg a helyi beiskolázási körzet nélküli Fazekas Mihály Fővárosi Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium általános iskolai tagozatán a hátrányos helyzetű tanulók aránya 0% volt 2012-ben, addig ugyanezen arány a Losonci Téri Általános Iskolában 60,82%-os értéket vett fel. A tanulásban akadályozott, sajátos nevelési igényű gyermekek egyénre szabott fejlesztését, nevelés-oktatását e célra dedikált intézmény, a Józsefvárosi Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Központ és Általános Iskola végzi, a Tolnai Lajos utcában.

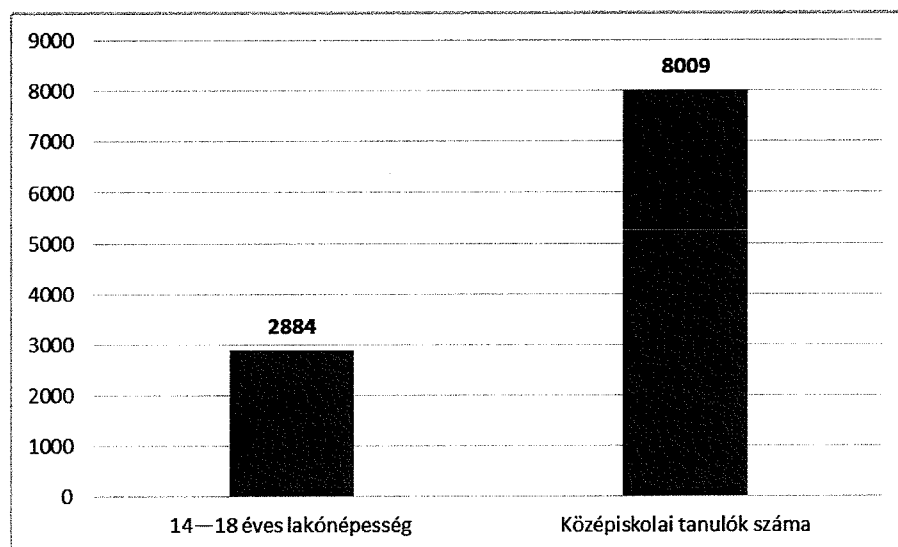
A területi lefedettségét illetően elsősorban a Százados negyedben jelentkezik probléma, ahol a tankerületi besorolás alapján a diákok nem a közeli Zuglói intézményeibe, hanem a Tisztviselőtelepre járhatnak tanulni.

56. ábra: Hátrányos helyzetű (HH) és halmozottan hátrányos helyzetű (HHH) tanulók aránya a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ által fenntartott általános iskolákban Budapest egyes kerületeiben (2012).

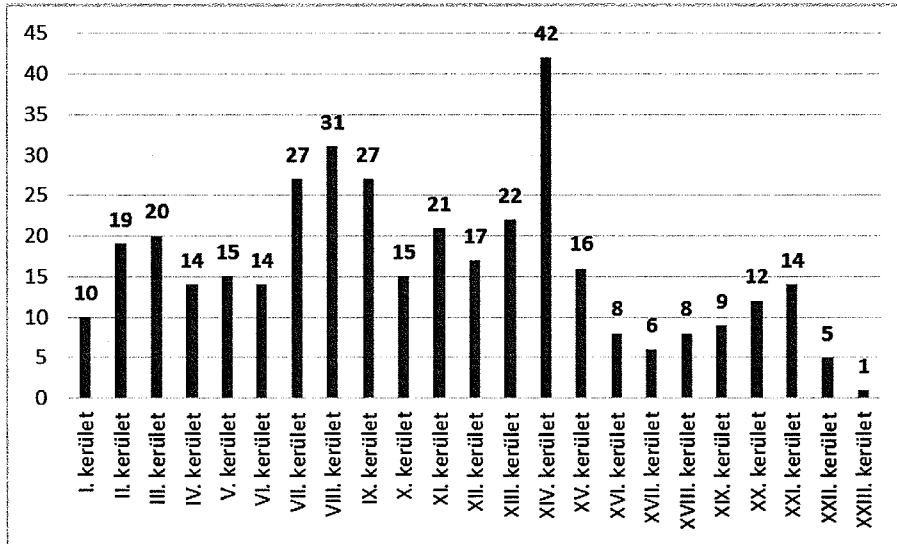
Forrás: Feladatellátási, intézményhálózat-működtetési és köznevelés-fejlesztési terv, Budapest, 2013-2018; saját szerkesztés

Józsefváros középfokú oktatási intézményeiben – megfelelően a kerület központi fekvésének – jelentősen több diák tanul, mint ahány 14–18 év közti állandó lakosa van a kerületnek: 2013-ban 2884 fő középiskolás korúra jutott 8009 diák. Összesen harmincegy intézmény üzemel itt (amivel a VIII. kerület a fővárosban a második), melyek közül tíz működik gimnáziumi, huszonegy pedig szakközépiskolai feladatellátási helyként. Számos országos hírű, hosszú múltra visszatekintő oktatási intézmény működik a kerületben – mint a Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnázium, az ELTE Trefort Ágoston Gyakorlóiskola Hatévfolyamos Gimnázium vagy a Széchenyi István Kereskedelmi Szakközépiskola.

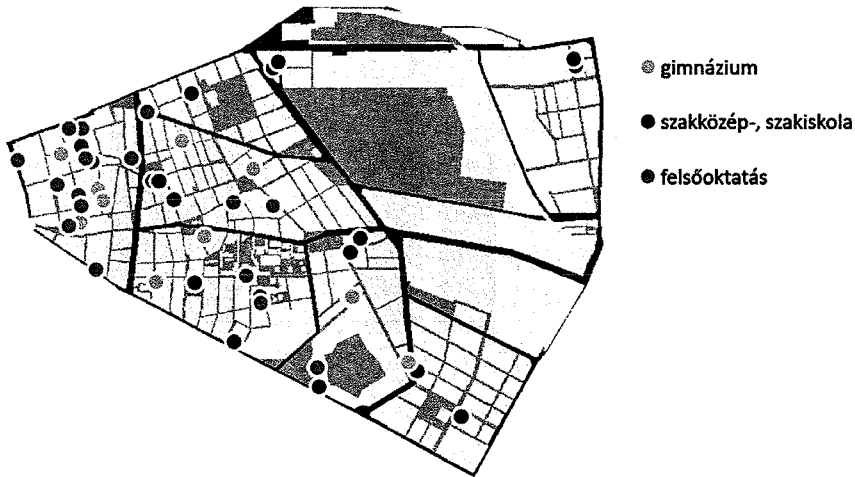
57. ábra: 14–18 éves lakónépesség, illetve középiskolai tanulók száma a VIII. kerületben (2013).

Forrás: Budapest statisztikai évkönyve 2012 [lakónépesség], KSH Statinfo [tanulók száma], saját szerkesztés

58. ábra: Középiskolák száma Budapest egyes kerületeiben (gimnázium és szakközépiskola együtt, db, 2013).

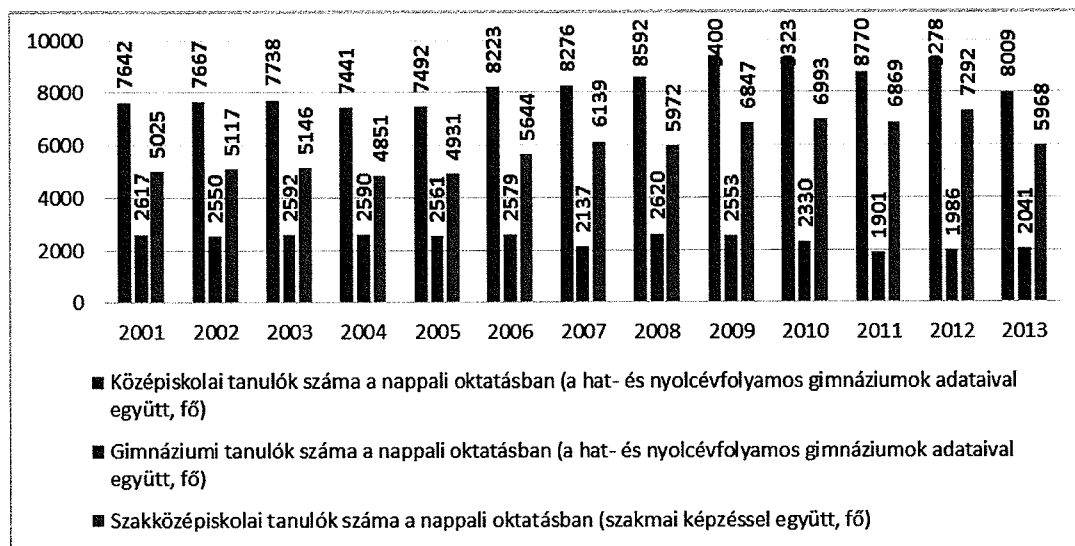
Forrás: TEIR, saját szerkesztés

59. ábra: Középiskolák és felsőoktatási intézmények a VIII. kerületben.

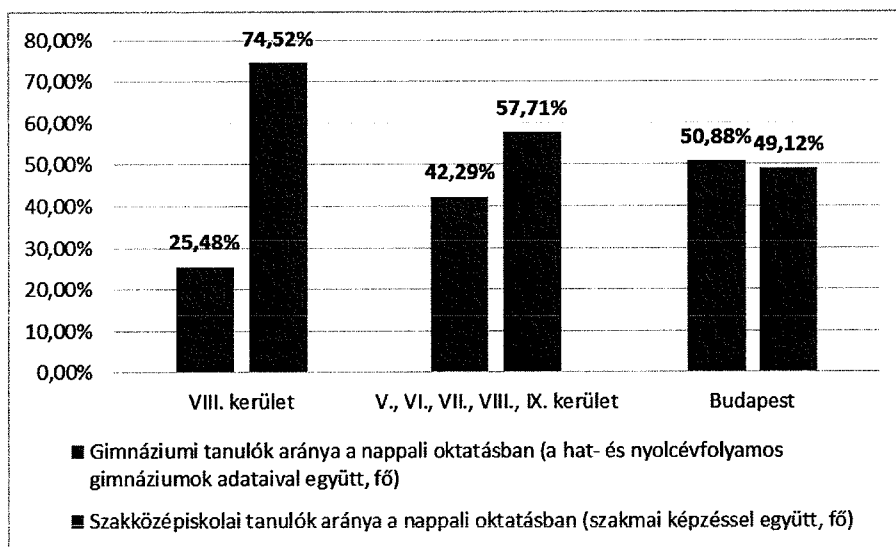
(Forrás: saját készítés)

A tanulói létszám idősoros adatainak változásaiból jól látható, hogy a trendek nem kerületi szinten dőlnek el, hiszen a megfelelő időbeli eltolódással sem követik a – nagyrészt helyi alapú – általános iskolai létszámok mozgását, azoknál sokkal véletlenszerűbbek. 2011 és 2013 között például épp a gimnáziumi létszám növekedése, valamint a szakközépiskolai és – utóbbi dominanciából fakadóan egyúttal – a teljes középiskolai létszám hullámmozgása volt megfigyelhető. Utóbbi kitétel kapcsán érdemes lehet megjegyezni, hogy Józsefvárosban kifejezetten felülreprezentált a szakközépiskolai képzés kínálata. Noha megfigyelhető bizonyos szintű általánosabb területi specializáció, hiszen a belső-pesti kerületek egészében is érezhető a szakközépiskolai képzés erősebb jelenléte (12 310, illetve 16 810 fő), Józsefvárosban jóval extrémebbek az arányok. Itt közel háromszoros túlsúlyban vannak a szakmát tanulók a gimnáziumi képzésben részt vevőkhöz képest (2041, illetve 5968 fő), míg Budapest egészében e két csoport létszáma közel azonos (48 468, illetve 46 797 fő)

60. ábra: Összes középiskolai, gimnáziumi, illetve szakközépiskolai tanulók száma a VIII. kerületben (2013).

Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés

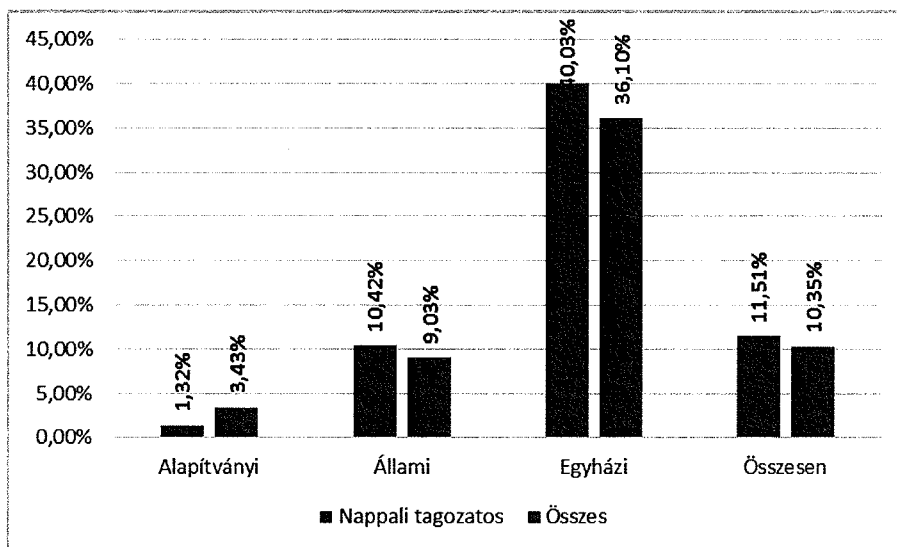
61. ábra: Gimnáziumi és szakközépiskolai tanulók aránya a két csoport összegén belül a VIII. kerületben, a belső-pesti kerületekben, illetve Budapesten (2013).

Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés

Felsőoktatás

Józsefvárosban budapesti viszonylatban is rendkívül magas a felsőoktatási intézmények koncentrációja: összesen tizenegy egyetem vagy főiskola működik részben vagy egészben a kerületben, tizennyolc karral. Minthogy a felsőoktatási intézmények számottevő része még kari szinten is több helyszínen folytat képzést, nem minden esetben egyértelmű, hogy az egyes intézmények hallgatói valóban megjelennek-e a kerület életében – mindenesetre a VIII. kerületi címen üzemelő dékáni hivatallal rendelkező karok hallgatói létszáma alapján Józsefváros az ország egyik első számú egyetemi központjának tekinthető: 2012. októberben összesen 38 196 hallgatót számláltak az itt (is) működő intézmények. Ugyanekkor, összehasonlításképpen, az Eötvös Loránd Tudományegyetemnek összesen 29 010, a Debreceni Egyetemnek 31 021, Szegedi Tudományegyetemnek 25 278 hallgatója volt. Józsefvároshoz volt köthető a magyar felsőoktatási intézmények hallgatói állományának 11,28%-a, a nappali tagozatos hallgatók állományának 12,62%-a

(38 196, illetve 29 483 fő). Érdeemes ugyanakkor megjegyezni, hogy egyfelől e létszám tetemes hányadát a kerület sarkában fekvő, a tulajdonképpeni Józsefvároshoz minimálisan kapcsolódó ELTE BTK teszi ki (7135 fő, 20,37%), míg számos további intézmény – az Óbudai Egyetem Kandó Kálmán Villamosmérnöki Kara, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kara és illetve a Semmelweis Egyetem érintett karai – ugyan kerületi központtal bír, a hallgatók csak részben töltik idejüket a kerületben, mivel tanulmányaik tetemes hányadát más, kerületen kívüli helyszínen teljesítik. Érdekességként megemlíthető, hogy míg az állami fenntartású intézmények hallgatóinak tekintetében a kerület súlya nagyságrendileg azonos a fent tárgyalt összesített arányokkal, addig az alapítványi fenntartású intézmények tekintetében rendkívül alul-, míg a jellemzően budapesti súlypontú egyházi intézmények tekintetében rendkívül felülreprezentált (9,03, 3,43, illetve 36,10%).

62. ábra: VIII. kerületi székhelyű felsőoktatási intézmények, illetve több karral rendelkező intézmények esetén karok hallgatóinak aránya az ország összes hallgatóin belül, fenntartási forma szerint, 2012. október.

Forrás: Oktatási Hivatal – oktas.hu, saját szerkesztés

Intézmény	Nappali tagozatos hallgatók (fő)	Összes hallgató (fő)
Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem	170	170
Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar	7058	7135
Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Kar	2066	2686
Óbudai Egyetem Bánki Donát Gépész és Biztonságtechnikai Mérnöki Kar	1931	3046
Óbudai Egyetem Kandó Kálmán Villamosmérnöki Kar*	2381	3514
Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Kar	1545	2572
Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem	85	171
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar*	2584	3177
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Információs Technológiai Kar	665	740
Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar	1901	3335
Semmelweis Egyetem Általános Orvostudományi Kar*	4397	4397
Semmelweis Egyetem Doktori Iskola*	309	439
Semmelweis Egyetem Egészségtudományi Kar*	2157	3626

Semmelweis Egyetem Fogorvostudományi Kar	833	833
Semmelweis Egyetem Gyógyszerésztudományi Kar*	784	784
Színház-és Filmművészeti Egyetem	304	318
Wekerle Sándor Üzleti Főiskola	0	596
Wesley János Lelkészképző Főiskola	313	657

6. táblázat: VIII. kerületi székhelyű felsőoktatási intézmények, illetve több karral rendelkező intézmények esetén karok hallgatóinak száma nappali tagozaton, illetve összesen (nappali, esti és levelező tagozaton), 2012. október.

A csillaggal jelölt karok a kerületen kívüli telephelyeken is működnek. (A táblázatban, a fent írtakkal ellentétben, csupán tíz intézmény tizenhét kara szerepel: a különbözetrét a Nemzeti Közszoigalati Egyetem Nemzetközi és Európai Tanulmányok Kar felel, amely a stratégia írása során, 2015. február 1-én kezdte meg működését.)

Forrás: Oktatási Hivatal – oktatás.hu, saját szerkesztés

Szociális ellátás

A szociális ellátás intézményrendszere a VIII. kerületben az önkormányzati tulajdonú Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermejjóléti Központban (JSZSZGYK) összpontosul, fő elemei a következők:

JSZSZGYK fő elemei

Családsegítő központ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ intenzív családmegtartó szolgáltatás ▪ szociális étkeztetés, népkonyha ▪ foglalkoztatási tanácsadás, álláskereső klub ▪ adósságkezelés ▪ jogi tanácsadás ▪ életvezetési és mentálhigiénés tanácsadás
Házi segítségnyújtás	<ul style="list-style-type: none"> ▪ (60 készülékkel)
Nappali ellátás	<ul style="list-style-type: none"> ▪ időskorúak nappali ellátása ▪ értelmi fogyatékosok nappali ellátása ▪ szenvedélybetegek nappali ellátása
Gyermejjóléti központ	<ul style="list-style-type: none"> ▪ utcai szociális munka ▪ kórházi szociális munka ▪ iskolai szociális munka ▪ készenléti szolgálat, krízishelyzeti segítségnyújtás ▪ kapcsolattartási ügyelet ▪ pszichológus biztosítása ▪ fejlesztő pedagógus biztosítása ▪ jogi tanácsadás
Gyermekek átmeneti otthona	<ul style="list-style-type: none"> ▪ (12 férőhellyel)
Időskorúak átmeneti otthona	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ezüstenyő Gondozóház, 21 férőhellyel, melyen felül a Piarista Szeretetotthon, az Arany Alkony I. Idősek Otthona és a Napfény Otthon található még a kerületben, összesen további 70, nem önkormányzati fenntartású férőhellyel
LÉLEK Program	<ul style="list-style-type: none"> ▪ LÉLEK Pont – hajléktalanná vált emberek elérése és a programmal kapcsolatos információkkal történő ellátása ▪ LÉLEK Ház – védett közösségi szállás, 14 férőhellyel ▪ Szolgálati lakások – a LELEK Házban legalább fél éve benn lakó, önálló életre alkalmas programrésztvevőknek (20 lakás) ▪ Családi közösségi szállás - lakhatási krízishelyzetbe kerültek számára (2014. novemberben három kész lakás, kettő felújításra vár)

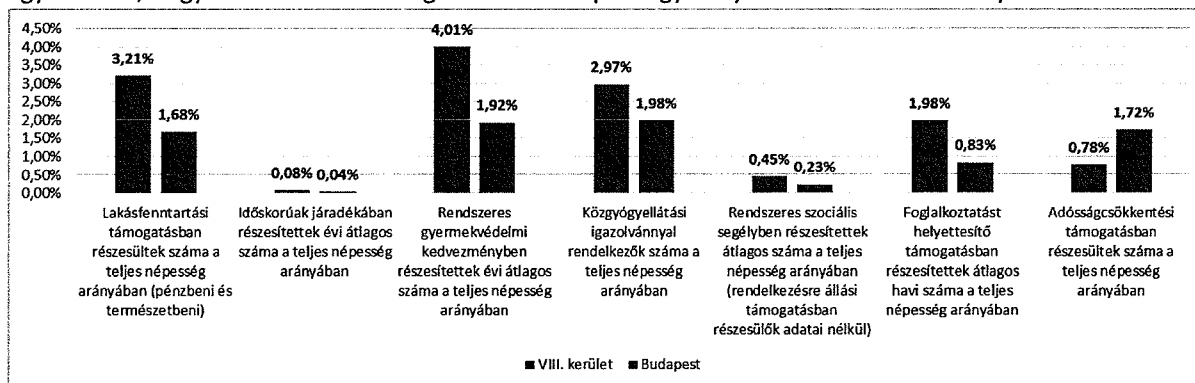
- Kvázi-terápiás csoportok, tréningek (önsegítő csoport, szocioterápia, agressziókezelés)
- Klubok
- Foglalkoztathatóság javítása (oktatás-képzés, személyiségfejlesztés, munkaerő-piaci bejutás támogatása, kapcsolati háló fejlesztése, életvitel-támogatás, egészségi-mentálhigiéniés tanácsadás, szociális problémák kezelése, érdekképviseleti-ügymintézési segítségnyújtás)

7. táblázat: A Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ szolgáltatásai.

Érdemes megemlíteni, hogy a fenti szolgáltatásokon túl a JSZSZGYK szervezi a rászorulóknak részére a családok átmeneti otthonában történő elhelyezést is, melynek célra Józsefváros a IV. kerületben bérel kapacitást. 2015 során a képviselő-testületben felmerült a kerületen belüli, saját kapacitások létrehozásának lehetősége is.

A Magdolna Negyed Program részeként 2015-ig számos más szervezet, elsősorban a Kesztyűgyár Közösségi Ház is szervez a JSZSZGYK által biztosítottakhoz hasonló szolgáltatásokat, például álláskeresési tréningeket, számítástechnikai képzéseket. Számos civil szervezet biztosít a program keretein belül alacsony küszöbű szolgáltatásokat bizonyos veszélyeztetett célcsoportoknak, így fiataloknak, nőknek, megváltozott munkaképességűeknek, addikciókban szenvedőknek. E tevékenységek a Magdolna Negyed Program részeként 2015-ig futnak, esetleges folytatásukról később születik döntés. Érdemes külön megemlíteni két, a program kapcsán megvalósult, önkormányzati üzemeltetésű közösségi-szociális fejlesztést is: a Szerdahelyi utcai közösségi mosodát, illetve az úgynevezett FiDo téri szabadidőparkot. Ezek egyaránt alacsony küszöbű szolgáltatásokként funkcionálva kínálnak névleges tevékenységükön (mosás, sport, játék) felül tanácsadó, ártalomcsökkentő, fejlesztő funkciókat.

A főbb szociális juttatások szinte mindegyikénél megfigyelhető, hogy Józsefvárosban a népesség jelentősen nagyobb hányada veszi azokat igénybe, mint Budapest egészében általában. A legtöbb segélytípusnál a különbség nagyságrendileg kétszeres – ugyanakkor míg a közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkezőknél csak másfélszeres a különbség (2,97, illetve 1,98%), az adósságcsoökkentési támogatásban részesülőknél már kifejezetten a kerületi lakosság alulreprezentáltsága tükröződik (0,78% a budapesti 1,72%-kal szemben). A többi mutató, illetve a korábban látott foglalkoztatási, szociális adatok alapján valószínűnek tűnik ugyanakkor, hogy ez utóbbi különbség nem a nehéz pénzügyi helyzetbe kerültek alacsony számából fakad.

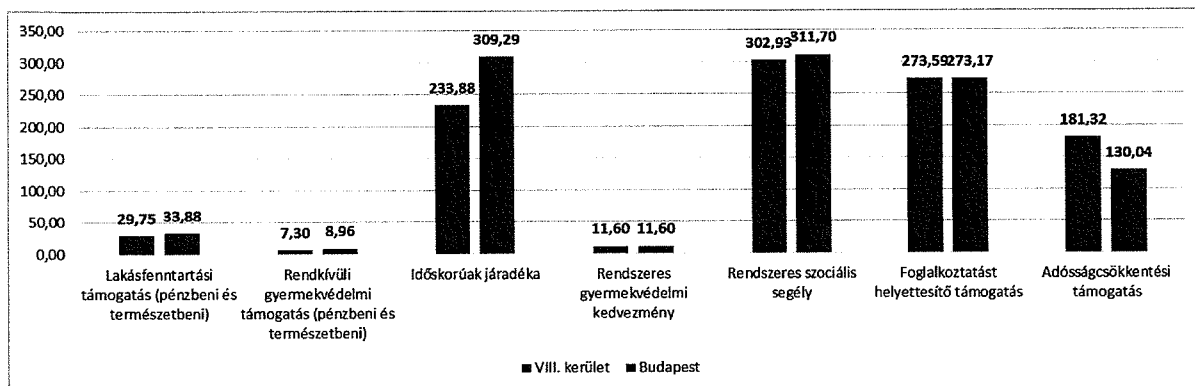

63. ábra: Egyes szociálissegély-fajtákban részesülők aránya a teljes népességen belül a VIII. kerületben és Budapesten (2013).

Forrás: KSH Statinfo [segélyezési adatok], KSH Helynévnyvtár [népességi adatok], saját szerkesztés

Az egyes juttatások átlagos összege között is több esetben jelentősen eltér a józsefvárosi és a budapesti átlag. A teljes mértékben kötött összegű ellátásokon kívül (rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény, foglalkoztatást helyettesítő támogatás) csak a rendszeres szociális segély esetén volt tíz százalékon belüli különbség megfigyelhető. Ezekon felül a lakásfenntartási támogatás és az időskorúak járadéka esetében mérhetően alacsonyabb volt a józsefvárosi kedvezményezettek részére kifizetett juttatások összege, mint az összvárosi átlag. Gyanítható, hogy a különbség az előbbi esetben a kisebb átlagos lakásméret (a számítás

lakásnégyzetméter-alapú), míg az időskorúak járadéka esetén a juttatást igénybe vevők alacsonyabb átlagos életkorából fakad (e segélyfajta más összegű 75 év alatti, illetve azt betöltött egyedülálló igénylők esetében).

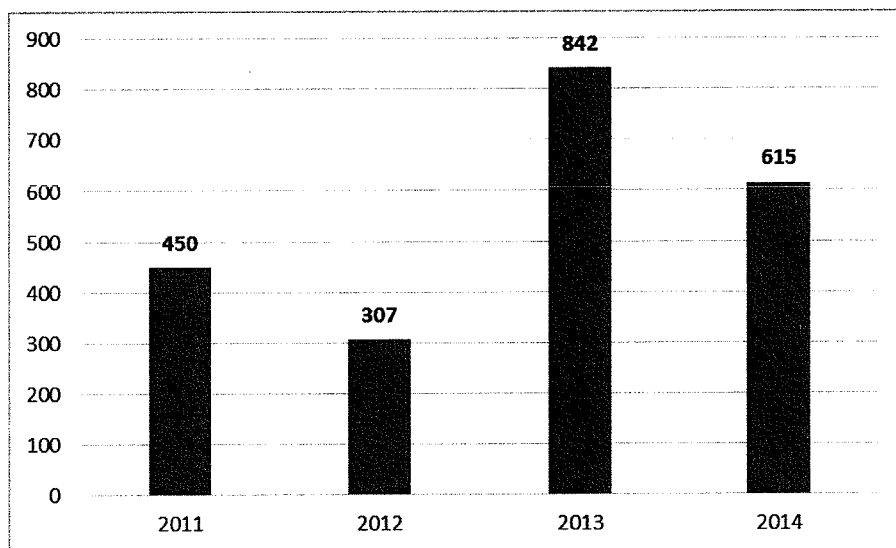

64. ábra: Egyes szociálissegély-fajták átlagos kifizetett összege kedvezményezettenként és évente (a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás esetén esetenként) a VIII. kerületben és Budapesten (ezer forint, 2013).

Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés

Érdemes megjegyezni, hogy a szociális segélyezés rendszere 2015-ben nagy mértékben átalakult, számos juttatás megítélése a helyi önkormányzatok hatáskörébe kerül. Józsefváros önkormányzatának tájékoztatása szerint a változó szabályok nyomán 2015-től az átmeneti segély, a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás és a temetési segély összevonásra kerül „önkormányzati segély” név alatt, míg a többi támogatásforma a 2013-ban érvényes szabályok szerint fennmarad.

A szociális ellátásokhoz lazán kapcsolódó tétel a VIII. kerületi közfoglalkoztatottak száma, amely meglehetősen ingadozó módon 307 és 842 között mozgott 2011 óta. A közfoglalkoztatottak többségét a kerület önkormányzata a Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgáltatón keresztül vonja munkába, ahol elsősorban köztisztasági feladatokat látnak el. Kisebb részük a Józsefvárosi Egyesített Bölcsődéknél karbantartóként dolgozik.

65. ábra: Közfoglalkoztatottak száma a VIII. kerületben évenként, összesen (fő).

Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás, saját szerkesztés

**HAJLÉKTALAN ELLÁTÁS
INTÉZMÉNYI SÚRÚSÉGE**
Jelmagyarázat:
**Intézmények sűrűsége
(db/ha alapján)**

- Hajléktalan ellátó intézmény

66. ábra: Hajléktalanellátás intézményi sűrűsége

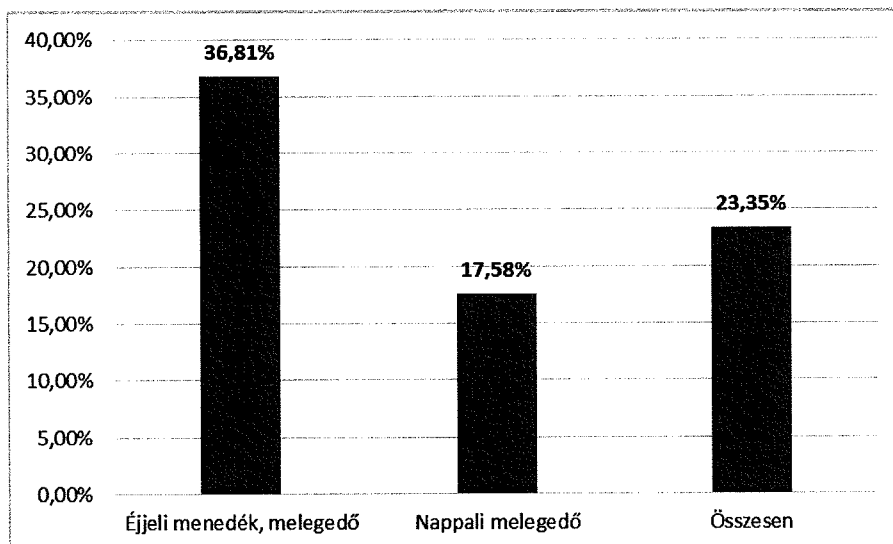
Forrás: Budapest 2030

Egyes szociális szolgáltatások, elsősorban a hajléktalanellátás intézményei Budapesten belül a VIII. kerületben koncentrálódnak leginkább: nyolc telephelyen összesen 530 éjszakai és 590 nappali férőhely áll a hajléktalanok ellátása céljából rendelkezésre a különböző szolgáltatóknál. Ez a 4797 fővárosi férőhely 23,35%-át jelenti, jelezve, hogy az ellátás aránytalan sűrűsödése figyelhető meg Józsefvárosban, kedvezőtlen összhatást teremtve az egyébként is jelen lévő szegregációs tendenciákkal. Az éjszakai melegedők tekintetében a felülreprezentáció különösen szembeötlő, a budapesti férőhelyek több, mint harmada a VIII. kerületben található.

Intézmény	Helyszín	Ellátástípusok
Oltalom Karitatív Egyesület	Dankó utca 9.	éjjeli menedékhely, nappali melegedő
Magyarországi Evangéliumi Testvérközösség „Fűtött Utca”	Dankó utca 15.	éjjeli menedékhely
Szenvedélybetegeket Mentő Szamaritánus Egyesület	Őr utca 9.	nappali melegedő
Menhely Alapítvány	Vajdahunyad utca 3.	éjjeli menedékhely, nappali melegedő
Menhely Alapítvány	Práter utca 29/b.	nappali melegedő
Magyar Vöröskereszt Nappali Szociális Központ	Diószegi Sámuel utca 5.	nappali melegedő
Fővárosi Önkormányzat BMSZKI	Alföldi utca 6-8.	hajléktalan személyek átmeneti szállása
Fővárosi Önkormányzat BMSZKI	Könyves Kálmán krt. 84.	éjjeli menedékhely, nappali melegedő

8. táblázat: Hajléktalanellátó intézmények a VIII. kerületben, 2010.

Forrás: Menhely Alapítvány: A fővárosi hajléktalanellátó intézmények – Alap információs kiadvány; menhely.hu; saját szerkesztés

67. ábra: A VIII. kerület súlya a fővárosi hajléktalanellátó intézményrendszeren belül.

Forrás: Menhely Alapítvány: A fővárosi hajléktalanellátó intézmények – Alap információk kiadvány; menhely.hu; saját szerkesztés

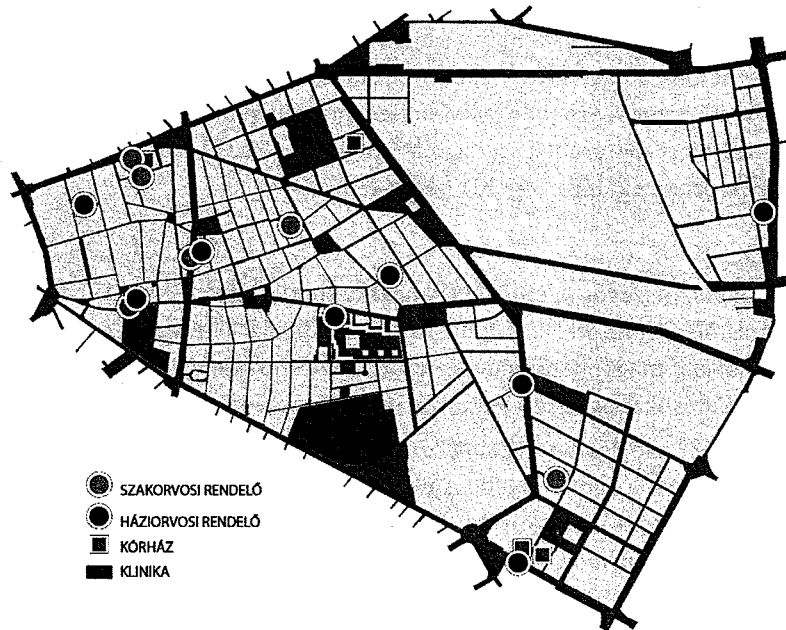
Egészségügy

Józsefvárosban 2013-ban 51 háziorvos és 10 házi gyermekorvos végezte a Józsefvárosi Egészségügyi Szolgálat keretein belül a kerületi lakosság egészségi ellátását. A járóbeteg-ellátás központja az Auróra utcai rendelőintézet, melyen felül további hat helyszínen folyik háziorvosi rendelés, további kettőn pedig egyéb ellátások biztosítása. (A 2015-ben aktuális tervek szerint a Trefort utcai gyermek-háziorvosi rendelés, illetve védőnői és ifjúsági egészségügyi szolgálat a Gutenberg térre, míg a Korányi Sándor utcai szakrendelések az Auróra utcai rendelőintézetben költöznek.) Az ellátóhelyek rendjét az alábbi táblázat foglalja össze:

Telephely	Háziorvosi rendelés	Gyermek-háziorvosi rendelés	Védőnői és ifjúsági egészségügyi szolgálat	Szakrendelések
Auróra utca 22-28.	x	x	x	x
Szigony utca 2/b.	x	x	x	
Orczy út 31.	x			
József körút 36.	x			
Hungária körút 18.	x			
Magdolna utca 33.	x			
Mikszáth tér 4.	x			
Trefort utca 3.		x	x	
Korányi Sándor utca 3/a.				x

9. táblázat: A Józsefvárosi Egészségügyi Szolgálat ellátóhelyei.

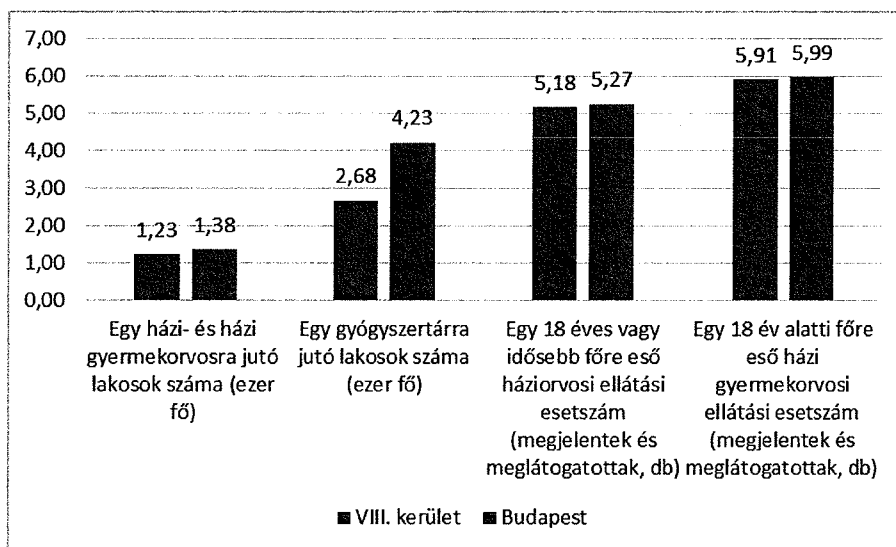
Forrás: Józsefvárosi Egészségügyi Szolgálat adatközlése

68. ábra: Egészségügyi intézmények elhelyezkedése a VIII. kerületben.

Forrás: saját szerkesztés

A kerületi járóbeteg-ellátás mutatói valamivel kedvezőbbek a fővárosi átlagnál: míg Budapest egészét tekintve 1377 fő jut egy házi- vagy gyermekorvosra, Józsefvárosban 1234. A kerület központi fekvéséből, valamint az egészségügyi ellátók alább részletezendő sűrűségéből következően az egy gyógyszertárra eső népességszám jelentősen kedvezőbb az összfárosi szintnél (2680, illetve 4233 fő). Az egy 18 év feletti főre eső háziorvosi esetszám, illetve az egy 18 év alatti főre eső gyermekorvosi esetszám, bár valamivel alacsonyabb, nem tér el lényegesen az átlagostól (azaz egy fő átlagosan ugyanannyit jár orvoshoz, mint Budapest más részein).

69. ábra: Járóbeteg-ellátási mutatószámok a VIII. kerületre, illetve Budapest egészére számítva (2013).

Forrás: TEIR [egy házi- és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma], KSH Statinfo [többi ellátási adat], Budapest statisztikai évkönyve 2012 [korosztályos népességi adatok 2013-ra], saját szerkesztés

A fenti intézményeken túl a VIII. kerületben számos további egészségügyi intézmény működik: a Semmelweis Egyetem több klinikája a belső (Mária utca körüli) és külső (Szigony utca körüli) klinikai tömbökben, a Péterfy

Sándor Utcai Kórház-Rendelőintézet és Baleseti Központ részeként üzemelő baleseti központ a Fiumei úton, a Szent Rókus Kórház a Rákóczi úton, valamint a Heim Pál Gyermekkórház az Üllői úton. Ezen intézmények azonban nem értelmezhetőek józsefvárosi szinten, a sürgősségi és fekvőbeteg-ellátás Budapesten nem kerületi alapon szerveződik – annyi azonban mindenképp megállapítható, hogy a kerület fontos helyszíne a főváros és a régió egészségügyi ellátásának. Itt található Budapest 18 321 kórházi ágyának 14,85%-a, és innen került ki 2013-ban a fővárosban ellátott 644 301 beteg 23,67%-a⁴.

Kultúra

A kerületben számos fontos, országos jelentőséggel bíró kulturális intézmény található. Ezek közé sorolható a Nemzeti Múzeum, az Uránia Nemzeti Filmszínház, az Erkel Színház, illetve a Központi Szabó Ervin Könyvtár. Ezek mellett számtalan olyan, magánkezdeményezés útján létrehozott közösségi tér található a kerületben, amelyek koncerteket, kiállításokat és egyéb kulturális programokat szerveznek.

A kerület kulturális életét az önkormányzati alapítású Bárka Színház (amely a Ludovika Campus részévé válva várhatóan egyetemi színpadként üzemel tovább a jövőben), illetve a Józsefvárosi Közösségi Házak Nonprofit Kft. egészíti ki. Utóbbi szervezet hatáskörébe tartozik a Kesztyűgyár Közösségi Ház, a H13 Diák- és Vállalkozásfejlesztési Központ, valamint a Józsefvárosi Galéria és a Zászlógyűjtemény is. A Kesztyűgyárban számos tehetséggondozó program, művészi előadás, képzés, tanácsadás, illetve egy internetterem is található. Az itteni programok célja a közösség építése és a helyi identitás erősítése által a Magdolna negyed bevonása a budapesti kulturális életébe. Az intézmény szociális célokat is szolgál, hiszen a környékbeli és budapesti hátrányos helyzetű gyermekek a nekik szánt programokon sikereket érhetnek el, pozitív hatást gyakorolva életükre.

A H13 Diák- és Vállalkozásfejlesztési Központban található galérián és a világon egyedül állandó Zászlókiállításán túl a Józsefvárosi Galéria tekinthető a kerület meghatározó kulturális intézményének. A főként kortárs magyar képzőművészek alkotásait bemutató galéria leginkább művelődési központként működik, igen sokfajta programot biztosítva, általában ingyenes rendezvényekkel. A Galéria önmagát találkozási pontként definiálja, hiszen látogatóik rendszeresen visszatérnek, közösséget formálnak. Emellett az intézménynek a kerület kulturális életéről való tájékoztatás is a szerepei közé tartozik.

2014-ben nyílt meg a Kálvária téren a Turay Ida Színház.

Sport, rekreáció

A kerületben élők közül az óvodások és az iskolások találkoznak szervezett keretek között a leg többet a sporttal. Habár minden óvodában találhatóak szabadtéri játékok, azok száma nem elegendő, így több óvodában külön szerveznek úszásoktatást, tartásjavító tornát, néptáncoktatást, illetve balett-előkészítőt is. A kerületi óvodák háromnegyede rendelkezik tornaszobával, míg a többi esetben a testnevelési foglalkozást más módon oldja meg a fenntartó. A Vajda Péter Ének-zenei Általános Iskola és a Losonci Téri Általános Iskola által évente megrendezésre kerülő, óvodásoknak szóló sportesemények, a Vajda Kupa Óvodás Sorverseny, illetve az Ovilimpia nagy népszerűségnek örvend. Nyaranta sporttáborok szervezésével kívánja megoldani az önkormányzat az óvodások felügyeletét.

A kerületben található iskoláknak kivétel nélkül van tornatermük, ötnek sportudvara is. A Losonci Téri Általános Iskola ezen felül uszodával is rendelkezik, melyet minden oktatási intézmény igénybe vesz úszásoktatás céljából. A sportszerek gyors amortizációja és viszonylagos magas fogyasztói ára miatt a szertárak tornaszerekkel és segédeszközökkel való ellátása, habár folyamatos, nem kielégítő ütemű. A humán erőforrás megfelelő minőségű, teljes a kerületi iskolák szaktanári ellátottsága. A kötelező tanórákon kívül a tanulók délutáni sportköri foglalkozáson vehetnek részt, melynek keretei között iskolánként sok

⁴ 2013-as adatok, forrás: Budapest statisztikai évkönyve 2013.

esetben eltérő sportágakat lehet választani. Józsefvárosban a tanulók tizenkét sportágban mérhetik meg magukat a diákolimpia keretei között, amelyet a testnevelő munkaközösség szervez, és az önkormányzat finanszíroz.

A Józsefvárosi Önkormányzat elkötelezett a teljes lakosság rendszeres testmozgásra való ösztönzése iránt, ennek részeként javítani kívánja azoknak a felnőtt korúaknak a sportolási lehetőségeit is, akik anyagi okok miatt nem engedhetik meg maguknak a rendszeres testedzést. E célt szolgálja az FTC-vel kötött együttműködési megállapodás is, melynek keretében a hátrányos helyzetű VIII. kerületi lakosok, a nők és a családok igény esetén díjmentesen használhatják a Népligeti Sportcentrum kijelölt pályáit: a kis kézilabdacsarnokot, az atlétikai futópályát, illetve a műfüves futballpályát. A megállapodás kiegészítéseként az FTC vállalta, hogy kézilabda-szakosztályának utánpótlását elsődlegesen a józsefvárosi sportoló diákok közül választja ki, ami jelentős kitörési lehetőséget jelent a kerületi gyermekek számára.

Az önkormányzat által szervezett és támogatott sportolási lehetőségeken túl a lakosság különböző sportszervezetekben is megtalálhatja a neki megfelelő mozgásformát. Ezeknek két típusa létezik: a sportegyesület és a sportvállalkozás. Az egyesületek önálló civil szervezetként megkerülhetetlen tényezői a józsefvárosi sportéletnek, és széles kínálatot teremtenek a sportolni vágyók számára, tevékenységükben a különböző harcművészetektől a ritmikus gimnasztikán át a futballig sokfajta sportág megtalálható. Fontos kiemelni a Félúton SE tevékenységét, amely a kerületben egyedülként foglalkozik az értelmi fogyatékos gyerekek sporton keresztüli rehabilitációjával.

A kerület sportéletében az Orczy park hagyományosan kiemelt szereppel bírt, ugyanakkor a területen a Nemzeti Közszolgálati Egyetem campusának kialakításához kapcsolódó munkák nyomán 2014-től kezdődően a sportfunkciók egy része kiszorult. Az elképzelések szerint ennek pótlására a – csere révén a kerület birtokába került – felhagyott Józsefvárosi pályaudvar egy részén létesülhet a 2010-es évek második felében új kerületi sportközpont. Az Orczy parkban, az építkezések kezdete előtt, kalandpark, futball-, KRESZ-, tenisz-, futó- és aszfaltozott kosárlabdapálya, illetve egy edzőterem volt megtalálható.

A kerületben ezt a közösségi funkciót 2014 szeptemberétől a Fiumei út és a Dobozi utca által határolt területen (FiDo tér) kialakított ifjúsági park, egészségi ki. A Magdolna Negyed III. szociális programjának keretében megépülő parkban a kerületi fiatalok számára kulturált közösségi találkozási hely és sportolási lehetőség áll rendelkezésre. A téren öntöttgumi-burkolatú futball-, gördeszka- és kosárlabdapálya, pingpongasztalok, fitneszgépek és óriás sakk is található. Emellett a parkban létesített közösségi házban különböző programokkal és játék-, illetve sporteszközbevételekkel szociális munkások várják a fiatal látogatókat. A park továbbá kültéri rendezvények és koncertek megtartására is alkalmas.

2.4.2. Esélyegyenlőség

A kerületben, mint a korábbi fejezetek azt illusztrálják, jelentős társadalmi problémák vannak jelen, főként az Orczy és a Magdolna negyedben halmozódva fel. A kerületben az esélyegyenlőség szempontjából a legfontosabb a közszolgáltatások helyzete. Általános iskolai szinten a közoktatási ellátási feladatok megoldottak, emellett azonban az óvodás halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek követése nem megoldott, amit súlyosbít a probléma, hogy a kerületi óvodák között nem egyenlően oszlanak meg az érintett gyermekek. A kerületi közoktatási intézményekben kialakuló szegregációt a szabad iskolaválasztásban és a tagozatos osztályok léte egyaránt elősegíti. Az iskolán kívüli segítő programokban való részvétel iskolánként eltérő, a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók körében változó az aktivitás.

Az önkormányzat Helyi Esélyegyenlőségi Programjában (2013) nevesített célként szerepel a hátrányos megkülönböztetés megelőzése, az esélyegyenlőség általános elősegítése, a hátrányos helyzetűek munkaerőpiaci hátrányainak csökkentése, valamint a lakóhelyi szegregáció felszámolása. A program veszélyeztetett

csoportként kiemeli a romákat és/vagy mélyszegénységben élőket, a gyermekeket, az időseket, a nőket és a fogyatékkal élőket, a következő tervezett intézkedésekkel javítani szándékozva helyzetükön:

Célcsoport	Fejlesztési lehetőség
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	<p>Helyi foglalkoztatási lehetőségek felkutatása a regisztrált álláskeresők számának csökkentésére</p> <p>Lakosság életminőségének figyelemmel kísérése, szükségletalapú szolgáltatások szervezése az adósságállomány újratermelődésének megelőzése érdekében</p> <p>Felnőttoktatás, képzések szervezése az alacsony végzettségű álláskeresők helyzetének javítására</p>
Gyermekek	<p>Korai/egyéni fejlesztési lehetőségek bővítése, intézmények és a család közötti információáramlás biztosítása a hátrányos helyzetű gyermekek számának csökkentéséhez</p> <p>Szabadidős tevékenységek, biztosítása, fejlesztő tréningek szervezése az elhanyagoltság, a veszélyeztetettség tényezők kialakulásának megelőzésére</p> <p>Adatgyűjtés, beszámoló kérése a szegregált lakókörnyezetben élő gyermekekkel kapcsolatos adathiány oldására</p>
Idősek	<p>Aktivitást megőrző programok, képzések szervezése az egyedül élők magas arányának kezelésére</p> <p>Foglalkoztatás bővítése, képzések/átképzések megszervezése a munkaerőpiacon való elhelyezkedés segítéséhez</p> <p>Tanfolyamok, képzések biztosítása az élethosszig tartó tanuláshoz</p> <p>Önkormányzati segélyezési rendszer áttekintése, igény szerinti szolgáltatások kialakítása a szociális támogatást igénybe vevők számának növelésére</p>
Nők	<p>Képzések szervezése, állásbörze a női munkanélküliség visszaszorítására</p> <p>Szabadidős programok szervezése, családok számára fórumok szervezése a nők túlzott leterheltségének oldására</p> <p>Adatgyűjtés, beszámoló kérése a családon belüli erőszakkal kapcsolatos adathiány enyhítésére</p>
Fogyatékkal élők	<p>Pályázati lehetőségek felkutatása intézmények, közutak akadálymentesítéséhez</p> <p>Védett munkahelyek teremtése, helyi munkáltatók számára kedvezmények biztosítása a munkaerő-piaci részvétel bővítése érdekében</p>

10. táblázat: A VIII. kerületi Helyi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervében szereplő célcsoport-specifikus fejlesztési lehetőségek (2013).

(Forrás: Helyi Esélyegyenlőségi Program, Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat, 2013. július; saját szerkesztés)

SWOT / HUMÁN INFRASTRUKTÚRA

ERŐSSÉGEK

- Közéiskolák széles választéka helyben
- Felsőoktatási intézmények rendkívül magas koncentrációja
- Sokrétű szociális ellátói háló, elsősorban a Magdolna Negyed Program révén
- A fővárosi átlagnál kedvezőbb háziiorvosi ellátottság
- Klinikák jelenléte

GYENGESÉGEK

- Az igények jelentősen meghaladják a bölcsődei férőhelyek számát
- Magas a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók aránya a kerület iskoláiban
- A fővárosi átlagnál jelentősen alacsonyabb a gimnáziumi férőhelyek aránya a közéiskolai kapacitásokon belül
- Magas a szociális segélyekre szoruló népesség aránya
- A kerület magasan felülreprezentált a fővárosi hajléktalanellátásban
- Általános iskolai képzés hiánya a Százados negyedben

LEHETŐSÉGEK

- A kerület egy részének studentifikációja
- A Százados út környéke általános iskolai ellátottságának javítása

VESZÉLYEK

- Elmarad a felsőoktatási intézmények egyetemi negyedet alkotó hálózatosodása
- Az általánosan kedvezőtlen HH, HHH arányok miatt nem lehetséges a kerületben a kellően integrált oktatás
- A kerület a teljes főváros szociális ellátóközpontjává válik
- Óvodai kapacitások szűkössé válása

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- Fővárosi, illetve országos szinten kezelhető problémák megoldásának artikulálása: hajléktalanellátások kiegyenlített területi elhelyezése, tankerületen belüli integrált oktatási lehetőségek kezelése.

2.5. JÓZSEFVÁROS GAZDASÁGA

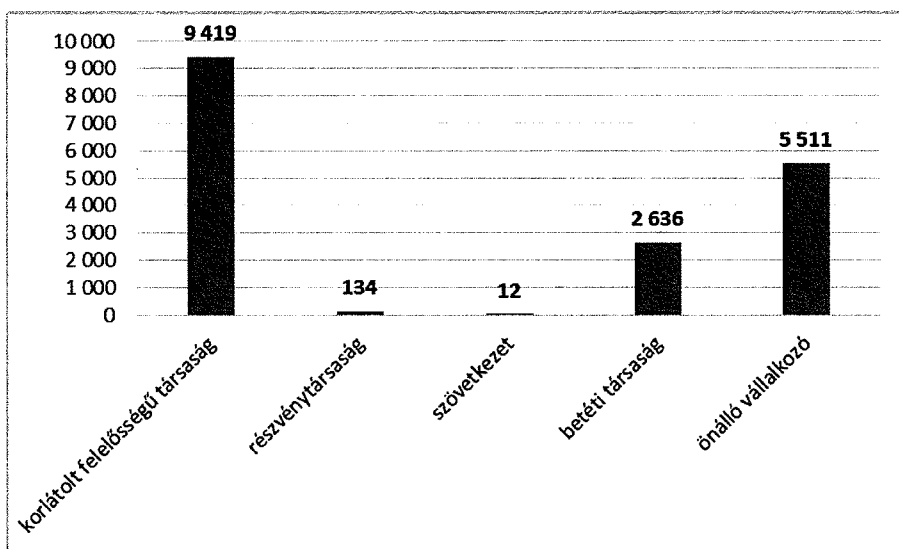
2.5.1. Józsefváros gazdasági súlya, szerepköre, sajátos gazdasági jellemzői

Budapest sajátossága, különösen a belső-pesti kerületek esetében, hogy a gazdasági élet átlépi az egyes kerületek határát, csupán kisebb egységek esetében értelmezhető helyi szervező erőként. Munkavállalói szempontból ritkán van jelentősége, hogy egy-egy nagyobb foglalkoztató, gazdasági szereplő melyik kerületben működik, mint ahogy a munkaadók számára is sokadlagos szempont a telephelyválasztás során ugyanez. A munkaerőhöz való jó hozzáférés, a logisztikai lehetőségek, a reprezentációs szerep a Budapesten belüli helyszínválasztások során mind lényegesebb szempont, mint a kerületi hovatartozás. A kerületek szempontjából ugyanakkor mégis jelentőséggel bír, milyen gazdasági szereplők működnek a területükön, ugyanis a fővárosi önkormányzat által kivetett helyi adókból – melyek közül egyedül az iparüzési adó bír érdemi súllyal – a fővárosi önkormányzat és a kerületi önkormányzatok közötti forrásmegosztásról szóló 2006. évi CXXXIII. törvényben meghatározott kulcs szerint részesednek. E törvény szerint a fővárosi szinten beszedett helyi adók 49%-a illeti meg a kerületi önkormányzatokat (51% a Fővárosi Önkormányzaté), mely résznek a 3,80946081%-a illeti a VIII. kerületet, ami a 2015. évi ajánlott tervszám szerint például 3 910 602 000 forintot jelent⁵.

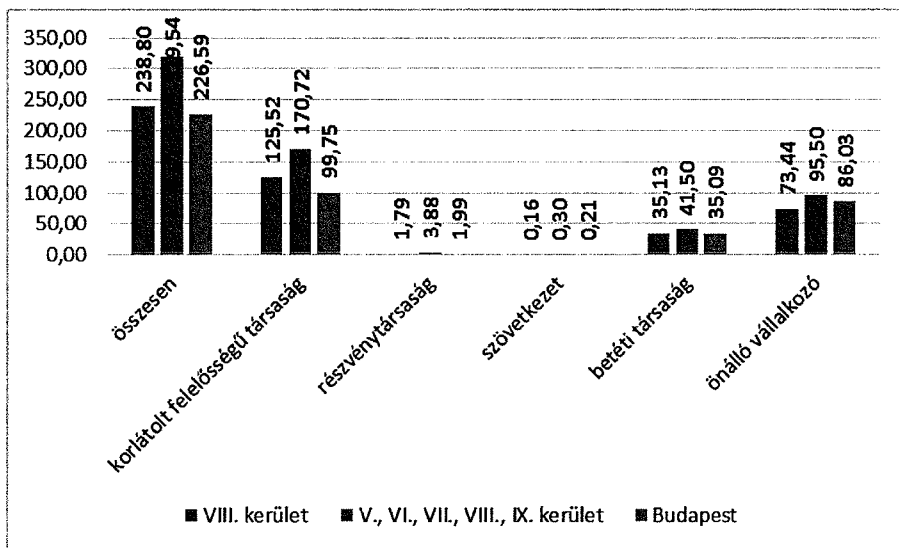
2.5.2. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai, települést érintő fejlesztési elképzelései

2013-ban Józsefvárosban 17 920 regisztrált vállalkozás működött, melyek legnagyobb részét a 9419 korlátolt felelősségű társaság, az 5511 önálló vállalkozó, valamint a 2636 betéti társaság tette ki. A kerület lakosságára vetítve a fővárosi átlagnál valamivel sűrűbb a vállalkozások jelenléte Józsefvárosban (ezer főre 226,59, illetve 238,80 darab), mely előny kizárólag a kft-k relatív magas számából következik. Minden egyéb cégformában alatta marad a kerületi sűrűség a fővárosi szintnek (leszámítva a lényegében megegyező bt-koncentrációt). Különösen erős a kerület lemaradása, ha a belső-pesti kerületek összesített értékeivel vetjük össze, melyek minden vállalkozástípus esetében, legtöbbször nagy különbséggel lekörözik a józsefvárosi számokat. Az egyes vállalkozási formákat illetően az utóbbi években a bt-k és egyéni vállalkozások háttérbe szorulása, ezzel együtt a kft-k és rt-k folyamatos számbeli növekedése figyelhető meg: 2007 és 2012 között előbbieket egyaránt 32%-os csökkenését utóbbiak 50, illetve 55%-os darabszám-emelkedése kísérte.

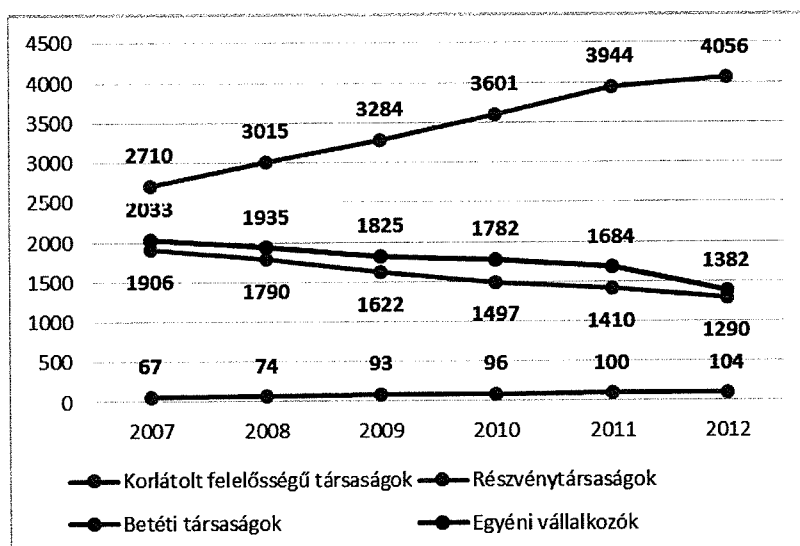
⁵ 3/2015. (I. 28.) Főv. Kgy. rendelet a Fővárosi Önkormányzatot és a kerületi önkormányzatokat osztottan megillető bevételek 2015. évi megosztásáról.

70. ábra: Egyes cégformák száma a VIII. kerületben (darab, 2013).
(Forrás: Budapest statisztikai évkönyve 2013, saját szerkesztés)

71. ábra: Ezer főre jutó vállalkozások száma összesen és típusonként a VIII. kerületben, a belső-pesti kerületekben és Budapesten (darab, 2013).
(Forrás: Budapest statisztikai évkönyve 2013, saját szerkesztés)

72. ábra: Működő vállalkozások darabszáma a VIII. kerületben főbb cégformák szerint (darab).
(Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés)

A fenti számokból látszik ugyan, hogy nem Józsefváros a főváros gazdasági életének első számú központja, mindazonáltal bizonyos területeken népességbeli arányát (2013: 4,32%) meghaladóan részesül abból, legalábbis az adott nemzetgazdasági ágban működő vállalkozások darabszáma tekintetében.

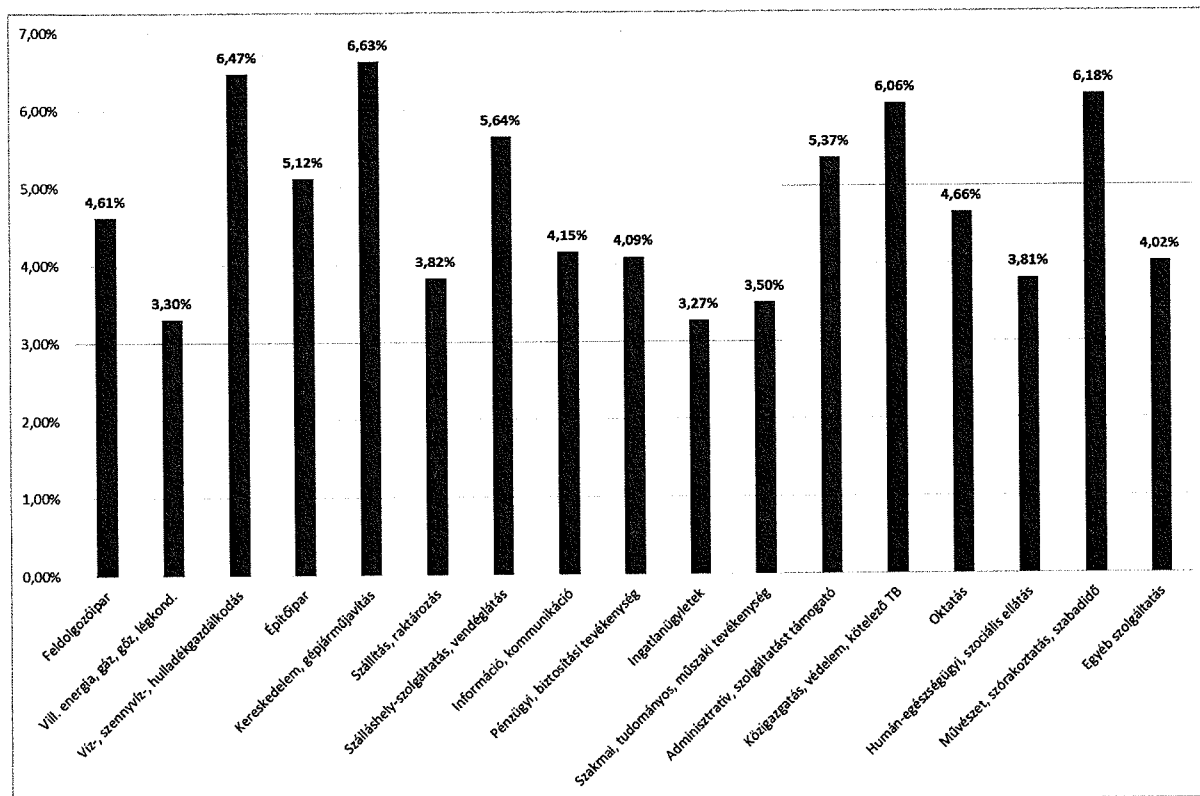
A kerületben várható gazdasági fejlesztések, jellegükből fakadóan, nem tárhatóak fel teljes egészében. Mindazonáltal ismert néhány 2015-2020 között megvalósítani tervezett, eldöntött beruházás, amelyek érdemben növelhetik Józsefváros gazdasági súlyának és munkahelyeinek számát:

- A Corvin Sétány Program 2015-ig meg nem valósult elemei – lakások, irodaépületek a Nagy Templom utca és a Szigony utca közti területen (fejlesztő: Cordia, Futureal)
- Bionikai Innovációs Központ a Balassa utcában (fejlesztő: Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Semmelweis Egyetem)
- Korányi projekt – új, hétszintes Központi Betegellátó Épület építése a külső klinikai tömbben (fejlesztő: Semmelweis Egyetem)
- Ludovika Campus – kollégium, sportközpont és új oktatási épület az Orczy parkban (fejlesztő: Nemzeti Közzolgálati Egyetem)

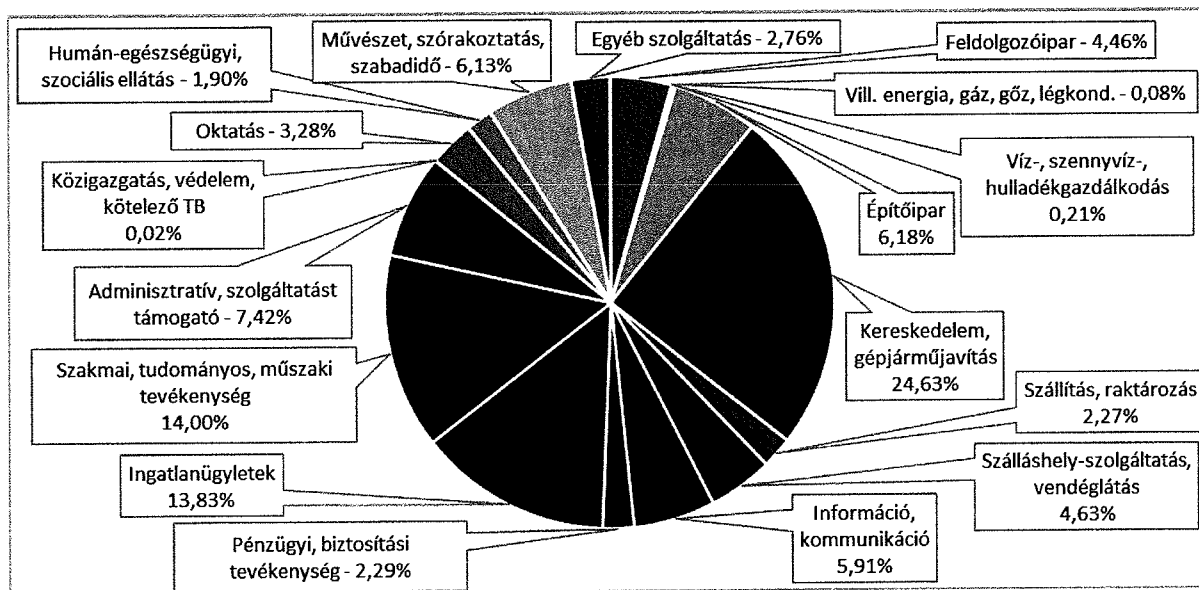
2.5.3. Józsefváros főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

Leginkább a kereskedelem-gépjárműjavítás (6,63%), a vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmegsejtés (6,47%), a művészet, szórakoztatás, szabadidő (6,18%) és a közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás (6,06%) ágazatokban tűnik ki a kerület gazdasági súlya. Emellett népességi súlyán felüli szerepet játszik a VIII. kerület a feldolgozóiparban, az építőiparban, a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, az adminisztratív, szolgáltatást támogató tevékenység és az oktatás területén is. Lemaradása az ingatlanügyekben, a villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás, a humán-egészségügyi, szociális ellátás, valamint a szállítás, raktározás nemzetgazdasági ágakban a legjelentősebb.

A megoszlást a kerületen belül vizsgálva szintén szembetűnő a kereskedelem-gépjárműjavítás erős többlete (Józsefváros vállalkozásainak 24,63%-a, 4352 cég tartozik ide), amit a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (14,00%, 2474 darab) és az ingatlanügyletek (13,83%, 2444 darab) követnek.

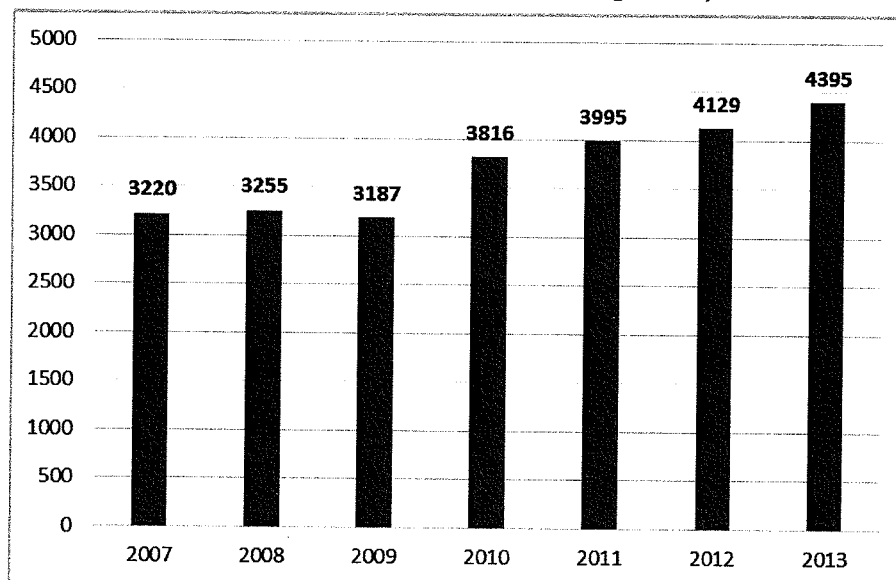
73. ábra: A VIII. kerület részesedése Budapest egészén belül az egyes nemzetgazdasági ágakban aktív regisztrált vállalkozások darabszámából (GFO'11, 2013).
(Forrás: TEIR, saját szerkesztés)

74. ábra: Egyes nemzetgazdasági ágakban aktív regisztrált vállalkozások belső megoszlása a VIII. kerületben (GFO'11, 2013).
(Forrás: TEIR, saját szerkesztés)

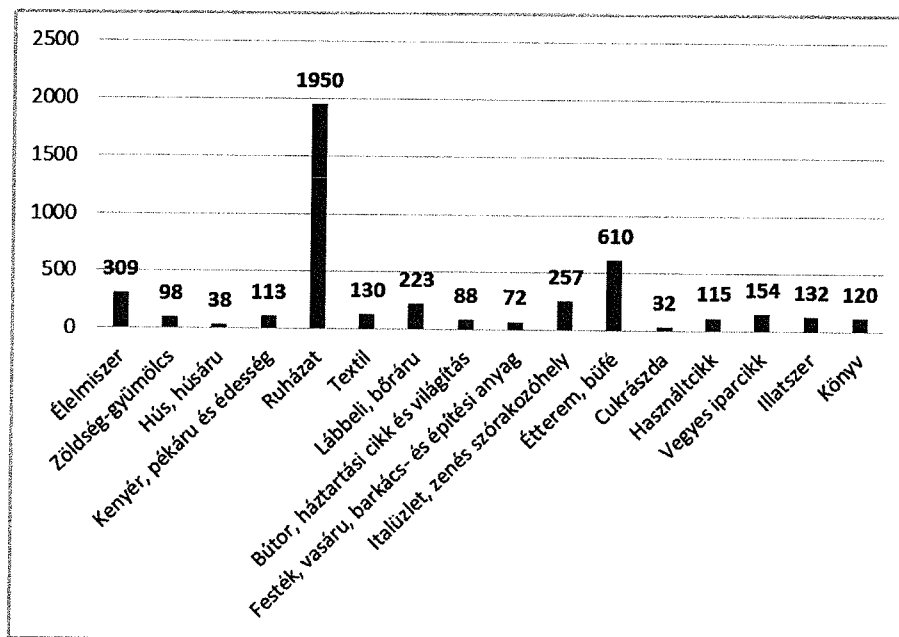
A kerületben láthatóan erős kereskedelmi ágazatot továbbvizsgálva 4395 darab kiskereskedelmi üzlet azonosítható, melyek száma erősen nő, 2007 és 2013 között 36,49%-kal, 3220 darabról indulva érte el a fenti

értéket. A főbb üzlettípusok darabszáma meglepő eloszlást mutat: az 1950 darab ruházati szaküzlet magasan dominálja Józsefváros kiskereskedelmi mezőnyét (különösen a 130 textilszaküzlettel és a 223 lábbeli- és bőráru-szaküzlettel kiegészülve). Ennek minden bizonnyal a Józsefvárosi pályaudvar és a Ganz-MÁVAG területén kialakult (időközben az utóbbi területre szorult), kínai piacként emlegetni szokott kereskedőközpont a magyarázata, ahol számos önálló árus foglalkozik elsősorban ruházati cikkek kereskedelmével. Ezen ágazaton felül jelentős az italüzletek-szórakozóhelyek, illetve az éttermek-büfék száma is, igazolva, hogy a VIII. kerület képes élni előnyös városszerkezeti pozíciójával, melynek eredményeként a kerület belső részein meglehetősen sűrű a vendéglátóhelyek előfordulása.

75. ábra: Kiskereskedelmi üzletek száma a VIII. kerületben (darab).

(Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés)

76. ábra: Főbb üzlettípusok darabszámai a VIII. kerületben (2013).

(Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés)

2.5.4. Versenyképesség

Kutatás-fejlesztés

Minthogy Józsefváros Magyarország legfejlettebb régiójának központjában, Budapest belvárosában fekszik, a munkaerőhöz való hozzáférés nem lehet gát a kerület gazdasági potenciáljának kihasználásában. Fontosabb kérdés – többek közt az iparúzésiadó-részesedés korábban tárgyalt kérdése kapcsán is –, hogy a fővároson (illetve a Közép-Magyarország Régió egészén belül is) mennyire képes a kerület otthont adni innovatív, kutatás-fejlesztésben aktív gazdasági szereplőnek. Kedvező fekvése, illetve a kerületben összpontosuló, jelentős részben országos jelentőségű felsőoktatási intézmények nagy száma alapján Józsefváros ideális adottságokkal rendelkezik e téren.

A kerületben zajló K+F tevékenység szervesen kapcsolódik a fővárosi kutatói hálózatba, amelynek központi szerepe az ország tudományos életében megkérdőjelezhetetlen. Emellett az üzleti szféra kutatóhelyeinek, illetve a legjelentősebb egyetemek többsége is a fővárosban koncentrálódik. Józsefváros a releváns kutatásokba elsősorban két intézménnyel, a Semmelweis Egyetemmel és a Pázmány Péter Egyetem Informatikai Karával kapcsolódik be.

Turizmus

Józsefváros turisztikai szempontból is meghatározó Budapesten, a kerülettel kapcsolatos általános percepciókhoz képest kifejezetten sok műemléki látnivalóval rendelkezik.

Látnivaló

Magyar Nemzeti Múzeum

Uránia Nemzeti Filmszínház

Szent Rókus-kápolna

Keleti pályaudvar

Kerepesi temető (Fiumei úti sírkert)

Füvészkerti Festetics-villa és pálmaház

Magyar Természettudományi Múzeum

Szabó Ervin Könyvtár épülete (Wenckheim-palota)

Corvin Mozi

Festetics-palota és Károlyi-palota

Grund

Podmaniczky-Degenfeld Könyvtár (Üllői út 24.)

József utcai Múteremház (József utca 37.)

Párbeszéd Háza (Horánszky u. 20.)

Festetics-palota (Pollack Mihály tér 3.)

Szabad az Á... étterem és kávézó (Mikszáth tér 2.)

Justitia-kút (Szabó Ervin tér)

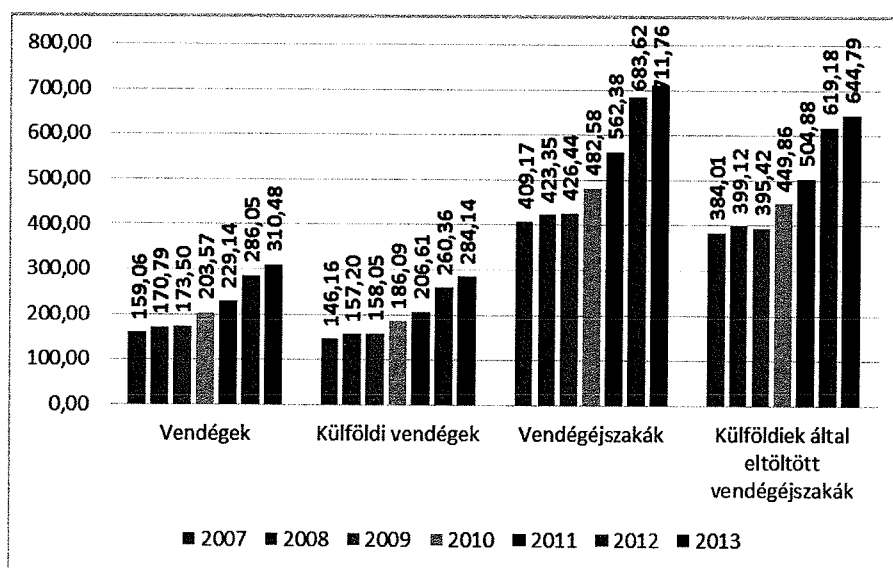
Almásy-palota és udvara – Magyar Építőművészek Székháza (Ötpacsirta utca 5.)

Kossuth Klub épülete – Hadik-palota (Múzeum u. 7.)

Trefort-kert és Gólyavár (Múzeum körút 4-8.)

11. táblázat: Ismert és felfedezetlen attrakciók Józsefvárosban.
(Forrás: Józsefváros turisztikai és városmarketing-konceptiója, 2010)

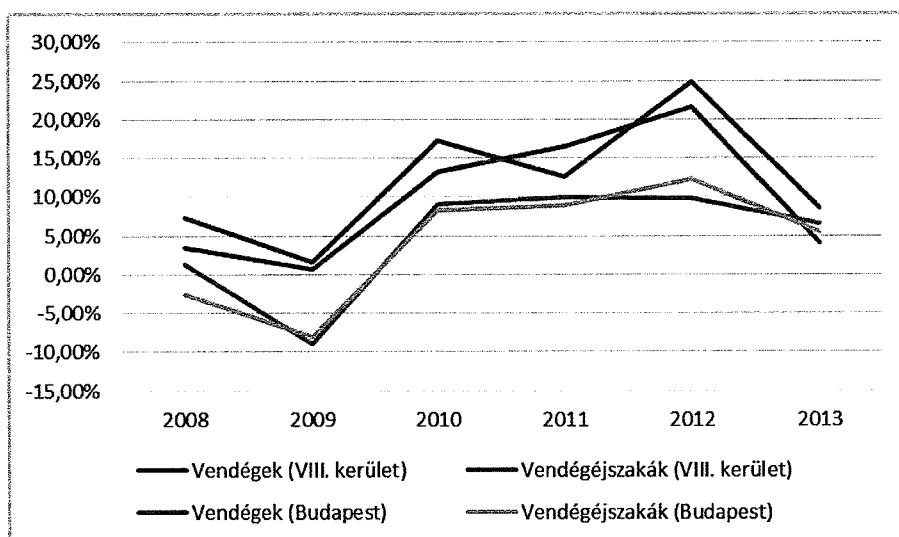
Budapest az elmúlt években egyre kedveltebb úticéllá vált, amelynek hatása Józsefvárosban is érzékelhető, egyre több külföldi médium ajánlja a kerületet a 2010-es évek első felétől. E kedvező folyamat mögött egyrészt a kerület belvárosi fekvése, másrészt pedig a számos, nemzetközi szinten is érdeklődésre méltó turisztikai látványosság áll – de érdemes megemlíteni az alternatív városnéző túrák növekvő népszerűségét is. Ez utóbbiak a közismert látványosságok helyett az alkalmi látogató előtt rejtett helyi valóság bemutatását célozzák, ekként a VIII. kerület színes, fragmentált szövete ideális keretül szolgál számukra. Mindezen tendenciák nyomán nem lehet meglepő, hogy mind a vendégek, mind az eltöltött vendégéjszakák száma dinamikusan növekszik Józsefvárosban: az összes vendégek száma 159 ezerről 310 ezerre, a külföldieké 146 ezerről 284 ezerre, az előbbiektől által eltöltött vendégéjszakák száma 409 ezerről 711 ezerre, az utóbbiak által eltöltötté 384 ezerről 644 ezerre nőtt 2007 és 2013 között. A számokból egyfelől még kiolvasható, hogy egyfelől a kerületi vendégek elsöprő többsége (2013-ban 90,59%-a) külföldi, másfelől pedig hogy Budapest egyre népszerűbbé válása – a fapados repülés, a hétvégi városlátogatások elterjedésével – együtt jár az itt töltött idő csökkenésével is. Míg 2007-ben egy átlagos vendég 2,57 éjszakát töltött a kerületben, addig 2013-ban már csak 2,29-et.

77. ábra: Összes és külföldi vendégek, illetve vendégéjszakák száma a VIII. kerület kereskedelmi szálláshelyein (ezer fő, illetve ezer vendégéjszaka).

(Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés)

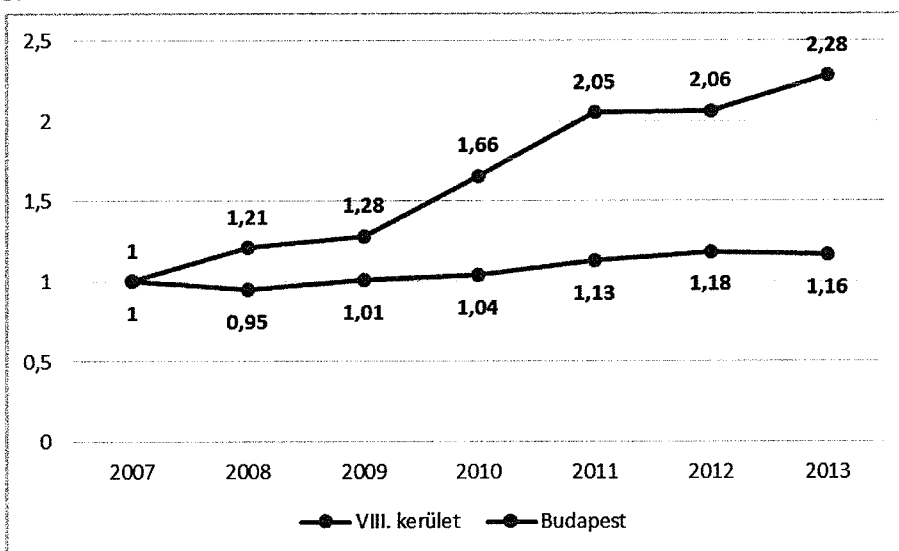
E növekedéssel Józsefváros jó ideje a budapesti átlag felett teljesít, és csak 2013-ban mérséklődött annyit a vendégéjszakák számának növekedése, hogy az összfvárosi érték is beérje azt.

78. ábra: Vendégek, illetve vendégéjszakák számának éves változása a VIII. kerületben és Budapesten (0%=előző év értéke).

(Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés)

Különösen érzékletesen mutatja meg Józsefváros turisztikai potenciáljának növekedését a kereskedelmi szálláshelyek férőhely-változása: 2007 és 2013 között a kerületben 2,28-szorosára növekedett a férőhelyek száma, míg ugyanezen idő alatt a főváros egészének kapacitásbővülése csupán 1,16-szoros volt.

79. ábra: Összes kereskedelmi szálláshely férőhelyeinek változása a VIII. kerületben, illetve Budapesten (adott területi egység 2007-es értéke=1)

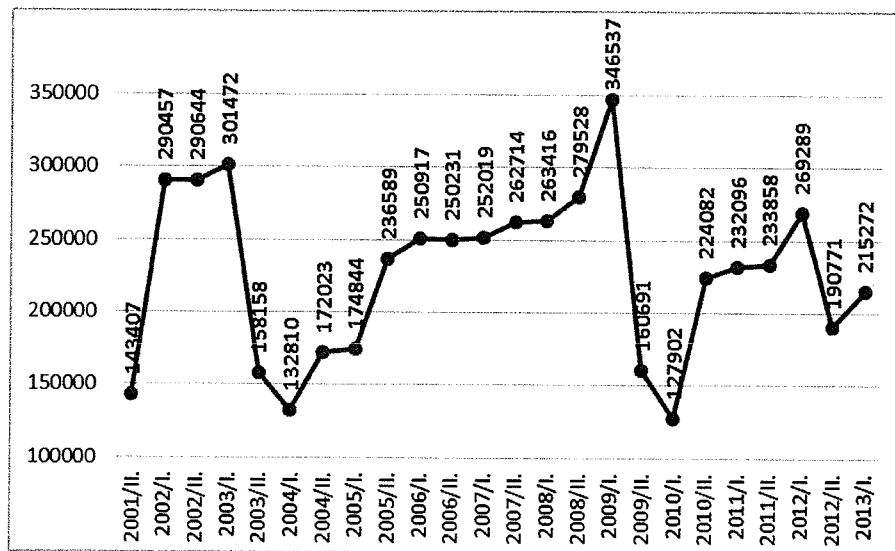
(Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés)

A kerületben a legfőbb turisztikai célpont a Palotanegyed, amely azonban Budapest turisztikai térhálózatának periferiáján helyezkedik el. A külföldi látogatók ezt a negyedet csak érintőlegesen érintik, s főként a határokon, így a Blaha Lujza téren, az Astoriánál, Kálvin téren és az Iparművészeti Múzeumnál. Egyedül a Nemzeti Múzeumnak van jelentős a vonzereje a negyedben, elsősorban belföldiek között. Összességében elmondható azonban, hogy noha a kerülettől északabbra lévő, hasonló adottságokkal rendelkező területek turisztikai kihasználtsága minden szempontból jelentősen intenzívebb, Józsefváros dinamikus turisztikai kapacitás- és látogatásnövekedéséből megalapozottan lehet ezen elmaradás oldódására számítani.

2.5.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

Józsefvárosban jelentős szerepet játszanak az ingatlanfejlesztések: 2013-ban itt épült a budapesti kerületek közül a legtöbb új lakás (385 darab a fővárosi 1770-ből)⁶, ami – tekintettel arra, hogy nagy részük az alapvetően átalakuló Corvin negyed magasabbra pozicionált területén létesült – jelentős áremelkedést vetít előre. Ennek megfelelően várható, hogy jelentőssé válik a befektetési célú lakásvásárlás szerepe is. A kerület sajátos ingatlanpiaci pozícióját jelzi, hogy Pest Nagykörúton belüli részei közül a Palotanegyed számít a legolcsóbb városrésznek, noha a kerületen belül inkább átlagosnak minősülnek az itteni lakásárak. Azoktól érdemben a Corvin és a Százados negyedek térnek el (felfelé), illetve a Magdolna és Orczy negyedek (lefelé): míg a Százados negyed a maga 236 000 forintos átlagos négyzetméterárával a legdrágább negyede a kerületnek, addig a Corvin Sétány Program projektterületén még az újonnan épült, jelentősen drágább lakásokkal együtt is csak 225 000 forint ugyanez az érték. Összefügghet az újépítésű lakások szinte teljes hiányával, hogy a máskülönböző kedvező státuszúnak tartott Tisztviselőtelep négyzetméterárai (átlagosan 175 000 forint) alacsonyabbak a kerület szociális problémákkal inkább terhelt középső negyedeinek (Népszínház, Csarnok, Corvin-észak, Losonci, Magdolna, Orczy, Ganz) 206 000 forintos átlagánál.

A kerület ingatlanpiaci népszerűségét segíti elő annak kedvező közlekedési helyzete is: a város kerületei közül itt található a legtöbb metróállomás, a millenniumi földalatti vasúton kívül az összes metróvonal érinti. Az átlagos négyzetméterárak – egy jelentősebb 2003-as és 2009-es, majd egy mérsékeltebb 2012-es – visszaesés után 2013-ra 215 000 forint körül helyezkedtek el. A kereslet és a kínálat hektikusságát, az új lakások piacra lépésének árformaló erejét jól jelzi, hogy 2009-ben például fél év alatt kevesebb, mint felére (347 000 forintról 161 000 forintra) esett vissza a hirdetésekben megjelenő lakások átlagos négyzetméterára.

80. ábra: Lakások átlagos négyzetméterára a VIII. kerületben (Ft).

(Forrás: ingatlanet.hu)

⁶ Budapest statisztikai évkönyve 2013.

Negyed	Ft/m ²
Tisztviselőtelep	175 000
Józsefváros többi része	197 000
Palotanegyed	206 000
Corvin Sétány Program	225 000
Százados negyed	236 000

12. táblázat: Átlagos négyzetméterárak a VIII. kerület egyes kiemelt részein, illetve fennmaradó részein (2015. április 1.)

(Forrás: otthonterkep.hu)

Erősödő tendenciákat mutat a kerületi irodapiac is, 2014. júliusban 168 000 m² bérelhető területtel, jó – A és B kategóriás – minősítésű irodák magas arányával, a többi belvárosi kerülethez képest kedvezőbb bérleti díjakkal⁷. 2007 és 2015 között számos irodaépület épült a kerületben:

Irodaház neve	Építés éve	Kiadó terület
Arena Corner	2007	24 000 m ²
Baross 52	2007	5 200 m ²
Parkway	2008	4 200 m ²
Corvin Towers	2009	24 000 m ²
Corvin Corner	2014	6 200 m ²

13. táblázat: 2007 és 2015 között átadott új irodaházak a VIII. kerületben.

(Forrás: saját gyűjtés)

⁷ Érdemes lakást venni Józsefvárosban. Jozsefvaros.hu, 2014. július 7., http://jozsefvaros.hu/hir/1922/erdemes_lakast_venni_jozsefvarosban/

SWOT / GAZDASÁG

ERŐSSÉGEK

- Erős kiskereskedelem
- Kapcsolódás a belváros kereskedelmi hálózatához
- K+F-aktivitás jelenléte
- A fővárosi átlagot meghaladó ütemben bővülő turizmus
- Számos látnivaló, „alternatív városnézés”
- Fővárosi léptékű ingatlanfejlesztések
- Jelentős irodakapacitások

GYENGESÉGEK

- Bizonyos területeken – elsősorban a Ganz negyedben – szinte ellenőrizetlen, kaotikus kereskedelmi kínálat
- Egyenetlen turisztikai érintettség
- Városrészenként jelentősen eltérő ingatlanpiaci mozgások

LEHETŐSÉGEK

- Saját jogú turisztikai vonzerő kiépülése
- Tudásközponti szerepkör kialakulása a jelen lévő egyetemek, kutatóhelyek sűrűsödése révén
- Az egyelőre e szempontból érintetlen kerületszerek turisztikai potenciáljának megteremtése, alternatív látványosságokkal
- Zöld gazdaság

VESZÉLYEK

- Az ingatlanfejlesztéseknek nincs továbbgyűrűző hatása
- A kerület a fővárosi turizmus passzív háttérjává válik
- A kiskereskedelem egysíkúvá válik, a kínai piacra épülő vonal mentén

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

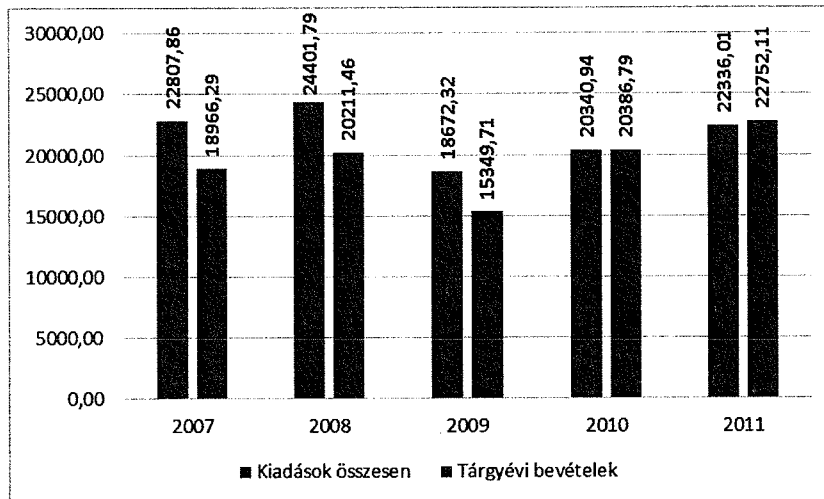
- Turisztikai vonzerő bővítésére vonatkozó elképzeléseknek katalizálása
- Ganz negyed kereskedelmének rendezése

2.6. AZ ÖNKORMÁNYZAT GAZDÁLKODÁSA, A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉS ESZKÖZ- ÉS INTÉZMÉNYRENDSZERE

2.6.1. Költségvetés, gazdasági program

Költségvetés

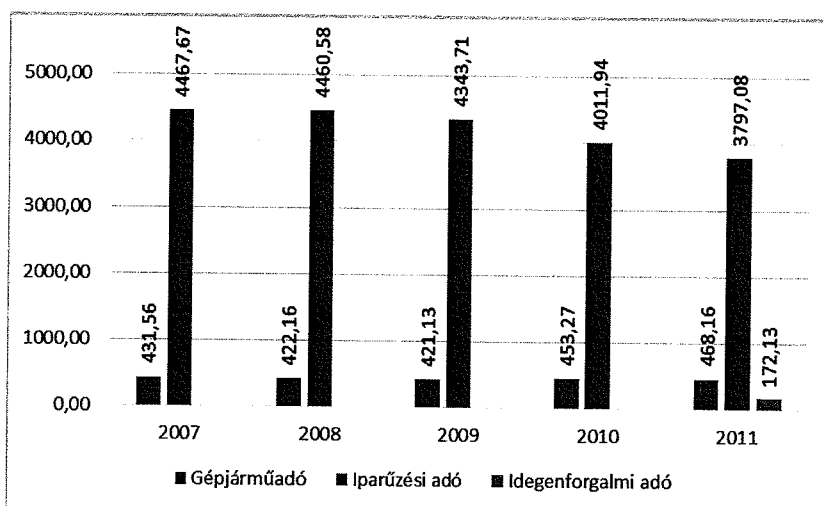
2014 februárjában az állam átvállalta a kerületi önkormányzat adósságállományát (amely 5409,9 millió forint tett ki ekkor), noha érdemes megemlíteni, hogy a kerület gazdálkodása már 2010-ben és 2011-ben is szufficitese volt. A feladatellátásban (elsősorban a közoktatásban) való erősödő állami szerepvállalás nyomán a helyi önkormányzatok feladatalapú finanszírozása csökkent, így az önkormányzat 2014. évi gazdálkodása már csupán 16981,3 millió Ft költségvetési bevételt és 15563,0 millió Ft költségvetési kiadást eredményezett⁸, azaz újbóli adósság ekkor sem jelent meg.

81. ábra: A VIII. kerületi önkormányzat éves összes kiadásai és bevételei (millió Ft).
(Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés)

2007 és 2011 között a helyi önkormányzat fő adóbevételei közül az iparűzési adó összege folyamatosan csökkent, míg a gépjárműadóé 2009-ig csökkent, majd érezhetően nőni kezdett. Pluszbevételt jelent a kerület számára, hogy 2011-től a Fővárosi Önkormányzattól, ahol azt a kerületi önkormányzat igényelte, helyben maradt az idegenforgalmi adó – ez 2011-ben Józsefvárosnak 172 millió forintot jelentett.

⁸ Állami Számvevőszék – Jelentés az önkormányzatok vagyongazdálkodása szabályszerűségének ellenőrzéséről. Budapest Főváros VIII. kerület Józsefváros, 2015. március.

82. ábra: A VIII. kerületi önkormányzat fő adóbevételei (millió Ft).
(Forrás: KSH Statinfo, saját szerkesztés)

Gazdasági program

Az önkormányzat korábbi tevékenységeit meghatározó gazdaságélénkítési szándékok elsősorban Józsefváros 2010-14-es gazdasági programjából olvashatók ki, amely három fő elembe azonosította a kerület gazdasági dinamikájának zálogait:

- az egyetemek és kutatóintézetek által képviselt tudásiparban;
- a kerület jelentős kulturális értékeire építeni képes turizmusban;
- a kerületi tradíciót jelentő erős helyi vállalkozói rétegekben.

E három elemre építve a gazdasági program a következő teendőket tűzte ki maga elé:

1. Vállalkozásokra építő kerületi gazdaság
2. A kerületi gazdaság versenyképességének növelése
 - a. Az önkormányzat alapvető feladata a helyi gazdaság fejlesztése, amely a fejlesztések alapja
 - b. Növelni kell a vállalkozói versenyképességet (szolgáltatások mennyiségi, minőségi javítása, hiányzó lakossági szolgáltatások célzó fejlesztésének támogatása, pl. Palotanegyedben kultúrára épülő szolgáltatások)
 - i. Turisztikai vonzerő javítása (ami fontos a gazdasági aktivitás szempontjából, így az önkormányzat ösztönzi a vállalkozásokat, hogy a kereslethez alkalmazkodjanak)

Tudásipar megtartása, erősítése, az alábbi okokból

1. Az egyetemek és kutatóintézetek jelentik a legnagyobb foglalkoztatási egységeket
 2. Az intézmények környezetének fejlődése továbbhajtja az általános gazdasági növekedést (Corvin Sétány Program, Belső-Józsefváros)
 3. A különböző adottságokkal rendelkező negyedek értéket jelenthetnek a későbbiek során
- ii. Az információhoz jutás esélyeinek javítása
 1. Az önkormányzat támogatja a piaci szereplők fejlesztési szándékait

2. Vállalkozói fórumokat, börzéket és tematikus előadást, tanácsadást szervez
 3. Fontos a gyors kétirányú információs hálózatok kialakítása
3. A kerület foglalkoztatottsági helyzetének javítása
- a. Magas színvonalú és differenciált közoktatási rendszer
 - i. Korszerű közoktatás (rugalmasan reagáló munkaerő kialakulása)
 - ii. Az egyik legfontosabb feladat a hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatása és a tehetséges diákok gondozása
 - b. Munkaerőképzés
 - i. Szakképzés vagy átképzés biztosítása, munkanélküliek segítése a munkakeresésben
 - c. Szakképzési program
 - i. Hiányszakmák képzése, kiegészítő szakmák megszerzésére irányuló tanfolyamok
 - ii. Emellett fontosak a számítógépes képzések és a karrierutak áttekintése
 - d. Munkanélküliek helyzetének javítása
 - i. Az eddigi tevékenységét folytatja az önkormányzat: álláskereső klub, állásbörze, munkába állást segítő klub
 - e. Új közfoglalkoztatási program, a Nemzeti Közfoglalkoztatási Programhoz illeszkedve
 - f. Gyakornoki program fenntartása a diplomás pályakezdők számára az önkormányzat különböző intézményeiben
 - g. Kiegészítő foglalkoztatási projektek
 - i. Ház mesterek és viceház mesterek az önkormányzati bérházakban
 - ii. Szociális mosoda projekt a kerület krízisterületein
 - iii. Közterületi takarítói álláshelyek számának bővítése

2.6.2. Gazdaságfejlesztési tevékenység

Józsefváros önkormányzatának mérsékelt lehetőségei vannak az aktív gazdaságfejlesztésre, a helyi adók közül csak az építményadó kapcsán merült fel az értékalapú beavatkozás gondolata. Itt a kis üzlethelyiségeknek kedvező alapterület-alapú progresszív adóztatás bevezetésével kívánja a kerület a kisvállalkozásokat támogatni – összhangban a kerület 2011-ben készült gazdasági programjával, amely hangsúlyozza a vállalkozások kiemelt helyét Józsefváros gazdaságában. Ezen felül említésre méltó az önkormányzati tulajdonú bérlemények – melyek a kerület egészét tekintve jelentős kisebbségben vannak a magántulajdonúakkal szemben – kiadásával kapcsolatos preferenciák alakulása: a 2014-es polgármesteri programban helyet kapott bizonyos kereskedelmi tevékenységtípusok korlátozásának kívánalma. Ilyenek az elsősorban alkoholt árusító kisboltok, a call shopok (olcsó nemzetközi telefonhívásokat, internet-hozzáférést kínáló üzletek), illetve hozzájuk kapcsolódóan a mobiltelefon-kereskedések, mely üzletfajták az önkormányzat megfigyelése szerint gyakran zavarják környezetük nyugalmát.

Ezekkel szemben bizonyos tevékenységtípusok az önkormányzat részéről támogatást és bizalmat élveznek, két, elsősorban inkább a jövőben megvalósítandó szándék szerint:

- A Népszínház utcában és környékén a kisiparosok tematikus, önálló turisztikai értékkel bíró sűrűsödésének megtartása és erősítése kívánatos.
- A Palotanegyed művészeti kínálatának erősítésére a kerület galériák beköltözését tűzte ki célként maga elé.

2.6.3. Foglalkoztatáspolitikai

A helyzetfeltárás során nem merültek fel aktív foglalkoztatáspolitikai gyakorlatok a kerületi önkormányzat részéről, ugyanakkor a kérdés tematikusan kapcsolódik az 1.4.1. pontban bővebben tárgyalt közfoglalkoztatáshoz, melynek részeként 2011 óta a kerület 30/ és 842 fő között változó létszámban foglalkoztatott álláskeresőket köztisztviselési és karbantartói munkakörökben. A közfoglalkoztatásban részt vevők társadalmi és munkaerő-piaci integrációját csupán a főállású alkalmazottak által biztosított környezet valósítja meg, indirekt módon, míg az aktív, szociális munkások részvételével zajló reintegrációnak a foglalkoztató szervezetek (városüzemeltetési szolgálat, bölcsődék) forráshiánya képezi a fő akadályát.

Fontos megemlíteni, hogy a stratégiaalkotással párhuzamosan, 2015-ben készül el egy, a kerület alacsony iskolai végzettségű lakosai, az itt élő romák és a két csoporton belül különösen a fiatalok munkavállalását, legális jövedelemszerző tevékenységét elősegítő közép- és hosszú távú önkormányzati foglalkoztatási stratégia, ehhez kapcsolódó oktatási stratégia és cselekvési terv kidolgozására. E dokumentumok ugyan a Magdolna Negyed Program részeként, de a kerület összes krízisterületére fókuszálva készülnek el, így a jövőben hiánypótló iránymutatásként szolgálhatnak a kerület foglalkoztatáspolitikájának kialakításához.

2.6.4. Lakás- és helyiséggazdálkodás

Lakások

Józsefvárosban a lakásbérbeadási és lakásgazdálkodási tevékenységek ellátása nem közvetlenül az önkormányzat feladatkörébe tartozik: 2010 októberétől ezt a kerület önkormányzatának cége, a Kisfalu Józsefvárosi Vagyongazdálkodási Kft. látja el. A Lakásgazdálkodási Iroda főbb feladatkörébe tartozik a szociális lakberek megállapítása: Józsefvárosban nincs szociálisbérlet-állomány, szociális lakbér csak bérelt és használati szerződéssel lakott lakásokra állapítható meg. Az önkormányzat tulajdonában álló lakások bérbeadásának feltételeit és a lakbér mértékét a 16/2010. (III.08.) számú önkormányzati rendelet szabályozza. Szociális helyzete alapján minden lakásbérlet benyújthatja kérelmét, és amennyiben a rendelet által meghatározott feltételeknek megfelel, kérelme jóváhagyásra kerül. 2014-ben a Lakásgazdálkodási Iroda 500 esetben állapított meg szociális lakbért.

A ténylegesen fizetendő lakbér alapját képező – növelő és csökkentő tényezőkkel nem rendelkező lakásokra megállapított – lakbér komfortfokozat szerinti mértéke 2013 márciusától kezdődően:

Komfortfokozat:	Szociális lakbér:	Költségelvű lakbér:	Piaci alapú lakbér:
Nem távfűtéses összkomfortos lakás esetén:	290,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	388,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	698,00 Ft/m ² /hó+ÁFA
Komfortos és távfűtéses összkomfortos lakás esetén:	272,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	363,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	654,00 Ft/m ² /hó+ÁFA
Félkomfortos lakás esetén:	177,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	236,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	425,00 Ft/m ² /hó+ÁFA
Komfort nélküli lakás esetén:	136,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	183,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	328,00 Ft/m ² /hó+ÁFA
Szükségülakás esetén:	109,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	146,00 Ft/m ² /hó+ÁFA	262,00 Ft/m ² /hó+ÁFA

14. táblázat: Önkormányzati tulajdonú lakások lakbére a VIII. kerületben (2013-tól).

(Forrás: 16/2010. (III.08.) Önk. rendelet, saját szerkesztés)

A lakbér csökkentésére és növelésére vonatkozó előírásokat ugyanezen rendelet szabályozza. Míg 2008 és 2013 között a nem távfűtéses összkomfortos lakások piaci alapú lakbére 22%-kal növekedett, addig a szociális lakbér változatlan maradt. Az önkormányzati tulajdonban lévő bérlakások száma 2010 és 2014 között jelentősen, 11%-kal csökkent: a vizsgált időszak kezdetén még 5458 lakás volt az önkormányzat tulajdonában,

míg 2014-ben már csak 4835. Az önkormányzati tulajdonban lévő bérlakások állományának változása az alábbi táblázatban követhető nyomon:

	Kategória	100% önkormányzati	Társasházi	Összesen	Változás évről évre
2010	Lakás db	3283	2175	5458	kiindulási adat
	Lakott db	2908	2020	5234	
	Üres db	375	155	507	
2011	Lakás db	3208	2037	5245	-213
	Lakott db	2811	1900	4711	-523
	Üres db	397	137	534	27
2012	Lakás db	2998	2000	4998	-247
	Lakott db	2667	1863	4530	-181
	Üres db	331	137	468	-66
2013	Lakás db	2989	1924	4913	-85
	Lakott db	2616	1734	4350	-180
	Üres db	373	190	563	95
2014	Lakás db	2953	1882	4835	-78
	Lakott db	2520	1673	4193	-157
	Üres db	433	209	642	79
2015	Lakás db	2947	1860	4807	-28
	Lakott db	n.a.	n.a.	4130	-63
	Üres db	n.a.	n.a.	677	35

15. táblázat: Önkormányzati tulajdonú lakások állományának változásai a VIII. kerületben (darab).

(Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás, saját szerkesztés)

Az alábbi táblázatok jól illusztrálják a lakások műszaki, illetve hasznosítási szempont szerinti eloszlását:

Műszaki szempont	Darabszám	Részesedés a teljes állományból (százalék)
összkomfortos	476	9,90
komfortos	2226	46,31
félkomfortos	376	7,82
komfort nélküli	1614	33,58
szükséglakás	115	2,39
0,5 szobás	37	0,77
1 szobás	3253	67,67
1,5 szobás	457	9,51
2 szobás	854	17,76
2,5 szobás	76	1,58
3 szobás	92	1,91
3 szobásnál több	38	0,79

16. táblázat: Önkormányzati tulajdonú lakások megoszlása komfortfokozat és szobaszám szerint a VIII. kerületben (2015).

(Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás, saját szerkesztés)

Hasznosítási szempont	Darabszám
Lakott, illetve jogilag nem üres lakások:	
bérleti szerződéses	3233
használati szerződéses	39
jogcím nélküli	858
hagyatékos	21
Üres lakások:	
hasznosítható	271
nem hasznosítható (pl. szükséglakás, bontandó, zárolt)	385

17. táblázat: Önkormányzati tulajdonú lakások megoszlása hasznosítási szempont szerint a VIII. kerületben (2015).

(Forrás: önkormányzati adatszolgáltatás, saját szerkesztés)

Nem lakás célú helyiségek

A lakások mellett szintén tulajdonosa az önkormányzat 1785 db nem lakás célú helyiségnek is, melyből 584 darabot bérbeadás útján hasznosít, 125 helyiséget pedig jogcím nélkül használnak, míg 1076 helyiség üres. A nem lakáscélú helyiségek esetében a helyiséggazdálkodási stratégia elkészítése nem jogszabályban előírt kötelezettség. Az üres, nem lakáscélú helyiségek könnyebben és rugalmasabban történő bérbeadására a Kisfalu Kft. Helyiségbérbeadási Irodája 2013-ban elkészített egy, az elkövetkező évekre vonatkozó helyiségbérbeadási stratégiát.

Az elmúlt években a nemzetgazdasági szinten tapasztalható negatív folyamatok a nem lakás célú helyiségek bérlete kapcsán is megmutakoztak, az új helyiségek bérbeadása és a bérletidíj-bevételek 2009-től folyamatos visszaesést mutattak. A VIII. kerületi helyiségeket bérlők egy-két kivétellel egyéni vállalkozók és

kisvállalkozások, tevékenységi körük többnyire kereskedelmi és szolgáltatási tevékenység, így hatványozottan érintették őket a gazdasági válság elhúzódó hatásai és a kereslet beszűkülése. Előbbiek miatt egyre többen adták vissza a helyiségeket a bérleti díjak kitermelhetetlenségére való hivatkozással, ezzel párhuzamosan pedig kevesebb bérbevételi kérelem érkezett be. A folyamat 2013-ban megtorpant és stagnálni kezdett, majd 2014-ben ismételen kevesebb kérelem érkezett be. A bérbe adott helyiségek csökkenésével párhuzamosan növekszik az üres, nem hasznosított helyiségek állománya, amely az önkormányzat részére egyre magasabb közös-, illetve üzemeltetési költség-fizetési kötelezettséggel jár.

Józsefvárosban a Palotanegyedben lévő helyiségek keresettek és könnyen bérbe adhatóak, a bérbeadás problematikája inkább az innen keletre eső területek helyiségeit érinti, ezen belül is a pincehelyiségeket, valamint a 150 m² feletti és nagy értékű, pályázaton bérbe adható helyiségeket. A kérelmezők jellemzően a 40-100 m²-es utcai helyiségeket keresik, a 100-150 m² feletti helyiségekre igen ritkán nyújtanak be kérelmet.

Az udvari helyiségekre is igen korlátozott a kereslet, tekintettel arra, hogy üzletszerű tevékenység, elhelyezkedésükre való tekintettel, nem folytatható ezekben a helyiségekben, inkább csak iroda vagy raktár céljára hasznosíthatók. A VIII. kerületi üreshelyiség-állomány túlnyomó része felújítandó vagy jelentősen leromlott műszaki állapotban van, így a bérbeadóra tartozó felújítások bérleti díjba történő beszámításának lehetősége a bérleti díj összege mellett kulcsfontosságú az új kérelmezők számára.

Az új bérbeadások fellendítése érdekében az üres helyiségek megjelentek internetes hirdetőfelületen, ahol a helyiségek paraméterei is fel voltak tüntetve. Emellett az önkormányzat 2013-ban együttműködési megállapodást írt alá a Fővárosi Önkormányzattal a Rögtön jövők! mintaprojekt megvalósítására, melynek keretén belül online adatbázisba is felkerültek a kerület utcai bejáratú üres helyiségei, így az érdeklődők számára szélesebb körben is elérhetőek voltak az információk.

A 25 millió Ft feletti értékű helyiségek bérbeadására kiírt pályázatok sorra eredménytelenül zárultak az utóbbi időszakban. Az eredménytelenség oka a legtöbb esetben a pályázatotott helyiségek rossz műszaki állapota, továbbá a pályázati kiírásban szereplő bérleti díj összeg volt. A pályázók véleményei alapján a helyiségek felújítása nem vagy csak nagyon hosszú idő múlva térült volna meg.

A 248/2013. (VI. 19.) számú képviselő-testületi határozat értelmében a helyiségbér alapjául a helyiségek aktualizált beköltözhető forgalmi értéke szolgál. Ezen felül a helyiségben végezni kívánt tevékenység figyelembe vételével történik a bérleti díj meghatározása; Józsefvárosban így nem változik pusztán helyszín szerint a helyiség bérleti díjak mértéke, hanem az a helyiségek forgalmi értéke, valamint a helyiségben végezni kívánt tevékenységhez tartozó szorzó szerint kerül megállapításra, mely attól függően alacsonyabb vagy magasabb, hogy az önkormányzat által preferált tevékenységet végez-e benne a bérlő. Magasabb a bérleti díj szorzója például a szeszárúsítással összefüggő tevékenységeknek, a dohányboltoknak, az italboltoknak, az erotikus boltoknak, ellenben alacsonyabb például a szeszmentes vendéglátásnak, a szeszárúsítás nélküli kereskedelmi alapellátásnak, a lakossági kisipari szolgáltatásoknak, a közművelődési, oktatási, szociális és sporttevékenységeknek.

2.6.5. Településfejlesztési gyakorlat

A VIII. kerületben a 2015-ig lezajlott főbb településfejlesztési feladatok mind az önkormányzati tulajdonú Rév8 Zrt. kezében összpontosultak. A társaság 1997-ben alakult, eleinte a ferencvárosi tömbrehabilitációt menedzselő SEM IX Zrt. mintájára részben banki tulajdonlással, de 2000 óta elsősorban a Józsefvárosi (kisebb részt a fővárosi) önkormányzat tulajdona. Munkái közé tartoztak a kerület megújítását megalapozó dokumentumok (1998: Józsefvárosi Rehabilitációs Stratégia, 2001: Józsefvárosi Lakáskonceptió, 2003-2005: Józsefváros 15 éves kerületfejlesztési stratégiája), illetve az e dokumentumok alapján megvalósuló konkrét fejlesztések (Belső-józsefvárosi tömbrehabilitáció, Futó utcai partnerségi program, Magdolna Negyed Program, Európa Belvárosa – Palotanegyed Kulturális Gazdaságfejlesztési Program, Corvin Sétány Program) is.

E programok közül az alábbiak zajlottak 2008 és 2015 között:

Program	Fő tartalmak
Magdolna Negyed Program II-III. (2008-2015)	Nyitott iskola - Erdélyi utcai Általános Iskola és Gimnázium megújítása Szociális és bűnmegelőzési program Civil szervezetek működésének támogatása, összekötése – Civilháló Támogatott kiskereskedelem-kisvállalkozás fejlesztési program Hátrányos helyzetűek foglalkoztathatóságának javítása Közösségfejlesztési, oktatási és kulturális programok a Kesztyűgyár Községi Házban Lakóközösség bevonásával történő épületfelújítás Mátyás tér és további közterületek rehabilitációja Minőségi oktatási program (Lakatos Menyhért Ált. Isk. és Gimnázium) Foglalkoztatási, képzési, szolgáltatásbővítési program
Európa Belvárosa-program I-II (2010-)	Rehabilitációs fejlesztést és a fenntartás intézményesítését célzó projektek Egységes kommunikációs és marketing stratégia kialakítása Egységes kiskereskedelmi és szolgáltatási program kialakítása, működtetése Az épített örökség elemeinek megújítása, a szükséges funkció váltás elősegítése A közterületek egységes megújítása, parkolás rendezése Új turisztikai attrakciók kialakítása Kreatív iparágak letelepedésének elősegítése
Corvin Sétány Program (2002-)	Magántőkére épülő nagyléptékű ingatlanfejlesztés: 1100, zömében elavult lakás helyén közterület-, ingatlan-, iroda- és kereskedelmi fejlesztés

18. táblázat: 2008 és 2015 között (is) futó, a Rév8 Zrt. által felügyelt településfejlesztési programok a VIII. kerületben.
(Forrás: rev8.hu, saját gyűjtés)

A fenti projektek mindegyikében akadt a hosszú lefutású megvalósítás alatt hátráltató tényező. A Magdolna Negyed Program a III. ütem uniós támogatásának csúszása miatt a tervezettnél rövidebb idő alatt valósult meg; az Európa Belvárosa Programot, amelyben eredeti formájában részt vett volna a VI. és a VII. kerületi önkormányzat is, Józsefváros végül egyedül indította el. A Corvin Sétány Program magánereős fejlesztéseit 2009-től a világgazdasági válság lassította le jelentősen. 2015 tavaszáig azonban e projektek egyike sem zárult le még véglegesen, így ex post értékelésük egyelőre nem lehetséges. Idézhetőek azonban a 2008-as Integrált Városfejlesztési Stratégia 2012. szeptemberi felülvizsgálatában foglaltak, amelyek kitérnek a fenti projektek

előrehaladására is, illetve vázolják a következő években aktuális városfejlesztési feladatokat. Az itt leírtak szerint 2018-ra reális a Corvin Sétány Program befejezése, míg újonnan az alábbi beruházások indítása szükséges:

- Auróra utcai Szakorvosi Rendelőintézet fejlesztése, bővítése – 2015 januárjában megkezdődött
- Teleki László téri piac rekonstrukciója – az új piac 2014. májusban megnyílt
- Bölcsődeépítés a Tolnai Lajos u. 19. szám alatt – 2012-ben megnyílt
- Orczy Negyed Program – új városfejlesztési program indítása, a bérlet-gazdálkodás holland modellje meghonosításával: a feladat 2015-ben továbbra is aktuális
- Ludovika Projekt – a Nemzeti Közszolgálati Egyetem 2014-ben beköltözött az Akadémia főépületébe, az Orczy parkban felépítendő campus épületeinek többsége 2015-ben már építési engedéllyel rendelkezett

A kerület fejlesztésének általános, politikai szintű irányait a 2014. őszi polgármesteri program fejt ki. Ennek fő pontjai a következők:

- Kooperáció a kormánnyal és a Fővárosi Önkormányzattal
- „Józsefváros újjáépül” – intézmények, közterületek, parkok és társasházak felújítása
- Közbiztonság, közrend javítása
- „Gondoskodó önkormányzat” – idősek, álláskereső, vállalkozók, fiatal házaspárok, rászoruló gyermekek, rászoruló családok, kerületben hajléktalanná vált emberek, kerékpárosok, fiatalok kiemelt támogatása

2.6.6. Intézményfenntartás

A Józsefvárosi Önkormányzat összesen 19 költségvetési szervet, illetve hat aktív gazdasági társaságon keresztül tart fenn intézményeket és szolgáltatásokat. Ezek tevékenységi körei, költségigényük, illetve önkormányzati forrásigényük az alábbi táblázatban látható. Fontos megemlíteni, hogy a kerületi önkormányzat a tulajdonában álló gazdasági társaságokat egybe kívánja szervezni, mely folyamat részeként több társaság már 2015 előtt megszűnt, míg továbbiakat a 2015. év során tervez beolvasztani az új, a korábban ingatlankezeléssel és -gazdálkodással foglalkozó Kisfalú Kft. égisze alatt. A gazdasági társaságok mind a kerület kizárólagos tulajdonában állnak, kivéve a Rév8 Zrt-t, melynek 39,1%-a a Fővárosi Önkormányzaté.

Intézmény	Feladatkör	Összes kiadás	Önkormányzati finanszírozás
Józsefvárosi Gyermekek Üdültetéséért Közhasznú Nonprofit Kft.	Gyermeküdültetés Magyarokúton és Káptalanfüreden	94 761 000 Ft*	73 600 000 Ft*
Bárka Józsefvárosi Színházi és Kulturális Nonprofit Kft.	Színházi szolgáltatás a Bárka Színházban	385 476 000 Ft*	24 000 000 Ft*
Rév8 Józsefvárosi Rehabilitációs és Városfejlesztési Zrt.	Városfejlesztési és városrehabilitációs projektek előkészítése és menedzsmentje	90 650 000 Ft*	24 966 000 Ft*
JóHír Józsefvárosi Média, Rendezvény és Galéria Központ Közhasznú Nonprofit Kft.	A Józsefvárosi Galéria és a Zászlógyűjtemény működtetése, a Józsefváros hetilap kiadása és a kerületi honlap üzemeltetése 2015-ig	290 008 000 Ft*	275 940 000 Ft*
Józsefvárosi Közösségi Házak Nonprofit Kft.	A Kesztyűgyár Közösségi Ház, a H13 Diák- és Vállalkozásfejlesztési Központ és a Cigány Zenekar, illetve ezek	272 799 000 Ft*	262 931 000 Ft*

programjainak működtetése, 2015-től a JóHír Nkft. beolvasásával annak feladatai is			
Kisfalu Kft.	Önkormányzati ingatlan gazdálkodási feladatok ellátása, 2015-től a parkolászemeltetési feladatokkal	834 091 000 Ft*	408 997 000 Ft*
Józsefvárosi Parkolászemeltetési Szolgálat	A kerületi tulajdonú közterületek parkolásának üzemeltetése 2015-ig	995 000 000 Ft	0 Ft
Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ	Családsegítő, gyermekjóléti, házi segítségnyújtási, nappali ellátási feladatok ellátása, gyermekek és idősek átmeneti otthonainak üzemeltetése, a LÉLEK Program működtetése	894 938 000 Ft	826 465 000 Ft
Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék	A kerületi bölcsődék működtetése	529 052 000 Ft	464 360 000 Ft
Józsefvárosi Egészségügyi Szolgálat	A kerületi szakorvosi, háziorvosi, gyermekorvosi, védőnői és ifjúsági egészségügyi szolgáltatások biztosítása	1 263 474 000 Ft	36 645 000 Ft
Józsefvárosi Intézményműködtető Központ	A kerület oktatási és nevelési intézményei infrastruktúrájának üzemeltetése	1 213 943 000 Ft	1 067 057 000 Ft
13 db önálló szervként üzemelő óvoda (2015. májustól egyesítve)	Óvodai ellátás biztosítása	1 039 000 000 Ft	1 039 000 000 Ft
Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat (2015-ben átszervezés alatt)	Település- és piacüzemeltetési, kerületőrségi feladatok ellátása	735 929 000 Ft	731 738 000 Ft

19. táblázat: Józsefvárosi önkormányzati intézmények felsorolása, tevékenysége, összes kiadása és biztosított önkormányzati támogatása a 2015-ös költségvetés szerint. A – csillaggal jelölt – gazdasági társaságok adatai 2013-ra vonatkoznak, a dőlt értékek előirányzott költségvetési adatok!

(Forrás: Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testületének 6/2015. (II. 20.) rendelete a 2015-ös költségvetésről, illetve az egyes gazdasági társaságok 2013-as eredménykimutatása, saját szerkesztés)

2.6.7. Energiagazdálkodás

A kerületi önkormányzat nem rendelkezik energiastratégiával, illetve aktuális energiafelhasználási beszámolóval.

2.6.8. Településüzemeltetési szolgáltatások

Mint Budapesten általában, úgy Józsefvárosban is megosztott a településüzemeltetési szolgáltatások biztosítása. A fővárosi és a kerületi szint közti feladatmegosztás fő irányait a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. CLXXIX. törvény rögzíti, az e helyen szereplő feladatok közül az alábbiak tekinthetők a szűken értelmezett településüzemeltetés részének:

Fővárosi feladat	Kerületi feladat
kiemelt útvonalak, csomópontok, közparkok, közterek üzemeltetése, felügyelete	helyi közutak, közterek és parkok üzemeltetése
helyi közösségi közlekedés biztosítása és működtetése, valamint a főváros területén a parkolás feltételrendszerének kialakítása	általános közterület-felügyeleti hatáskör a kerület közigazgatási határán belül, ide nem értve a fővárosi felügyeletű kiemelt területeket parkolászemeltetés

	óvodai ellátás
szociális ellátások biztosítása	gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások
	szociális szolgáltatások és ellátások, amelyek keretében települési támogatás állapítható meg
turizmussal kapcsolatos feladatok	turizmussal kapcsolatos feladatok ellátása
a kiemelt kulturális örökség védelme	a kulturális örökség helyi védelme
hajléktalanellátás	a területén hajléktalanná vált személyek ellátásának és rehabilitációjának, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása
	egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítségét célzó szolgáltatások
	saját tulajdonú lakás- és helyiséggazdálkodás
	a kistermelők, őstermelők számára – jogszabályban meghatározott termékek – értékesítési lehetőségeinek biztosítása, ideértve a hétvégi árusítás lehetőségét is
	közreműködés a helyi közbiztonság biztosításában
településtisztaság (közutak locsolása, síkosságmentesítés)	
	közvilágítás biztosítása
	ivóvízellátás
szennyvízelvezetés, -kezelés és -ártalmatlanítás (csatornaszolgáltatás)	
	hulladékgazdálkodás
	környezet- és természetvédelem
	vízgazdálkodás, vízkárelhárítás
	honvédelem, polgári védelem, katasztrófavédelem
	kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása
az országos szerepkörrel összefüggő kulturális szolgáltatás, különösen a nyilvános könyvtári ellátás biztosítása	
	távhőszolgáltatás
	köztemetők fenntartása
	állategészségügyi feladatok

20. táblázat: Fővárosi, illetve kerületi hatáskörbe utalt operatív településüzemeltetési feladatok.

(Forrás: 2011. CLXXXIX. törvény, saját szerkesztés)

A kerületi hatáskörbe tartozó feladatokat Józsefváros részben az önkormányzat költségvetési szerveivel, részben saját tulajdonú gazdasági társaságaival biztosítja, melyek között az alábbi feladatmegosztás érvényesül:

Intézmény	Feladat
A kerület 13, önálló költségvetési szervként üzemelő óvodája (2015. májustól egyesítve)	óvodai ellátás
Józsefvárosi Egészségügyi Szolgálat	egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások
Józsefváros Egyesített Bölcsődék; Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ	gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások
Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat (2015-ben átszervezés alatt)	helyi közutak, közterek és parkok üzemeltetése általános közterület-felügyeleti hatáskör a kerület közigazgatási határán belül, ide nem értve a fővárosi felügyeletű kiemelt területeket a kistermelők, őstermelők számára – jogszabályban meghatározott termékeik – értékesítési lehetőségeinek biztosítása, ideértve a hétvégi árusítás lehetőségét is (piacüzemeltetés – Teleki László tér)
Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ	közreműködés a helyi közbiztonság biztosításában szociális szolgáltatások és ellátások, amelyek keretében települési támogatás állapítható meg a területén hajléktalanná vált személyek ellátásának és rehabilitációjának, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása
Kisfalu Kft.	parkolásüzemeltetés saját tulajdonú lakás- és helyiséggazdálkodás
Polgármesteri Hivatal, Városfejlesztési és Főépítési Ügyosztály	a kulturális örökség helyi védelme
Polgármesteri Hivatal, eseti alapon	turizmussal kapcsolatos feladatok ellátása
21. táblázat: A VIII. kerület egyes költségvetési szervei, illetve gazdasági társaságai által ellátott operatív településüzemeltetési feladatok. (Forrás: saját szerkesztés)	

Az általános, kötelező feladatokon felül a kerület városüzemeltetésben érintett egységei bizonyos pluszfeladatokat is végeznek, a kerület 2015-ös költségvetése alapján az alábbiak szerint:

- Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék:
 - o Biztos Kezdet Program
 - o Időszakos gyermekfelügyezés
 - o Otthoni gyermekgondozás
 - o Hétvégi játszóház
- Józsefvárosi Egészségügyi Szolgálat
 - o Háziorvosok rezsiköltség-támogatása
- Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ
 - o LÉLEK Program
 - o Krízislakások működtetése
 - o Gyógymasszőr, gyógytorna, szociális étkeztetés, fodrász biztosítása a házi segítségnyújtás részeként
 - o Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás
- Józsefvárosi Közterület-felügyelet és Városüzemeltetési Szolgálat

- Közterületi szemétszállítás
- Kerületgondnokok

SWOT / ÖNKORMÁNYZATI GAZDÁLKODÁS

ERŐSSÉGEK

- Erős településfejlesztési intézményrendszer, számos rendelkezésre álló tapasztalat

GYENGESÉGEK

- Üres, nem hasznosítható bérlakások nagy száma
- Komfort nélküli bérlakások magas aránya
- Bérlakások kedvezőtlen méretstruktúrája
- Jogcím nélküli bérlakáshasználók nagy száma
- Meddő önkormányzati pincehelyiség-állomány

LEHETŐSÉGEK

- Innovatív lakáspolitikát a bérlakások nagy számára építve
- A településfejlesztési rutin további projekteken való kamatoztatása

VESZÉLYEK

- Nincs lehetőség a kedvezőtlen bérlakáshelyzet rendezésére

FEJLESZTÉSI KIHÍVÁSOK

- A jogszabályi kötöttségek fényében nehézséget jelent a bérlakásállomány állapotának közelítése a kerületi lakosság igényeihez, illetve fenntartható rendszer kiépítése a rendelkezésre álló ingatlanvagyonból.

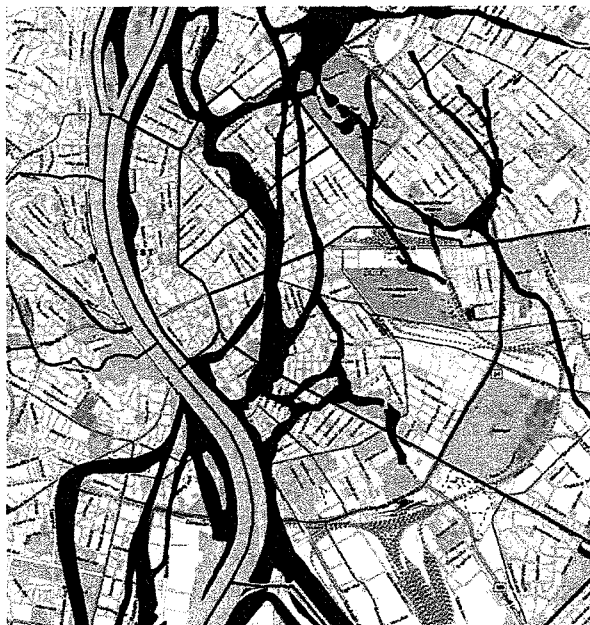
2.7.A TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK VIZSGÁLATA

A Józsefváros a Pesti-síkság területén helyezkedik el, amely arculata látszólag alig tagolt, dél felé nyitott lapály.

Felszínének nagy vonásait a Duna alakította ki, ennek köszönhetően figyelhető meg a térség Ny-K-i irányban emelkedő térszínű teraszos tagoltsága.

A folyó hajdani tevékenységéről árulkodik a felszín közelében szinte mindenütt fellelhető folyóvízi (homok-kavics) üledék.

A József körút jelenlegi vonalában egy Duna-ág húzódott.

83. ábra: Ős-Duna vízrajzi térképe (részlet)

2.7.1. Természeti adottságok, tájhasználat, tájszerkezet

A kerület nagyobb része tájtypusát tekintve települési (urbánus) táj, ennél fogva az emberi beavatkozás és az épített elemek vannak túlsúlyban. Nagyobb összefüggő jelentős zöldfelületű beépítetlen térség a Nemzeti Sírkert területe.

A zöldterületek aránya a budapesti átlagnál kedvezőbb, 4% (a fővárosi átlag 3%), amely a nagyobb parkoknak köszönhető, mint a II. János Pál pápa tér, a Teleki László tér, a Rezső tér és a Ludovika tér.

Az I. katonai felmérés (1763-1787) idején készült térképeken a kerület nagy része beépítetlen területként szerepel, erdősült részekkel, a Rákóczi tér és a Mátyás tér térségében, a Palotanegyed városrészben lakott területekkel. A jelentősebb utak, a Rákóczi út, a József körút, az Üllői út vonala már kirajzolódik.

A II. katonai felmérés (1806-1869) térképein már ábrázolásra kerültek a Palota negyed, a Csarnok negyed és a Magdolna negyed tömbjei, az Orczy park, a Fiumei úti temető és a Józsefvárosi pályaudvar. Az Orczy út — Fiumei út vonalától keletre eső terület még beépítetlen volt.

A III. katonai felmérés (1869-1887) térképein kirajzolódik a jelenlegi városszerkezet és beépített területként jelennek meg olyan városrészek, mint a Tisztviselőtelep.

2.7.2. Védett, védendő táji, természeti értékek, területek

A kerületben található Fűvészkert országos jelentőségű védett természeti terület. A 2015-ben jóváhagyott településszerkezeti tervben több településkép-védelmi jelentőségű fasor került ábrázolásra: Múzeum körút, József körút, Rákóczi út, Kerepesi út, Baross utca, Kőbányai út, Üllői út, Fiumei út, Orczy út, Diószegi Sámuel utca, Könyves Kálmán körút.

2.8. ZÖLDFELÜLETI RENDSZER VIZSGÁLATA

A zöldfelületi rendszer a település sajátos felépítésű, biológiai folyamatokkal és ökológiai törvényszerűségekkel jellemezhető alrendszere. A növényzettel borított zöldfelületeken túl biológiailag aktívnak számítanak a vízfelületek is. A településszerkezetet átszövő, tagoló városi szabadterek rendszere foglalja magába a területi és lineáris zöldfelületi elemeket. Ez a hálózat különböző jellegű és funkciójú, változatos zöldfelületi elemekből épül fel.

A zöldfelületi elemek tipologizálhatók kiterjedésük, eltérő ökológiai jellemzőik, és rekreációs használatuk alapján.

2.8.1. Szerkezeti, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

Rekreációs szempontból a közparkok, közkertek a meghatározóak, ezek alkotják a mozaikos elrendezésű zöldhálózatot, amelynek elemei korlátlan közhasználatúak. A közhasználat elől elzárt vagy korlátozott közhasználatú területek zöldfelülete szintén fontos strukturális alkotórész.

A zöldfelületi rendszer legjelentősebb elemei:

II. János Pál pápa tér

Fiumei úti sírkert

Orczy park

Füvészkert

magas zöldfelületi arányú lakóterületek (Tisztviselőtelep, Százados úti Művésztelep)

Fontos zöldfelületi elemek még a kerületben elszórtan található kisebb-nagyobb parkok, terek, mint a Golgota tér, a Rezső tér, a Teleki László tér, a Ludovika tér, a Mátyás tér, a Molnár Ferenc tér, a Rákóczi tér, a Horváth Mihály tér, a Kálvária tér, a Gutenberg tér, illetve a közhasználatú zöldfelületű intézménykertek, mint a Múzeumkert.

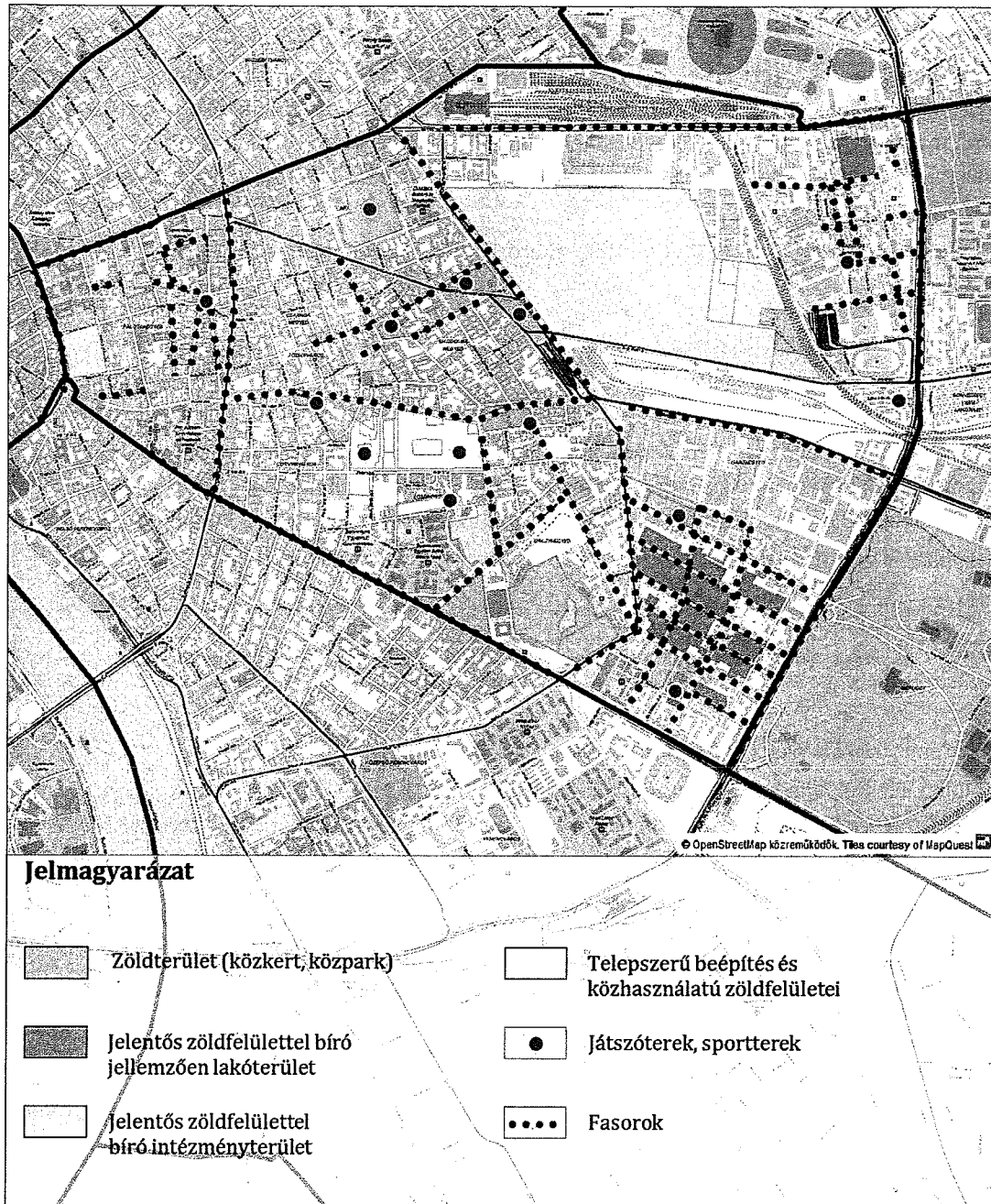
A zöldfelületi rendszer felépítését tekintve mozaikos elrendezésű, ahol az egyes elemek viszonylag területarányosan helyezkednek el. A mozaikos rendszerben megjelennek nagyobb kiterjedésű elemek, mint pl. a Fiumei úti sírkert.

Több, történelmi múlttal rendelkező kerttel és parkkal büszkélkedhet a kerület. A legnagyobb kiterjedésű és egyben legjelentősebb biológiai aktivitású elem a Fiumei úti sírkert. A Nemzeti Panteonnak helyet adó temető értékes, gazdag növényállományú. A sugarasan vezetett feltáró utak mellett idős platán, vadgesztenye, ostorfa és szivarfa fasorok húzódnak, a művészpárcella és a főbejárat melletti parcellák növénycsoportjai kiemelkedő szépségűek.

Szintén hosszabb múltra tekinthet vissza az Orczy park, amely pillanatnyilag rendezés alatt áll. A XVIII. századi tájképi kert több átalakításon ment keresztül, a kezdetektől meglévő tó központi eleme a parknak és a felújítás után is megmarad, a történelmi kert ligetes jellege visszaállításra kerül a Ludovika-project részeként.

Józsefváros legnagyobb parkja a II. János Pál pápa tér. Az átlós utakkal osztott elrendezésű közpark szerkezetét kissé megbontja az itt álló Erkel Színház. A dísz- és pihenőparkként funkcionáló zöldfelület sportpályáknak, kutyafuttatónak ad helyet, a M4 metró építése kapcsán részben felújították.

A XIX. században létesített Füvészkert országos jelentőségű természeti védettséget élvez. Növényállománya különleges, a fajták száma meghaladja a tízezret. A kert felújítása a közelmúltban történt meg. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem által fenntartott kert egyben faiskolaként is működik.

84. ábra: Zöldfelületi rendszer

A kerületben a sűrű városszövet ellenére jelentős fásított utcák, utcaszakaszok találhatóak. Az egyes városrészek eltérő utcakarakterrel rendelkeznek, közterületi zöldfelületi jellegük ennek megfelelően különböző. A legjelentősebb, leginkább fásított városrész a Tisztviselőtelep, de az Orczy negyed, a Magdolna negyed és a Százados negyed több utcájában is húzódik fasor. A Palotanegyed felújított közterületein, a díszburkolat mellett új fasorok is helyet kaptak. A fásítást változatos fajok alkotják. A fiatal telepítés egységes fasorként jelenik meg, főként díszkörtéből áll. Az idősebb faállományt (néhány kivételtől eltekintve – pl. Diószegi utca, Szerdahelyi utca, József utca, Györfly István utca, Villám utca, Bláthy Ottó utca) leginkább vegyes fasorok, ostorfák, kőrisek, juharok, akác alkotják.

2.8.2. Zöldfelületi ellátottság értékelése

A zöldfelületi ellátottságot meghatározza egyrészt a köztertek, közparkok nagysága és térbeli elhelyezkedése, másrészt a településen található zöldfelületek intenzitásértéke.

Közkertek, közparkok

A település zöldterületi ellátottsága a közösség által igénybe vehető zöldfelületek nagyságától (funkcionális kínálatától), illetve ezek térbeli elhelyezkedésétől függ.

A közösségi zöldfelületek típusonként eltérő funkcionális és rekreációs szereppel, valamint eltérő vonzáskörzettel bírnak.

A mozaikosan elhelyezkedő kisebb köztertek a napközbeni rekreációt biztosítják, a komplexebb funkcióval rendelkező parkok az egész napos rekreációban játszanak szerepet.

A vonzáskörzet mérete, kiterjedése a zöldfelület funkciójától, a környező lakóterületek elhelyezkedésétől, valamint a korlátozó tényezők lététől és elhelyezkedésétől függ.

A településszerkezetből fakadóan az egyes városrészek zöldfelületi ellátottságát más-más típusú zöldfelületek biztosítják.

A zöldterületek távolsága alapján a kerületi lakóterületek nagyobb hányada jól ellátott a kerületben, a köztertek, parkok megközelítési távolsága kedvező, átlagosan 0 és 100 méter közötti, de rosszabb esetekben is 300 méternél kevesebb. A Százados úti lakótelep és környezete esetében azonban a zöldterületek és a lakótelek távolsága több, mint 500 méter. (A lakótelep jelentős saját belső közös zöldfelülettel rendelkezik.)

A zöldterületi ellátottságot a kiszolgálandó lakosság száma is nagymértékben alakítja. Az egy főre jutó zöldterületek nagysága – a zöldterületek (közkertek, közparkok) összesített területe összevetve a kerület népességével – 3 m², amely alacsonyabb a budapesti átlagnál. A köztertek, közparkok állapota vegyes képet mutat, az elmúlt években több zöldfelület esetében (Rákóczi tér, Teleki László tér, II. János Pál pápa tér, Kálvária tér, Horváth Mihály tér, Golgota tér) felújítások is történtek.

Zöldfelületi intenzitás

A zöldfelületi intenzitás a másik meghatározó indikátora zöldfelületi ellátottnak, és ezáltal a települések élhetőségének.

A zöldfelületek közvetetten, illetve közvetlenül hatással vannak a városklímára, közvetett módon pedig az élővilágra és az emberre is.

A zöldfelületi intenzitás értéke (ZFI) a zöldfelület intenzitását jellemző százalékos érték, mely az adott területre eső zöldfelületek arányát (területi kiterjedés és borítottság minősége) fejezi ki. Az érték nagysága nem egyezik a zöldfelületek tényleges nagyságával – pl. egy zárt lombkorona szint alatt lévő szilárd burkolat nem érzékelhető a felvételeken.

Az ábrán látható, hogy a kerület nagy része alacsony zöldfelületi intenzitású.

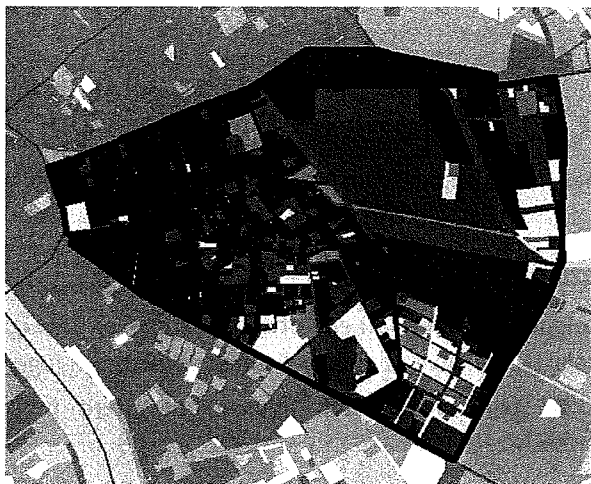
Kirajzolódnak viszont a magas aktivitási értékű, ökológiai szempontból is értékes területek, mint

a Fiumei úti sírkert,

az Orczy park,

a II. János Pál pápa tér és

a Tisztviselőtelep egyes részei.

85. ábra Zöldfelületi intenzitás értéke, 2010.

(Adatforrás: BCE, Tájtervezési és Területfejlesztési Tanszék, Landsat TMS műholdfelvétel felhasználásával)

Zöldfelületi intenzitási érték (%)

SWOT / TÁJI ÉS TERMÉSZETI ADOTTSÁGOK, ZÖLDFELÜLETI RENDSZER

ERŐSSÉGEK

- Történelmi múlttal rendelkező zöldterületek és jelentős zöldfelületű intézmények.
- Értékes növényállományú Fűvészkert (országos jelentőségű védett természeti terület).
- Egybefüggő, magas zöldfelületi arányú terület (Orczy park, Fiumei úti Nemzeti Sírkert) és nagy zöldfelületi arányú lakóterület (Tisztviselőtelep).
- Területarányosan elhelyezkedő közterületek, közparkok.
- Több felújított, jó állapotú zöldfelület.

GYENGESÉGEK

- Alacsony zöldfelületi intenzitású területek (a belső területeken).
- Az egy főre jutó zöldterületi arány összességében alacsony.

LEHETŐSÉGEK

- Barnamezős területek rehabilitációja során új zöldfelületek kialakítása magánszektor bevonásával.
- Állami beruházként megvalósuló Orczy park megújításával a környék zöldfelületi ellátottságának színvonalának növekedése, magas rekreációs értékkel bíró közhasználatú zöldfelületek tekintetében.
- A kerülettel szomszédos Népliget, mint nagy zöldfelület.
- A társasházak, bérházak belső udvaraiban zöld szigetek hozhatók létre.

VESZÉLYEK

- Forráshiány miatt fővárosi kezelésű zöldfelületek értékeinek pusztulása.

Fejlesztési kihívások

- A zöldfelületi, környezetrendezési szempontok hatékonyabb érvényesítése a gazdasági visszaesés ellenére.

2.9. AZ ÉPÍTETT KÖRNYEZET VIZSGÁLATA

2.9.1. Az épített környezet értékei

A településszerkezet történeti kialakulása

Pest Contra-Aquincum erődjéből vált később településmaggá, a XV. század végére már a Kiskörút vonaláig terjedt, határvonalát erőteljes védőgyűrű vette körül, kapuelnevezései jelezték a városba befutó országutak irányát: Váci, Kecskeméti, Hatvani kapu. 1686-ban, a török kivonulása után indult meg ismét Pest települési élete. Pest, a mai Belváros kulcsos város volt, határain kívül kisebb falvakkal. Amikor a város már szűknek bizonyult, kitelepítették ugyan a búzzal járó ipari tevékenységet, de a városfal határai így is szétfeszültek. Új épületeket és nagyobb telket igénylő intézményeket már csak a falakon kívül lehetett megépíteni.

Pest határában önálló települések voltak a későbbi külvárosok. Pest növekvő lakossága már nem fért a falak közé, ezért 1730 körül a mai Horváth Mihály tér környékén házhelyeket osztottak (Lerchenfeld) – ez lett az első pesti külváros. 1770 után „felső külváros” (Terézváros és Erzsébetváros) és „alsó külváros” (Józsefváros) elnevezéssel illeték az egyre növekvő beépülő területeket. A kerület nevét II. József után kapta 1777-ben.

A Belvárosból kivezető Váci, Hatvani és Kecskeméti utak mentén szintén terjeszkedett a város. A mai Astoria helyén állott Hatvani kapu felől induló út Kerepesre vezetett. A városfal vonalát követő Múzeum körút mellett kertek voltak – 1747-ben épült itt fel az első ház. A mai Kálvin térnél állt a Kecskeméti kapu, innen Üllő irányába vezetett út, de már a Baross utca is feltűnt a XVIII században. Józsefváros belső részének eredetileg nem voltak keresztutcái, azok a felparcellázás során, a XVIII. század végén jöttek létre. Terézvárosban a Belvároshoz közeli kertnegyedben jött létre sűrűbb beépítés, Józsefvárosban a városfaltól messzebb történő település volt a jellemző – ez indokolta Terézváros gyorsabb ütemű beépülését.

Előbb a gazdag nemesek kezdtek a városfalon kívül palotát építeni maguknak (ezért hívják a Belső Józsefvárost Palotanegyednek), majd megjelentek az egy-kétemeletes bérházak is. Ez a terjeszkedés először az országutak mentén indult el (mai Kiskörút, Üllői út, Rákóczi út, Baross utca). A mai Középső-Józsefváros területén eleinte kertek, majorságok helyezkedtek el. A keresztutcák nagy része is már a mai nyomvonalon fut (pl. a Rákóczi útról nyíló Puskin, Szentkirályi és Vas utcák, vagy a Népszínház utcáról nyíló Bacsó Béla, Tolnai Lajos és Víg utcák). A Baross utca és az Üllői út közötti terület csak az 1830-as években kezdett el beépülni. Az Orczy park a mai napig megőrizte közpark jellegét, a Fűvészkert nagy részét viszont a XX. század elején a Klinikák épületegyüttesének odatelepítésével megszüntették.

Az 1838-as árvíz utáni térkép már a maihoz hasonló utcaszerkezetet mutat, de a Nagykörút vonala még hiányzik. Jól kivehető a Rákóczi út és az akkor még csak egy részén kialakult katonai temető melletti Fiumei út, az Orczy út – Üllői út, illetve a belső meghatározó utcák (Népszínház utca, Baross utca) és terek, a Kálvin tér, a Horváth Mihály tér, a Teleki László tér és a Mátyás tér. Ezen a térképen a Rákóczi térnek még nincs nyoma, de egy 1854-es térkép már Sertésvásártérként jelzi a Német utca mellett. Belső-Józsefváros kertekben gazdagabb volt, itt nem terveztek olyan nagy átalakításokat, mint Terézvárosban. A XIX. század végére épült be a Fiumei út környéke, a Tisztviselőtelep, jött létre a Lóversenypálya, kapott határokat a Köztemető és épült fel a Józsefvárosi, valamint a Keleti pályaudvar az ún. városi földek helyén. Ekkor már állt a Ganz-gyártelep néhány nagyobb épülete is.

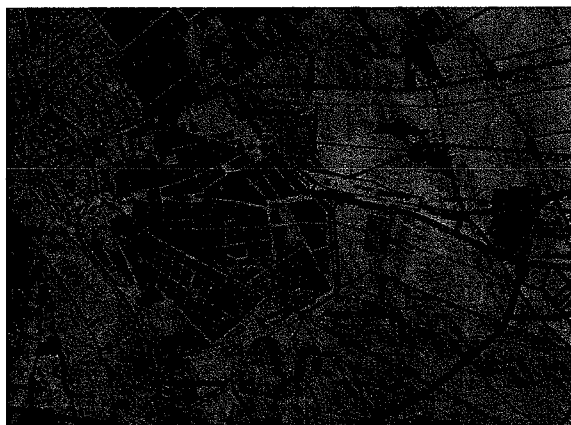
1867, a kiegyezés éve után a Közmunkatanács elrendelte új, nagyobb szélességű utak kiépítését, ami Józsefváros számára is új fejezetet nyitott. A gazdasági fellendülés, majd Budapest Székesfőváros létrejötte hatalmas építkezések sorát indította el. Józsefvárost érintően a legmeghatározóbb városfejlesztési gondolat a Nagykörút megszületése volt. A Nagykörút vonalában Reitter Ferenc eredetileg hajózható csatornát tervezett, de ez többek közt az árvízi emlékek miatt sem valósult meg.

Pest város beltelkeinek 1872-es felmérési és szabályozási tervén már szerepel a nagykörúti szabályozás. A Közmunkatanács ebben a széles körútban látta a fejlődés és a gazdaságosabb építkezés kulcsát, kiépítése három jól behatárolható időszakon keresztül folyt 1872 és 1906 között. A körút teremtette meg a szennyvízfogyújtó kiépítésének lehetőségét is, ami 1891-ben kezdődött meg és a századforduló után fejeződött be.

A József körút kiépülése után a millennium évére a főbb utak bérházai is felépültek, ezek már többemeletesek voltak. A jelentős építkezések, a közlekedés (1866: lóvasút, 1899: villamosvasút), a gyáripar (főleg vasútépítés – pl. Ganz és MÁVAG) fejlődésével a népesség is jelentős mértékben megnőtt. A századfordulóra Józsefváros Budapest lakosságának közel 20%-át adta.

A személy- és teherforgalom növekedésének kiszolgálására jött létre a kerület szerkezeti fejlődését alapvetően meghatározó Józsefvárosi pályaudvar és az 1884-ben átadott Keleti pályaudvar, melyek elválasztó hatása a mai napig érvényesül. A nagy szerkezeti elemek kiszabályozása a Fővárosi Közmunkák Tanácsa munkájának kiemelkedő eredménye: Józsefvárost is meghatározza a Hungária körút, amelynek végleges formában történő kiépítésére közel száz évet kellett várni.

Bár jelentős iparterületek alakultak a vasútra települve, a kerületet mégis a kisiparos tevékenység jellemezte. A századfordulót követő ugrásszerű népességnövekedés után (1910 körül már 164 ezer feletti a lakosságszám) a gazdasági pangás következett, a lakásviszonyok elmaradottak, a beépítés jellege néhol falusias volt. Józsefváros korábbi beépítése a II. világháború utáni években konzerválódott, és a főváros egyik legelhanyagoltabb kerületévé vált. A bérházak karbantartása elmaradt, állapotuk fokozatosan leromlott, Józsefváros még 1950-ben is inkább nézett ki önálló kisvárosnak, mint Budapest egyik kerületének. A háború utáni tervek a Nagykörúton kívüli területekre lakótelepi övezetet jelöltek ki, melyből csak a Szigony utca környéke épült ki, ami az utcaszerkezetben és épületállományban látványos változást hozott. Az utolsó évtizedekben összvárosi jelentőségű szerkezeti beavatkozás nem történt, kivéve a mikrostrukturálisnak tekinthető Corvin negyed kiépülését, ami léptékénél fogva jelentős XXI. századi beavatkozásnak számít a környezetét tekintve XIX. századot idéző területen.

86. ábra: Második katonai felmérés (1806-1869)
Forrás: Arcanum adatbázis

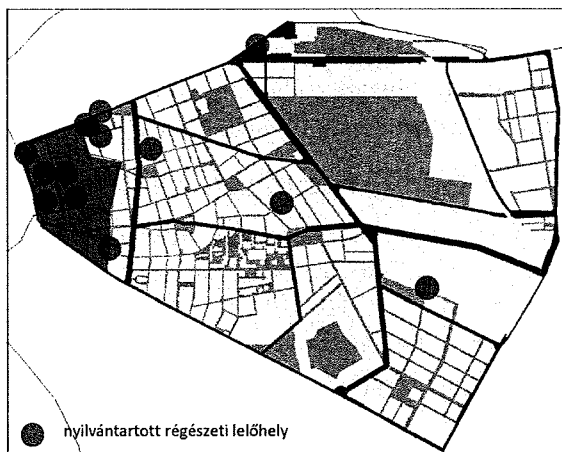

87. ábra: Harmadik katonai felmérés (1869-1887)
Forrás: Arcanum adatbázis

Régészeti örökség: védetté nyilvánított régészeti lelőhely, nyilvántartott régészeti lelőhely, régészeti érdekű terület

A régészeti örökség jegyzéke a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény 71. § (1) bekezdése valamint a 199/2014. (VIII. 1.) Korm. rendelet szerint a nyilvántartást vezető Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központ (a továbbiakban: Forster Központ) központi, közhiteles nyilvántartási adatain alapul.

A kerületben nem található védett régészeti lelőhely, a belvároshoz közvetlenül csatlakozó része azonban nyilvántartott régészeti lelőhely, a Vas utca – Mária utca vonala és a Múzeum körút között.

88. ábra: Józsefváros régészeti területei

forrás: Forster Központ nyilvántartása 2014. május

Kisebbszámú egy-két ingatlant érintő nyilvántartott régészeti lelőhely található még pl. a Baross térenél, a Bródy Sándor utca, a Múzeumkert, a Pollack Mihály tér és a Rákóczi út környezetében, a térképen bemutatott pozíciókban.

Műemlékek, műemlékegyüttesek

Műemléki érték minden olyan építmény, kert, temető vagy temetkezési hely, terület (ezek maradványa), valamint azok rendeltetésszerűen összetartozó együttese, rendszere, amely hazánk múltja és a közösségi hovatartozás-tudat szempontjából kiemelkedő jelentőségű történeti, művészeti, tudományos és műszaki emlék, alkotórészeivel, tartozékaival és berendezési tárgyaival együtt. (2001. évi LXIV. törvény 7.§ 17.)

Józsefváros területén a műemléképületek száma 100 feletti, mely kiegészül a Fiumei úti sírkert sírboltjainak védelmével.

A Fűvészkert és az Orczy park történeti kertté lett nyilvánítva. Jelentősebb műemléképület a templomok mellett a Nemzeti Múzeum, a Nemzeti Lovarda, a Ludovika Akadémia főépülete, a Corvin Áruház, a Palace Szálló, a Rákóczi téri vásárcsarnok, a Központi Szabó Ervin könyvtár, az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának épületei, a Józsefvárosi telefonközpont és számos palota a Palotanegyedben.

Műemléki terület: műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

Józsefváros több országos védelemmel is érintett, melyek jegyzékeit a melléklet tartalmazza, így itt csak érintőlegesen a bemutatásuk.

MŰEMLEKI JELENTŐSÉGŰ TERÜLET

A kulturális örökségvédelemről szóló 2001. évi LXIV. törvény meghatározásában a műemléki területek közül Józsefváros fontos és egyetlen műemléki jelentőségű területe a XIX. század végén épült Tisztviselőtelep.

MŰEMLEKI KÖRNYEZET

Számos kijelölt műemléki környezet van Józsefvárosban, pl. Múzeum kert műemléki környezete, egyes terekre néző lévő épületek műemléki környezete (pl.: Gutenberg tér, Lőrinc pap tér, Horváth Mihály tér), Fűvészkert, Józsefvárosi pályaudvar műemléki környezete stb.)

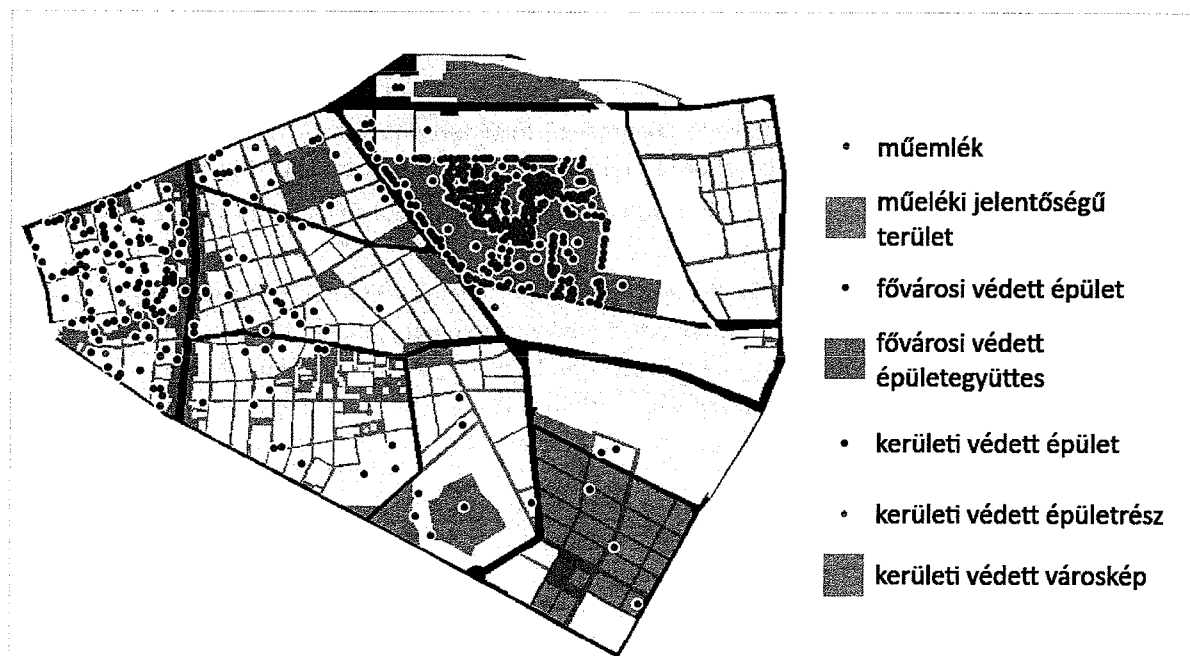
Történelmi emlékhely

A történelmi emlékhelyek olyan kiemelkedő jelentőségű épített vagy természeti helyszínek, amelyek nemzetünk vagy valamely hazánkban élő nemzetiség történelmében meghatározó jelentőséggel bírnak, ahol az ország politikai vagy kulturális életét befolyásoló és ezért megemlékezésre alkalmas intézkedések történtek. A történelmi emlékhelyet kormányrendeletben határozzák meg. Józsefvárosban a Corvin köz és a Ludovika Akadémia lett történelmi emlékhellyé nyilvánítva.

Helyi védelem: fővárosi helyi védelem, kerületi helyi védelem

A Budapest főváros városképe és történelme szempontjából meghatározó építészeti örökség kiemelkedő értékű – műemléki védetség alatt nem álló – elemeinek védelme érdekében Budapest Főváros Önkormányzata a 37/2013. (V.10.) Főv. Kgy. rendeletében határozta meg a helyi védetséggel kapcsolatos szabályokat. A Józsefváros városképe és története szempontjából meghatározó helyi (kerületi) jelentőségű építészeti és természeti örökség értékeinek védelme érdekében Budapest Főváros Józsefvárosi Önkormányzatának képviselő-testülete az 52/2011. (IX.19.) önkormányzati rendeletében határozta meg a Józsefváros helyi építészeti örökségének védetté nyilvánításáról szóló szabályokat. A rendelet 1. számú melléklete tartalmazza a helyi védelem alatt álló védett értékeket, azaz a:

- A. védett épületeket,
- B. védett településképet,
- C. védett épületrészeket.

89. ábra: Józsefváros műemlékei, továbbá fővárosi és kerület szinten védett épített környezeti elemei
forrás: saját térkép Forster Központ 2014.májusi adatai alapján

2.9.2. Területfelhasználás vizsgálata

A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

A kerület a Duna bal partján fekszik, területe 685 ha. Természettáji szempontból a Pesti-síkság része, a pesti belváros és az átmeneti zóna meghatározó területe. Közigazgatásilag északról a VII. és XIV. kerülettel, keletről a X. kerülettel, délről a IX. kerülettel, nyugatról az V. kerülettel határos.

A kerület városszerkezeti szempontból három meghatározó részre tagolható (Belső-, Középső-, Külső-Józsefváros). A kerület a Kiskörút és a Hungária körút közti teret tölti be, és fő tagolásának határait is a meghatározó gyűrűs szerkezeti elemek adják, így a József körút, valamint a Fiumei és az Orczy út vonala.

Meghatározóak mindemellett a sugárirányú utak is, melyek a kerület fő határait adják, így délről az Üllői út, északról a Rákóczi – Thököly – Dózsa György – Kerepesi utak tengelye.

Szerkezeti szempontból kiemelendő a vasút szerepe. Mind a Keleti pályaudvar, mind az egykori Józsefvárosi pályaudvar és az azokhoz vezető vasútvonalak meghatározó szerkezetalkítók – elválasztó szerepet töltenek be a kerület és a térség életében egyaránt. A Keleti pályaudvar – Fiumei úti sírkert – volt Józsefvárosi pályaudvar – volt Ganz ipartelepének együttese óriási, nehezen átjárható barnamezős területként jelentkeznek a kerületben.

A fővárosi zónarendszerben a VIII. kerület részben a belső zóna (belső kerületrész a Fiumei út – Orczy útig valamint a Keleti pályaudvar fejegysége), részben az átmeneti zóna területén (Fiumei úttól keletre eső területek) helyezkedik el. (Lásd. 1.2.6. fejezet – Budapest Főváros Településszerkezeti Terve (TSZT 2015) pontjánál a térképi lehatárolást.)

A belső zóna térsége a tradicionális történeti városrészekből áll. Ez a város legsűrűbben beépített legnagyobb népsűrűségű területe, amely az igazgatási, a kulturális, a gazdasági és pénzügyi, az oktatási sűrűsödések területét, a város főközpontját is magába foglalja. A kerület zónában betöltött szerepe kiemelkedőnek számít, mely főként az oktatás, az egészségügy és a szociális ellátás területén jelentkezik, de számos kiemelkedő kulturális létesítménynek is otthont ad, mint a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár, a Magyar Nemzeti Múzeum, stb.).

Az átmeneti zóna a város legheterogénebb térsége. Az ipari területek szükségszerű, az elmúlt több mint két évtized során lezajlott átalakulását követően is meghatározó, szinte egybefüggő gazdasági térség uralja a kerületet a keleti részen, míg északon már csak szétszórt formában jelennek meg gazdasági területek. A zóna területén általánosan jelentős a használaton kívüli területek aránya, elsősorban a korábbi iparterületek barnamezős térségeiben. A zóna egyes területein a környezetterhelő ipari funkciók irodai, lakóterületi és vegyes kereskedelmi szolgáltató területekké alakulnak-alakultak át, településszerkezet szempontjából a legnagyobb változások terét jelentve. Ide esnek, illetve ide csatlakoznak a TSZT-ben is szereplő, jellemzően barnamezős szerkezetalkító fejlesztési céltérségek, melyek a zóna átstrukturálását, átjárhatóságát, alulhasznosított területeinek funkcióváltását eredményezik.

Józsefvárosban a legnagyobb barnamezős területek ebben a zónában találhatók. Ebbe a zónába tartoznak a Keleti pályaudvar vasúti területei, az Asztalos Sándor út menti gazdasági területek, a volt Józsefvárosi pályaudvar, a volt Ganz-MÁVAG terület is. Egyes részeken (pl. a Könyves Kálmán körút mentén, a Józsefvárosi pályaudvaron) már megindult az átalakulás, más területeken mindez még várat magára.

Az átmeneti zóna területén a barnamezős területek mellett intézményi, lakó és különleges területek (pl. temető) is megtalálhatók.

A kerület jelenlegi, tényleges területfelhasználása

A beépítésre szánt területeken belül a kerületben a jelenlegi, **tényleges** területfelhasználásra összességében a **lakófunkció és a vegyes területhasználat** a jellemző, melyek a belső zóna területén dominánsak, míg az átmeneti zóna területén emellett jelentős arányt képviselnek a **gazdasági és a különleges** területek is.

A kerület egyes városrészi lehatárolásai egyenként, esetenként kisebb csoportokat képezve jól jellemzik a jelenlegi területfelhasználást.

A Palotanegyed és a József körút menti területek

A belső városrészen, a Palotanegyeden belül a vegyes területhasználat a jellemző. Egyaránt megjelenik a lakófunkció, de több oktatási, kulturális, egészségügyi, közigazgatási intézménynek, irodának is otthont ad. A szálláshelyek száma is ebben a városrészben a legkiemelkedőbb, a kereskedelmi funkció szintén jelentős arányt képvisel. Ez a vegyesség igaz a József körút külső oldalára is, ahol jellemzően egy-két tömb mélységig, a főbb utak (Rákóczi út, Baross utca, Üllői út) mentén beszivároghat tovább él ez a vegyesség.

Corvin negyed

A Corvin negyedben az elmúlt évek fejlesztéseinek következtében, bár a lakófunkció még mindig vezető szerepet tölt be, a kereskedelem, a vendéglátás, az irodai funkciók egyre nagyobb arányban vannak jelen, így ez a terület **városközpontinak** tekinthető. Az eredeti zártudvaros beépítés a városrehabilitáció miatt egyre inkább szakad fel, helyét a korszerűbb, nagyobb tömbbelsőket adó **nagyvárosias, jellemzően zárt sorú, keretes beépítésű lakóterület** váltja fel. Az itt létesülő Corvin sétány a városrész új ütőerevé kezd kinőni magát, mely által a városi vegyesség erősödése már most nyomon követhető.

Csarnok negyed, Népszínház negyed, Magdolna negyed

A Rákóczi út és a Baross utca közötti városrészekben egyaránt a **nagyvárosias, magas intenzitású, jellemzően zárt sorú, zártudvaros beépítés** és a **lakófunkció** dominál, azonban mindegyikükben megtalálhatók kisebb-nagyobb vegyes funkciók, elsősorban önálló intézmények formájában. A Népszínház negyedben a II. János Pál pápa tér környékére jellemzőbb az **intézményi területek** koncentráltabb jelenléte, ami a Baleseti Központ révén **különleges egészségügyi területtel** is kiegészül. A Magdolna negyedben a beépítés kissé kevertebb, még mindig sok alacsony szintszámú épület is található, emellett elszórtan sok használaton kívüli vagy alulhasznosított terület van jelen.

A Nagykörút és a Rákóczi út mentén jellemző a vegyes területhasználat, több iroda, kereskedelem, vendéglátóegység található, mint a városrészek belső területein. A területen kiemelendő a Népszínház utca, mely tradicionális kereskedőutca mivoltából fakadóan ma is meghatározó tengelyként jelenik meg a városszerkezetben.

Losonci és Orczy negyed

A Losonci és az Orczy negyed területfelhasználás alapján alapvetően három területre tagolható. Meghatározó területet foglal el a **nagyvárosias, telepszerű lakóterület** (Szigony utcai lakótelep és a Tömő utcai toronyházak), melyek tervszerű telepítésük folytán felbomlasztották az azt körülölelő, hagyományosan kialakult **nagyvárosias, magas intenzitású, jellemzően zárt sorú, zártudvaros beépítést**. Az Üllői út mentén jelentős méretű **különleges egészségügyi területek** találhatóak, így a Semmelweis Egyetem, az MTA Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézete. Ebbe a sávba **intézményi, jellemzően szabadonálló jellegű területek** tagozódnak be, mint az Orczy parkban fejlesztés alatt álló Nemzeti Közszerkezet Egyetem épületegyüttese.

Tisztviselőtelep

Az Üllői úti intézménysáv folytatásaként **különleges egészségügyi területként** értelmezhető a Semmelweis Egyetem Tisztviselőtelep városrészben található Nagyváradi téri épületegyüttese és a Heim Pál

Gyermekkorház. A Könyves Kálmán körüti tömbszámban vegyesen található **gazdasági, jellemzően raktározást, termelést szolgáló területek** és irodaépületek, továbbá vegyes, így **intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű területek** is. Ez a területsáv az elmúlt évek folyamán egyre inkább az utóbbi irányába fejlődik. A városrészt északi irányból, a Vajda Péter utca mentén intézményekkel vegyes **nagyvárosias, jellemzően zárt sorú, keretes beépítésű lakóterület** határolja. Ide sorolható a Ganz negyedhez tartozó, az utca túloldalán lévő egykori MÁVAG kolónia épületegyüttese is. A városrész legmeghatározóbb egysége a névadó Tisztviselőtelep **kisvárosias, jellemzően hézagosan zárt sorú jellegű lakóterülete**, mely a fent említett sávok ölelésében önálló világgént jelentkezik a kerületben.

Százados negyed

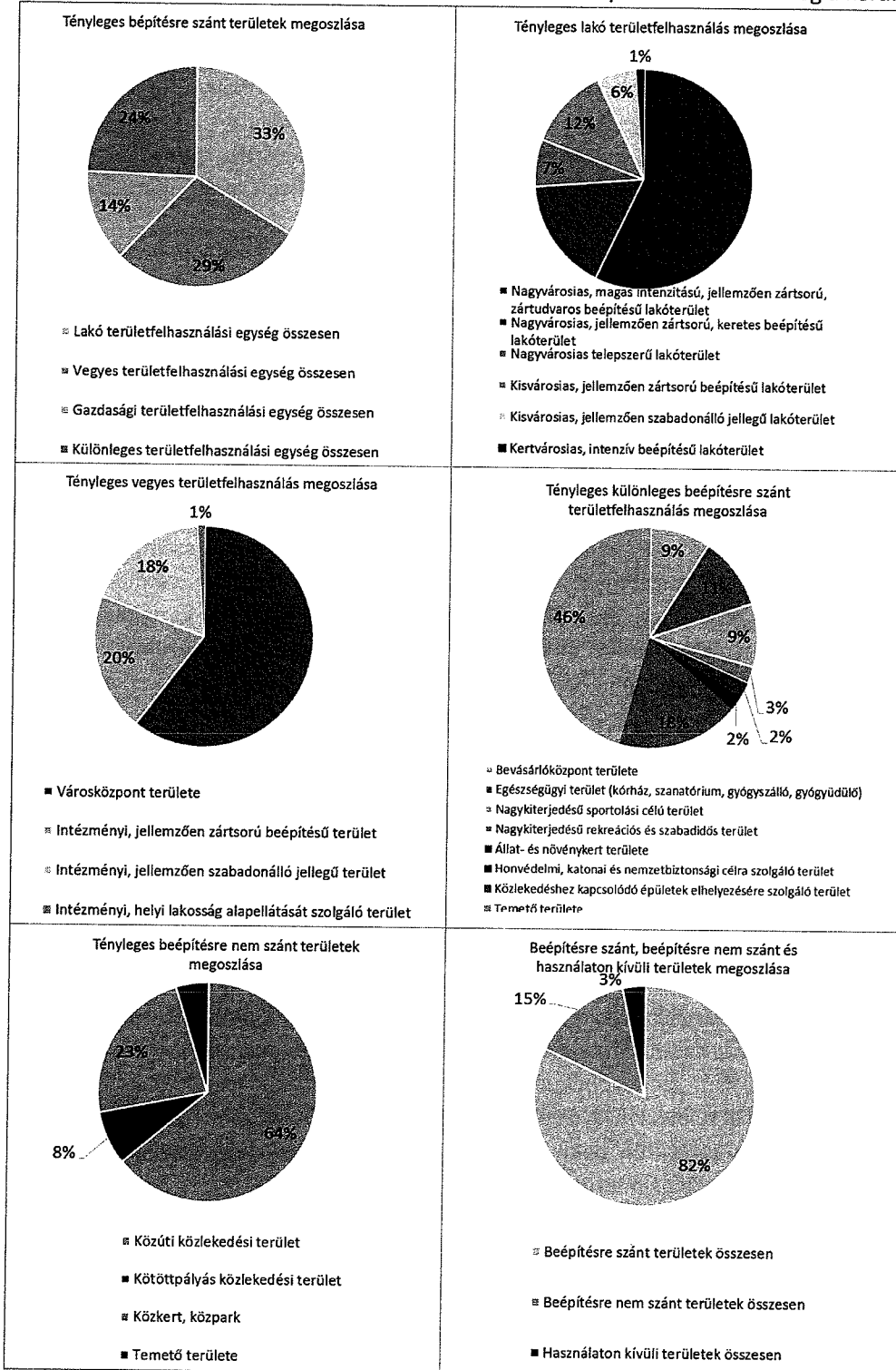
Kialakulása és fő használati módja alapján a Tisztviselőtelep városrészhez hasonlít leginkább a Százados negyed. A negyedben megjelenő területhasználatok jellemzően tömbcsoportonként alkotnak egységeket, közel harmadukra tisztán **lakófunkció** a jellemző. A városrész közepén **kisvárosias, jellemzően szabadonálló jellegű lakóterület található**, mely délről részben **nagyvárosias, magas intenzitású, jellemzően zárt sorú beépítésű lakóterületben** folytatódik. A Salgótarjáni út és a vasút közti **kertvárosias, intenzív beépítésű lakóterület** az egykori MÁV munkástelep része, melyet a Hungária körút választ el a telep X. kerületi részétől. A Hungária körút menti területsávot a Kerepesi úttól indulóan irodai, lakó, intézményi, kereskedelmi funkciók és használaton kívüli területek vegyessége jellemzi, mely területfelhasználás szempontjából **intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű területnek** számít. Az Asztalos Sándor út mentén az átmeneti zónára jellemző **gazdasági, jellemzően raktározást, termelést szolgáló területek**, valamint **közlekedéshez kapcsolódó épületek elhelyezésére szolgáló terület** és **nagy kiterjedésű sportolási célú területek** (MTK, BKV Előre) találhatóak, melyek a városrész több mint harmadát teszik ki.

Kerepesdűlő és Ganz negyed

Az átmeneti zónára jellemző vasúti, gazdasági és különleges területek Kerepesdűlőn és a Ganz negyedben jelennek meg leginkább Józsefváros területén. A Keleti pályaudvar és kapcsolódó területein **kötőpályás közlekedési területek** és **közlekedéshez kapcsolódó épületek elhelyezésére szolgáló terület** jelenik meg. A Kerepesi út mentén a pályaudvar fejegysége közelében még érződik **vegyes városias intézményi hatás**. E sáv kisugárzását kívánja kihasználni az elmúlt évtizedben idetelepült Aréna Pláza **bevásárlóközpont területe** is. Ettől keletre kisebb léptékben **gazdasági, jellemzően raktározást, termelést szolgáló területek**, délre pedig a nagy kiterjedésű **Fiumei úti sírkert területe** található.

A Ganz negyedben a Salgótarjáni út és a Kőbányai út közötti terület a pályaudvar és a Józsefvárosi piac megszűnése miatt nagyrészt **használaton kívüli területnek** tekinthető, a terület nyugati oldalán lévő Sorsok háza és a Posta Kőbányai út menti épülete is intézményi, **jellemzően zárt sorú beépítésű területként** azonosítható. A Kőbányai út túloldalán lévő volt Ganz-MÁVAG gyártelep a rendszerváltás után fokozatosan átalakult, ma a Hungária körgyűrűn belül a legnagyobb egybefüggő **gazdasági, jellemzően termelést, raktározást, kereskedelmet szolgáló terület**.

Az egyes jelenlegi – tényleges – területfelhasználások az alábbi arányokban oszlanak meg a kerületen belül:

A VIII. kerületben az alábbi **tényleges** beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek találhatóak az OTÉK által meghatározott területfelhasználási egységek kategóriái közül:

Tényleges területfelhasználás Józsefvárosban

		<i>ha</i>				<i>ha</i>	
LAKÓTERÜLETEK			KÖZLEKEDÉSI TERÜLETEK				
Nagyvárosias, magas intenzitású, jellemzően zárt sorú, zártudvaros beépítésű lakóterület	Ln-1	107,7	Közúti közlekedési terület	KÖu	64,2		
Nagyvárosias, jellemzően zárt sorú, keretes beépítésű lakóterület	Ln-2	31,4	Kötőpályás közlekedési terület	KÖk	8,0		
Nagyvárosias, telepszerű lakóterület	Ln-T	13,1	Közlekedési területek összesen		72,2		
Kisvárosias, jellemzően zárt sorú beépítésű lakóterület			ZÖLDTERÜLETEK				
Kisvárosias, jellemzően szabadonálló jellegű lakóterület	Lk-2	11,1	Közkert, közpark	Zkp	23,4		
Kertvárosias, intenzív beépítésű lakóterület	Lke-1	2,3	Zöldterületek összesen		23,4		
Lakó területfelhasználási egység összesen		188,4	KÜLÖNLEGES TERÜLETEK				
VEGYES TERÜLETEK			Temető területe		Kb-T	4,8	
Városközpont területe	Vt-V	97,1	Különleges területek összesen		4,8		
Intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű terület	Vi-1	32,8	Beépítésre nem szánt területek összesen				
Intézményi, jellemzően szabadonálló jellegű terület	Vi-2	29,2					
Intézményi, helyi lakosság alapellátását szolgáló terület	Vi-3	1,6					
Vegyes területfelhasználási egység összesen		160,6					
GAZDASÁGI TERÜLETEK							
Gazdasági, jellemzően raktározást, termelést szolgáló terület	Gksz-2	76,1					
Gazdasági területfelhasználási egység összesen		76,1					
KÜLÖNLEGES TERÜLETEK							
Bevásárlóközpont területe	K-Ker	12,3					
Egészségügyi terület (kórház, szanatórium, gyógyszálló, gyógyüdülő)	K-Eü	14,8					
Nagykiterjedésű sportolási célú terület	K-Sp	12,7					
Nagykiterjedésű rekreációs és szabadidős terület	K-Rek	3,5					
Állat- és növénykert területe	K-ÁN	3,1					
Honvédelmi, katonai és nemzetbiztonsági célra szolgáló terület	K-Hon	2,9					
Közlekedéshez kapcsolódó épületek elhelyezésére szolgáló terület	K-Közl	25,2					
Temető területe	K-T	62,5	HASZNÁLATON KÍVÜLI ÜRES TERÜLETEK				
Különleges területfelhasználási egység összesen		137,0	Használaton kívüli részben beépített terület		22,9		
Beépítésre szánt területek összesen		562,0	Használaton kívüli területek összesen		23,0		

A kerület területfelhasználásának konfliktusai

Az alábbiakban kerülnek bemutatásra azon területek, amelyeken a TSZT szerinti tervezett területfelhasználás és a valóságban meglévő, tényleges területfelhasználás között eltérés, konfliktus mutatkozik, vagyis ahol városszerkezetiileg más típusú területfelhasználás megjelenése indokolt. (Megjegyzendő, hogy csak léptékében nagyobb, mértékadó konfliktusok kerülnek bemutatásra, pontszerű problémák nem.)

A TSZT-ben tervezett területfelhasználások a kerület nagy részén összhangban állnak a jelenlegi, valós használattal. A TSZT-ben a kerület jelentős részén

- városközpont terület,
- nagyvárosias, magas intenzitású, jellemzően zárt sorú, zártudvaros beépítésű lakóterület,
- nagyvárosias, jellemzően zárt sorú, keretes beépítésű lakóterület,
- nagyvárosias, telepszerű lakóterület,
- kisvárosias, jellemzően szabadonálló jellegű lakóterület,
- intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű terület,
- intézményi, jellemzően szabadonálló jellegű terület,
- gazdasági, jellemzően raktározást, termelést szolgáló terület

került meghatározásra.

A TSZT-ben e fő területfelhasználások mellett a kerület területén főként több típusú különleges terület, zöldterület, sport és rekreáció számára szolgáló terület került kijelölésre.

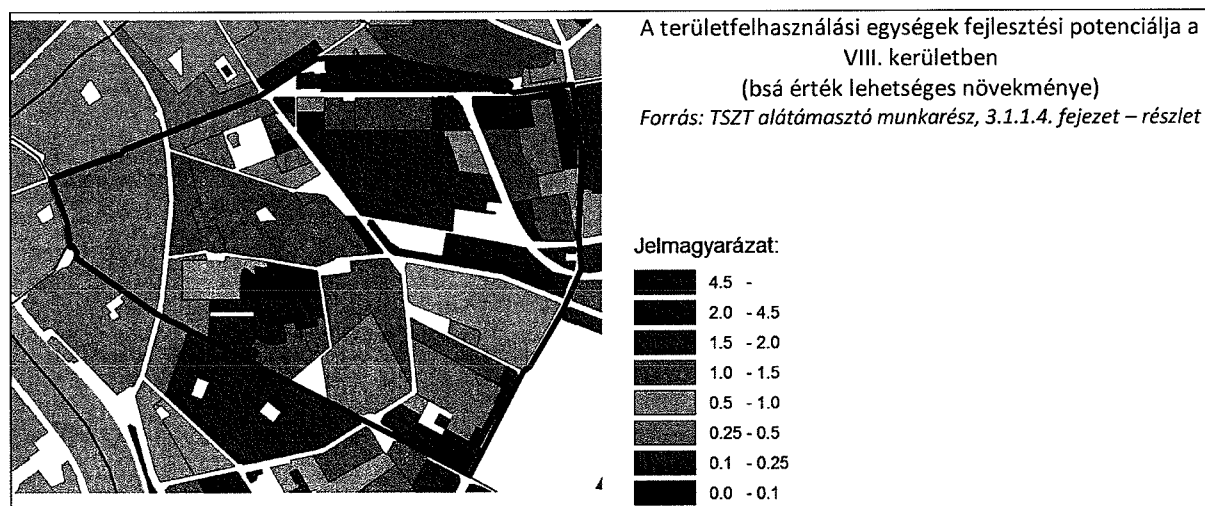
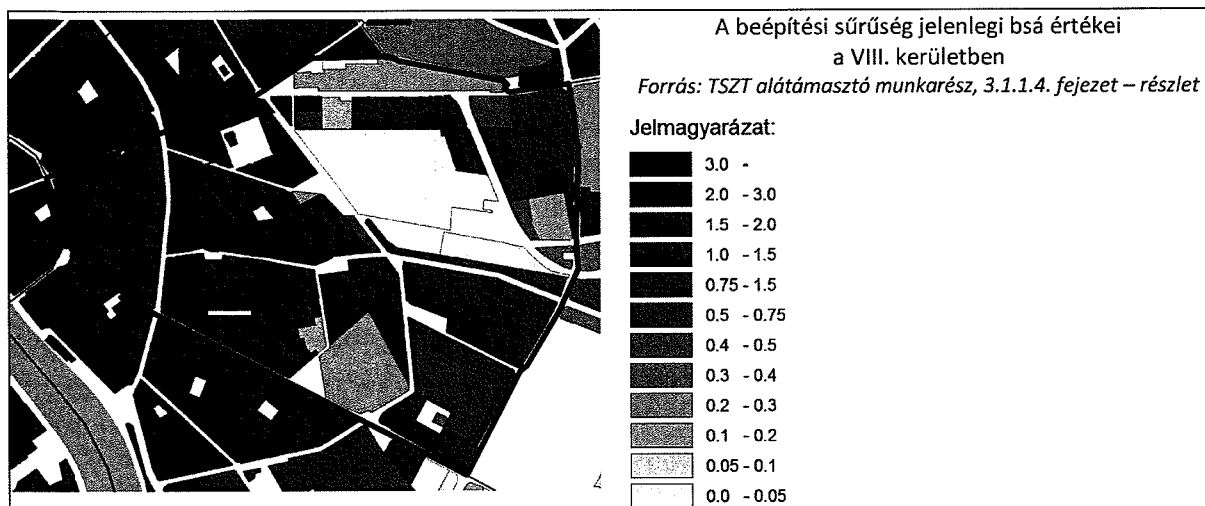
A kerületben a TSZT vonatkozásában a jelenlegi területhasználattól jelentősen eltérően kijelölt területfelhasználás csupán néhány esetben tapasztalható. A belső városrészek tekintetében a TSZT-ben jelenlegi állapotnak, vagy a már elindult folyamatoknak megfelelő területfelhasználás szerepel. A Keleti pályaudvar területe tekintetében jelentős változtatási szándékként értékelhető a többszintű területfelhasználással megtámogatott együttesen **intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű és a közlekedéshez kapcsolódó épületek elhelyezésére szolgáló terület** kijelölése, mely így **mindkét funkció számára lehetőséget biztosít**. A jelölés a pályaudvar jelenleg túlnyomóan vasúti területeinek a városszövetbe való integrálását segíti elő.

A Kerepesi út menti, az Asztalos Sándor út két oldalán lévő gazdasági terület a TSZT-ben **intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű területként** szerepel, azonban átmeneti területfelhasználásként megtarthatja **gazdasági, jellemzően raktározást, termelést szolgáló** szerepét.

A Hungária körgyűrű mentén elindult intézményi átalakulás elősegítése, támogatása érdekében a TSZT-ben a még meglévő kereskedelmi, gazdasági és használaton kívüli területek számára **intézményi, jellemzően zárt sorú beépítésű terület** szerepel.

A kerületre vonatkozó tervezett területfelhasználási egységeket és a ténylegesen meglévő területfelhasználást, annak léptékét (beépítési intenzitás, funkciók köre) vizsgálva több esetben is még jelentős tartalékkal rendelkeznek egyes területek.

A területfelhasználási egységek intenzitását, vagyis a területek számszerűsített, tervezett beépítési sűrűségi értékeit (határértékeket) az FRSZ 2. számú melléklete határozza meg. **A határértékeket és a kerület területfelhasználási egységeinek tényleges beépítési sűrűségi értékeit összevetve az egész kerületre tartalék mutatható ki.** Az FRSZ-ben rögzített határértékek kerületi szintre való leképzése (a határértékek kihasználása, megközelítése, vagy „visszafogása”) a kerületi tervezők kiemelt feladata. Ezek alapján a kerületi rendezési tervnek (KÉSZ) szükséges meghatározni, differenciálni részletesen az egyes területek hosszabb távú fejlesztési, intenzitásbeli alakulását (pl. szintterületi mutató értékei).

A területi tartalékok az egyes kerületszettekben kiegyensúlyozottak. A Palotanegyed, a Népszínház negyed és a Corvin negyed József körút menti területsávja mértéktartó, de a fejlesztésre lehetőséget biztosító 0,25-0,5 értéktartományú bsá tartalékkal rendelkezik. Hasonló adottságú a Ludovika és a Tisztviselőtelep kisvárosias területe is, ahol a meglévő karaktert tiszteletben tartó fejlesztésre így lehetőséget ad a TSZT. A terv a kerület középső (a József körút és a Fiumei út–Orczy út által közrefogott) területén a városrehabilitációs folyamatok számára szabadabb utat enged, a jelenleg sok helyen alacsony beépítési sűrűség helyett a környezetükhöz hasonló, nagyvároshoz méltó, élhető beépítési sűrűség került meghatározásra.

Az átmeneti zóna területére eső beépítésre szánt területek jellemzően nagyobb sűrűségi tartalékkal rendelkeznek. Ennek egyik oka a jelenleg alacsony beépítési sűrűségük, másrészt a Budapest 2030-ban és a TSZT-ben is lefektetett elvek, így a barnamezős területek helyzetbehozásának szándéka.

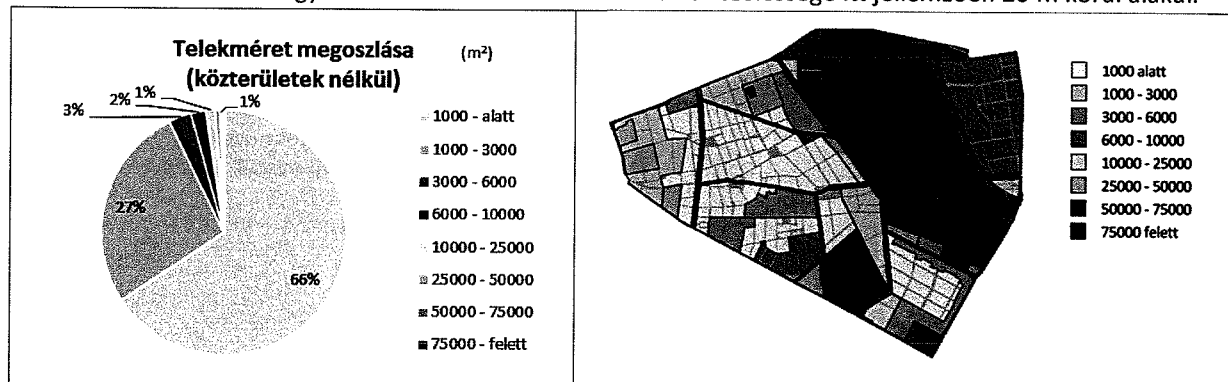
A kerületben tehát a TSZT-ben kijelölt területfelhasználások, az azokhoz kötött sűrűségi paraméterek összhangban vannak a jelenlegi területhasználattal és a főbb fejlesztési szándékokkal. A karakterükben kialakult, őrzendő területeken mértéktartó fejlődést biztosít, míg az alulhasznosított területek számára kellő lehetőséget nyújt a fejlődésre.

2.9.3. Telekstruktúra

Egy településen belül a telkeszerkezet, a telkek morfológiája alapvetően meghatározza annak szerkezetét és egyben a településképet. A történetileg kialakult utcahálózat, a telekosztások akár évszázadokra visszamenőleg is lekövethetők, a múlt lenyomataként szolgálnak. A telekstruktúra, a területi és szélességi-mélységi jellemzők meghatározzák a beépítés jellegét, vizsgálatuk ezért kulcsfontosságú.

Telekmorfológia és telekméret

Józsefváros telekstruktúrájában alapvetően három fő típus különíthető el. A legjelentősebb részt a hagyományos városias beépítésre szolgáló, főként lakó- és vegyes funkciójú telkek teszik ki. Ez a telekállomány jellemzően a kerület történetileg kialakult belső részein, a Palotanegyedben és a József körút – Fiumei út közötti területsávon jelentkezik. A Palotanegyed és a Rákóczi út menti területsáv telkeit jellemzően 1000-3000 m²-es telkek jellemzik, melyek közé természetesen 1000 m²-nél kisebb telkek és elszórtan 3000 m²-nél nagyobb telkek is beékelődnek. A telkek szélessége itt jellemzően 20 m körül alakul.

Jellemző telekméret számossága szerinti megoszlás a kerület egészén – közterületek nélkül

Jellemző telekméret területi megoszlása (m²)

A Nagykörút mentén és attól kifelé, a Csarnok ill. Magdolna negyed felé haladva hagyományosan az előbbieknél kisebb telekosztás a jellemző, mely mind azok méretében, mind szélességében (jellemzően 15-18 m) nyomon követhető. A telekméret itt jellemzően 1000 m² alatti, kisebb számban található 1000-3000 m²-es vagy azt meghaladó telkek.

Ebbe a telekstruktúrába nagyobb méretű (25-30 000 m² körüli vagy annál nagyobb), esetenként teljes tömböt kitevő, főként intézményi funkciót (főként oktatás, kultúra, egészségügy) betöltő telkek ékelődnek.

A harmadik fő típus a gazdasági funkciók és a városüzemeltetés számára helyet adó nagyméretű telkek köre (pl. Ganz-MÁVAG, pályaudvarok, temetők), melyek jellemzően a Fiumei út – Asztalos Sándor út közötti sávot foglalják el. Itt meghatározóan a 25-50 000 m² feletti telekméret a jellemző, de nyilvánvalóan itt is vannak kisebb méretű telkek, beékelődve a nagyobb telepek közé.

2.9.4. Az építmények vizsgálata

Az építmények vizsgálata folyamán az egyes funkciók, kapacitások, a meghatározó beépítési jellemzők, jellemző magassági viszonyok kerülnek feltárára. Ezek segítségével és a további helyi sajátosságok alapján lehet meghatározni a kerületben jellegzetesen elváló karakterű területeket.

Az épületek általános funkcionális jellemzői

Az épületállomány és a területhasználat összefüggései

A területfelhasználás vizsgálata bemutatja azokat a területeket, ahol funkcionálisan hasonló rendeltetésű épületek, pl. lakóépületek, egészségügyi, oktatási intézmények találhatóak, vagy az adott helyszín épületei különböző típusú gazdasági célokat szolgálnak (kereskedelem, ipar, raktározás). A homogénként jelölt lakó- vagy városközponti területeken mozaikszerűen vagy beékelődve egyéb rendeltetések is megjelennek, pl. a lakosság ellátását szolgáló funkciók –, befolyásolva a városrész működését. A nagyságrend, a fő rendeltetés, a városrész életében betöltött szerep alapján indokolt az ellátást biztosító vagy a közcélokat szolgáló létesítmények megkülönböztetése, különösen az intézmények körében, annak ellenére, hogy részletes épületenkénti funkcióvizsgálat nem történik. Az intézmények térbeli elhelyezkedése jelzi az egyes területek ellátottságát, sűrűsödésük kijelöli a központibb helyeket, de mutatja azt is, hogyan erősítik a különböző ellátórendszerek egymást. Az önálló intézményeket az ellátás szolgálatába állított épületföldszinti funkciók egészítik ki.

Az eltérő földszinti funkciók egyes városközponti és egyes lakóterületeken

A városszerkezettel összefüggésben a kerületben meghatározóak azok a fontosabb útvonalak, jelentősebb gyalogosforgalmat bonyolító utcák, amelyek mentén az épületek földszinti kialakítása lehetővé teszi a közvetlen közterületi kapcsolatot, így alkalmassá válnak az épületek a különböző ellátó funkciók, így a kereskedelem, a vendéglátás, a szolgáltatás vagy egyéb közfunkciók befogadására. Ezek általában a forgalmasabb útvonalak vagy kiemeltebb terek, közösségi találkozások környékén találhatóak. Különösen jellemzőek a fő szerkezetet alkotó útvonalak mellett (Nagykörút, Rákóczi út, Üllői út stb. vagy egyes tereken pl. Mikszáth tér), de az intézményi túlsúlyából fakadóan kevésbé jellemző pl. a Múzeum körút mentén.

Az intézmények jellemzői

A kerület területén lévő intézmények részben a helyi alapellátást biztosítják, részben fővárosi, de több esetben országos ellátást is szolgálnak. Az intézmények elhelyezkedését mutató alábbi térképeken jól látszik az egyes ellátóintézmények elhelyezkedése, ami szorosan összefügg azok elérhetőségével, az érintett területek ellátottságával.

Közigazgatás

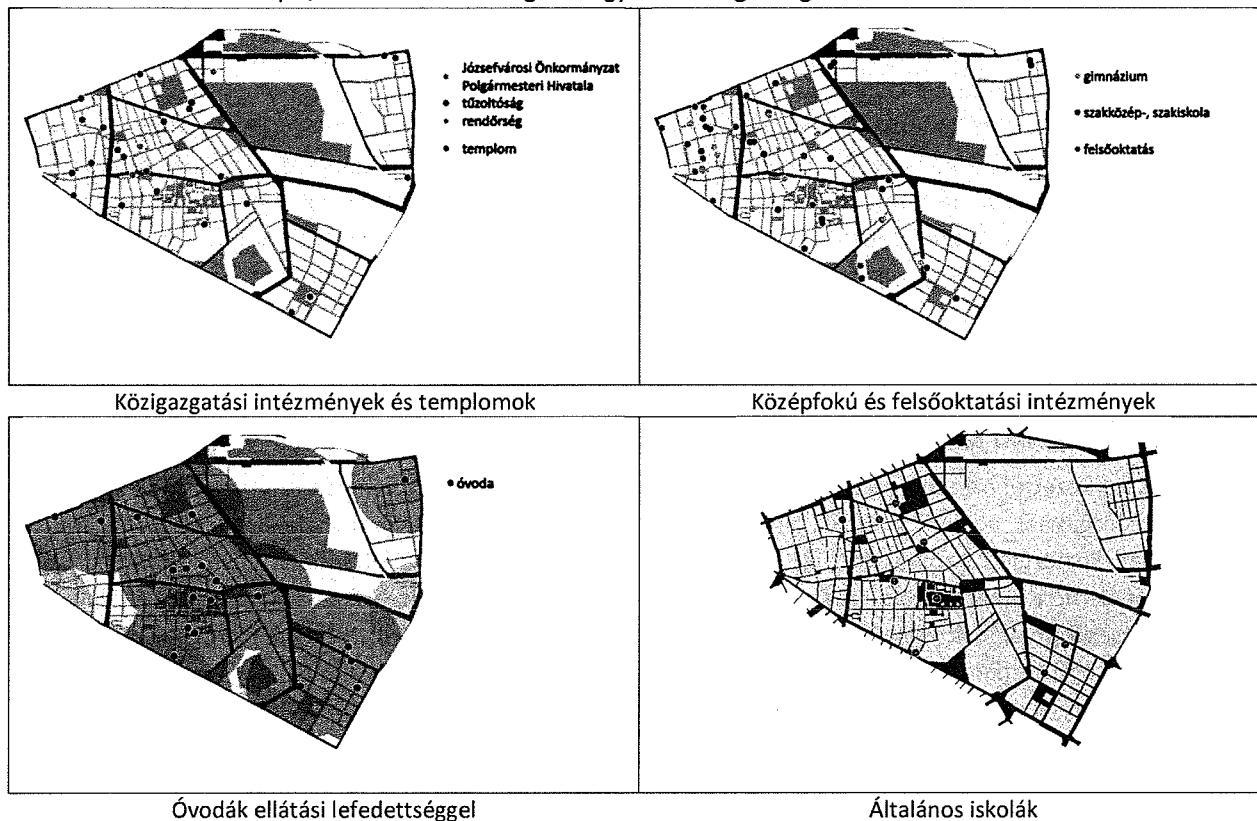
A kerület legfontosabb közintézményei az önkormányzat és a polgármesteri hivatal, valamint a kormányhivatal kerületi szerve. A kerületi bíróság, ügyészség más kerületben működik. Országos hatáskörű önálló közigazgatási létesítmény nincs.

Egyházi intézmények

A kerületben jelentős számú egyházi létesítmény, templom található, elhelyezkedésük elsősorban a lakóterületeken belüli, több esetben zártosított beépítéshez illeszkedő módon jöttek létre.

Nevelési és oktatási intézmények

Az óvodai és általános iskolai ellátás Belső-Józsefváros területén hiányos, ugyanakkor itt működik a középiskolák több mint harmada. Középső-Józsefváros területén nagyobb távolságban helyezkednek el egymástól. Mind az óvodai, mind az általános iskolák 500 méteres körzetben szinte a kerület minden lakóterületét lefedik, a kerülethatárok mentén a szomszédos kerületi intézmények „besegíthetnek” az ellátás esetleges hiányaiba. A Palotanegyedben a diákság jelentős felülreprezentáltságát segíti elő, hogy a Nagykörúton belül működik a legtöbb felsőoktatási intézmény, bár több található azon kívül is. A kerület új felsőoktatási intézménnyel, a Nemzeti Közszerződés Egyetemmel gazdagodott a közelmúltban.

Egészségügyi intézmények

Országos és fővárosi szempontból is kiemelkedő egészségügyi létesítmények találhatóak Józsefvárosban. A kórházak és klinikák – a Rókus kórház kivételével – alapvetően az Üllői út menti sávra korlátozódnak, három fő helyszínen csoportosulva. A szakorvosi rendelők egy része a kórházakhoz kapcsolódik, esetenként azonos a házi orvosi szolgáltatás helyszíneivel, utóbbiak szinte teljes lakóterületi lefedettséget jelentenek.

Szociális intézmények

A 2.1.4. fejezetben már bemutatott társadalmi összetétel indokolja a szociális ellátó funkciók erőteljesebb megjelenését a főváros többi kerületéhez képest, melyekre Józsefváros krízisterületei miatt is szükség van.

A gyermekellátás terén a bölcsődék száma kevés, a Józsefvárosi lakótelep környezetében jobb az eloszlásuk. A rászorultakkal foglalkozó gyermekintézmények is elsősorban a körúton kívül helyezkednek el.

Az ellátó intézmények elhelyezkedése kismértékben követi a korösszetételt, a belső-józsefvárosi területeken nagyobb az időskorúakat ellátó intézmények száma, de a Középső-Józsefváros területén is nagy számban jelen vannak. A különböző rászorultságok – fogyatékosellátás és speciális foglalkoztatók, szenvedélybeteg- vagy pszichiátriai ellátás intézményeinek számossága meghatározó.

A hajléktalan-ellátás intézményei kevésbé a kerület alapellátását, mint inkább a főváros pesti kerületeinek ellátását szolgálják. Jól lehatárolható a Középső-Józsefvárosban való elhelyezkedésük, hasonlóan a VI-VII. kerülethez (Nagykörút és Dózsa György út közötti térség). Budapest egészét tekintve területileg itt sűrűsödik a legtöbb hajléktalanellátó létesítmény.

Kulturális intézmények

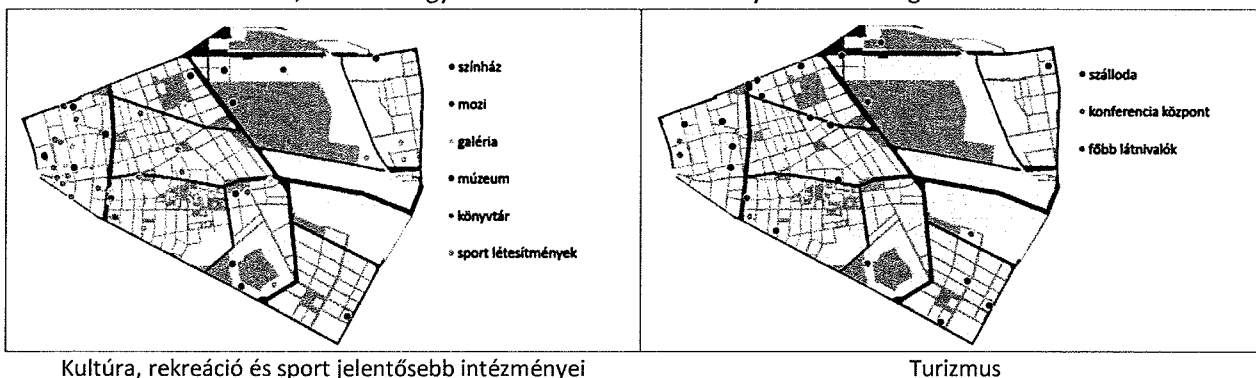
A kerületben több helyen működnek különböző művelődési létesítmények. Meghatározó kapacitású – klasszikus értelemben vett – nagy művelődési ház ugyan nincs, de több kisebb színház nyújt lehetőséget előadások megtartására. Hangversenyre, zenei előadásokra a felújított Erkel Színház alkalmassá vált. Az országos jelentőségű Nemzeti Múzeum mellett kisebb tematikus múzeumok is működnek. A galériák számossága kisebb a belső kerületekénél, ugyanakkor – köszönhetően a sok felsőoktatási intézménynek – jelentős a könyvtárak száma. A budapesti tizenkét multiplex moziból kettő található a kerületben (Aréna Pláza, Corvin), emellett itt működik a több mint száz éves Uránia filmszínház is.

Rekreáció, sport

A rekreációs létesítmények közül a Külső-Józsefváros területén működő sportpályák emelhetők ki. Jelentősebb, fedett sportlétesítmény (sportcsarnok, uszoda) nincs a kerületben, az elsősorban pincehelyiségeket hasznosító fitneszklubok nem képviselnek városi léptéket. Az uszoda hiányát pótolja némileg a Losonci téri általános iskola nem nyilvános tanuszodája, illetve a Corvin negyed egyik edzőterem wellness létesítményében lévő úszómedence (Life1 Wellness).

Turizmus

A turizmus háttérintézményei tekintetében a Józsefváros nem tartozik kifejezetten a céltérségek közé, bár a Nemzeti Múzeum és a Palotanegyed utóbbi években történt fejlesztése a vendéglátásban jelentős minőségi és számossági előrelépést eredményezett. A szállodai férőhelyek térbeli elhelyezkedése a nagyobb közösségi közlekedési sávok mellett, a Palotanegyedben és a Rákóczi út környezetében meghatározó.

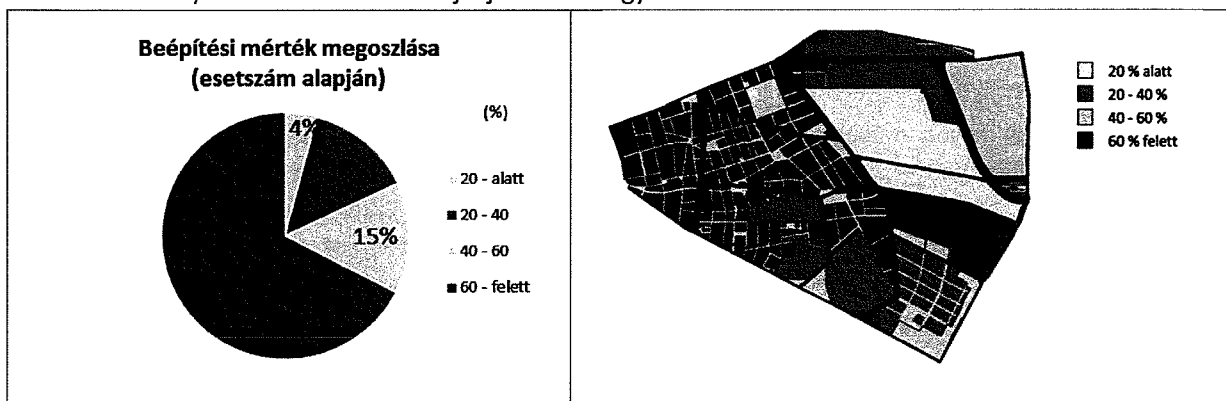
Kereskedelem, szolgáltatás

Az önkormányzatok az általuk működtetett piacok és vásárcsarnokok fenntartásáért tartoznak felelősséggel, a kereskedelem egyéb létesítményeit a gazdasági szereplők működtetik. A Rákóczi téri vásárcsarnok és a Teleki László téri piac meghatározó létesítményei mellett már egynapos termelői piacok is működnek. A három bevásárlóközpont (Aréna Pláza, Corvin Pláza, Europeum) – a kerületi ellátás mellett – budapesti szintű vonzáskörrel is rendelkezik. A kereskedelmi és szolgáltatási ellátást részben ezek a koncentrált nagylétesítmények, de főképp a városias lakóterületek földszinti üzlethelyiségei biztosítják, jelentősebb szakáruház, hipermarket, önálló szupermarket nem jellemzi a kerületet.

Beépítési jellemzők

Jellemző beépítési mérték

A beépítési mérték a beépítés sűrűségének egyik fontos sajátossága. Az épülettel beépített terület és a telek területének hányadosából adódó érték jól jellemzi az egyes területeket.

Jellemző beépítési mérték (%) megoszlása a telkek darabszáma alapján, a kerület egészén

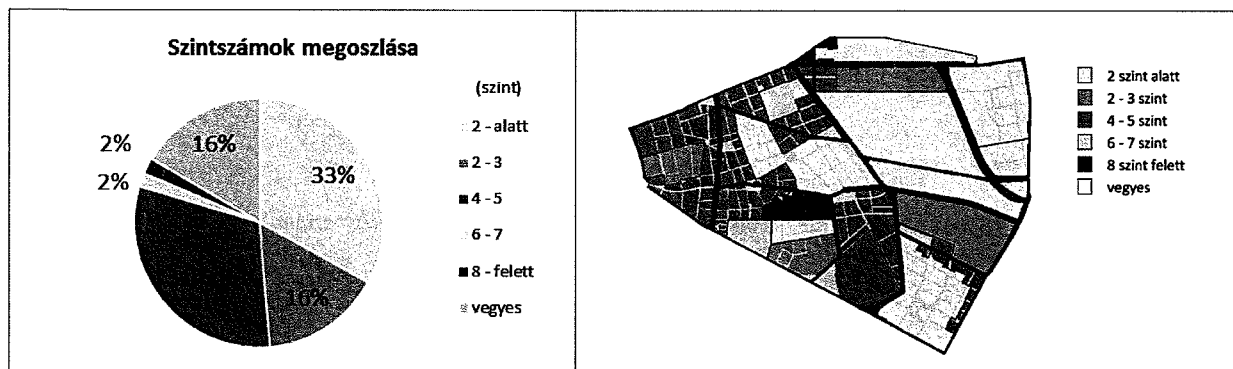
Jellemző beépítettség területi megoszlása

A kerületen belül legnagyobb arányban a 60% feletti beépítettséggel rendelkező telkek vannak. Ezek alkotják lényegében a belső kerületrésztől egészen a Fiumei útig tartó részt, ami nagyjából megegyezik a zárt sorú-zártudvaros beépítési módú területekkel. Ehhez hasonló a kb. 65%-os beépítettséggel rendelkező volt Ganz-MÁVAG terület is, mely azonban a beépítés jellegében jelentősen eltér a belső városrészben tapasztaltaktól. Ettől alacsonyabb, 40-60% közötti beépítéssel rendelkezik a Százados negyed, valamint a Könyves Kálmán körút menti beépítés Vajda Péter út és Üllői út közötti szakasza. A térkép a jellemző településszerkezeti egységek jellemző beépítettségi értékeit mutatja, nem telekszintű vizsgálat.

Egyes intézményterületeken, így a Semmelweis Egyetemen és az Orczy parkban alacsonyabb, 20-40% körüli beépítés adódik. Ez jellemzi a Tisztviselőtelepet, és a Kerepesi út mentén is ehhez hasonló beépítési mérték a jellemző. A legalacsonyabb, 20% alatti beépítési mérték csupán a Fiumei úti sírkert és a Józsefvárosi pu. területén jelenik meg.

A beépítés magassági jellemzői (szintszám, beépítési magasság)

A beépítés magassága meghatározó eleme a városképnek, emellett a sűrűség másik meghatározó tényezője. A vizsgálat folyamán a szintszámok alapján hasonló, homogén egybefüggő területi egységek jellemző szintszámai kerülnek bemutatásra.

Jellemző szintszámok megoszlása kerület egészén (%)

Jellemző szintszámok területi megoszlása

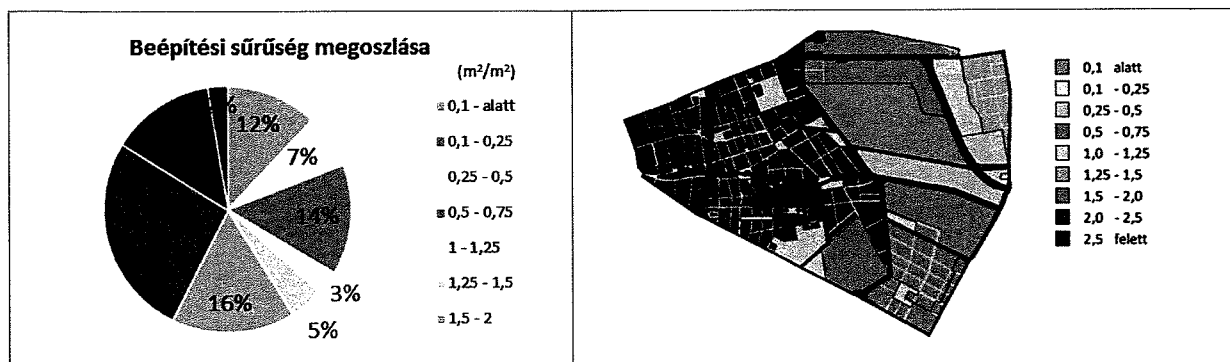
A kerület arculata szempontjából meghatározó a belső városrészek területe. Itt jellemzően 4-6 szintes épületek találhatóak, de ennél alacsonyabb, régi 2-3 szintes épületek is jelen vannak. A belső területeken ugyanakkor a szintszám alapján létrejött beépítés magasságát jelentősen befolyásolja az építési kor, vagyis a korszakoként eltérő szintmagasság. A Csarnok és a Magdolna negyed környékén nem határozható meg egyértelműen a jellemző szintszám a beépítés változatossága miatt, ezért vegyes, változó szintszámú területként jellemezhető. Ezen a területen jelentős számban található még földszintes épületek is. Az 1-4 szintes épületek közel azonos arányt képviselnek a területen, ettől kisebb arányban lehet 5-6 szintes vagy annál magasabb épületet találni.

A kerületben a fő határvonalként ebből a szempontból a Fiumei és Orczy utak vonala jelentkezik. Az ezektől keletre lévő Tisztviselőtelep területén kétszintes vagy annál alacsonyabb épületek jellemzőek. A Könyves Kálmán körút mentén a régi négyszintes épületek mellett az elmúlt időszakban épült 7-8 szintes irodaházak a körúthoz méltó, magasabb térfalat adnak, és bár még nem alakult ki (át) teljesen ez a terület, ezek határozzák meg a városképet. Szintszám és magasság tekintetében nehezen értékelhető a Ganz-MÁVAG területe, ahol a földszintes csarnokoktól a hétszintes irodaépületig sok minden található, azonban jellemzően 2-3 szintes a beépítés meghatározó része.

A Kőbányai úttól északra, a Könyves Kálmán körút mentén alacsonyabb, a sportteleptől északra, a Százados negyed területén vegyes szintszámú a beépítés. Az egyes korszakok építései mind a területen hagyták kézjegyüket, így néhány tömbönként váltakoznak a földszintes és három-négyszintes épületek, majd az utóbbi időszakból származó hétszintes vagy ennél nagyobb szintszámú beépítések.

Jellemző beépítési sűrűség

A beépítési sűrűség az épületek szintterületének és a lehatárolás közterületekkel együtt vett alapterületének hányadosa. A tömbméret, a közterületi struktúra, annak a területi lehatároláshoz mért aránya alapvetően befolyásolja a beépítési sűrűség számítását. A beépítési sűrűség érzékeltetéséhez alkalmazott lehatárolások a közterület fő struktúrája (jellemzően a fő- és gyűjtőúthálózat), valamint az azokon belül funkcionálisan vagy karakterében jelentősen elváló egységek figyelembevételével kerülnek meghatározásra. A szintterület megállapítása során az építményszintek összegzése a pinceszintet is tartalmazza.

Jellemző beépítési sűrűség megoszlása kerület egészén (%)

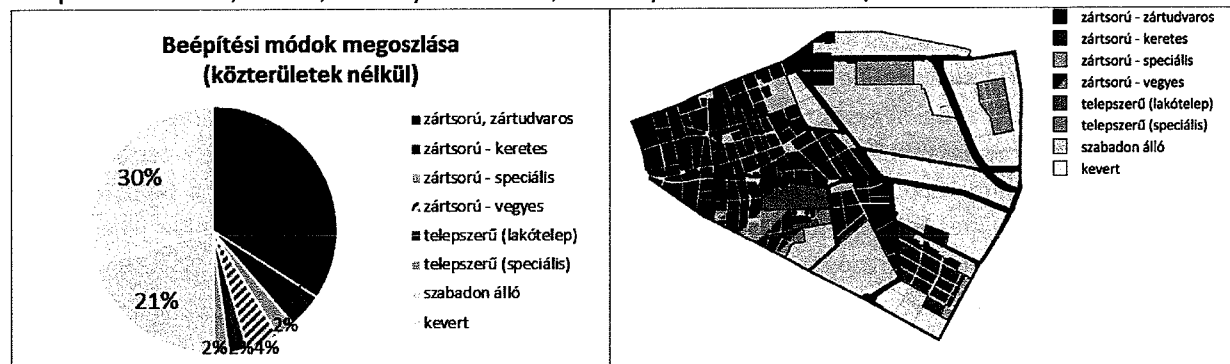
Jellemző beépítési sűrűség területi megoszlása (m²/m²)

A kerület beépítési sűrűsége a belső városrészekben a legnagyobb. A Palotanegyedben 2,5-3,0 érték adódik. 3,0 feletti érték az Erkel Színház környezetében található. A József körút és az Orczy út közötti területen jellemzően 2,0-2,5-ös beépítési sűrűség jellemző. Innen keletre jellemzően alacsonyabb értékek mutatkoznak. A kerület jelentős részén 1,25 feletti érték adódik. A térkép a jellemző településszerkezeti egységek jellemző beépítési sűrűségi értékeit mutatja, nem telekszintű vizsgálat.

Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

Jellemző beépítési módozatok

Józsefváros beépítési módozatai jól követik a beépülés korszakait. A XIX. század második felében az akkori nagyvárosias fejlesztés során zárt sorú beépítés jött létre, jellemzően zárt belső udvarokkal. A Nagykörúttól keletre ugyanezzel találkozunk, de a zárt udvarok keverednek a korábbi, alacsonyabb státuszt jelző terület beépítési formáival, hosszú, keskeny udvarokkal, alacsonyabb L és U alakú épületekkel.

Jellemző beépítési módok megoszlása a kerület egészén (%)

Jellemző beépítési módok

A nagyobb közintézmények közül meghatározóak a nagyobb zöldfelülettel ölelt, szabadonállóan elhelyezkedő épületek, amelyek megtörik a kerület jellemző zárt sorú jellegét. A korszerű, zárt sorú keretes beépítés csak kisvárosias léptékben jelent meg, a Tisztviselőtelepen.

A mai barnamezők jelentős részét a nagy ipari tömbök beépítése uralja, ahol a beépítés rendkívül heterogén, az utca felé sok esetben zárt, városias jellegű, de a telektömbön belül hol telekhatáron, hol szabadonállóan épültek a fel a nagy csarnokok.

Megtalálható a kerületben a hetvenes évek úszótelkes beépítése ugyanúgy, mint a későbbi keretes jellemzőket utánozó tömbtelken létrejött szabadonálló lakótelepi beépítés.

Az új foghíjbeépítések a beépítési módot tekintve a környezethez hasonulnak, de esetenként léptéket váltanak, vagy új elemként, a városszövetbe behasító módon jelennek meg, más térarányt és magasságot

hozva létre, alapvetően megváltoztatva az eredeti városi arányokat, jelenősen átrendezve a korábbi tömbstruktúrát is – elsősorban a Corvin negyed új beépítési esetében.

Jellegzetes utcakép, térarányok

Az előzőekben ismertetett telekstruktúra, a beépítési mérték és magasság, valamint a sűrűség területi hasonlóságai, továbbá a beépítési mód alapján Józsefváros területét jól lehatárolható, eltérő karakterű területek alkotják. Tradicionális beépítését a XIX. században kialakult főhálózatok, széles sugár- és gyűrűirányú elemek által tagolt beépítések közötti szűk utcarendszer jellemzi. A lakóterületek zömét a keskeny telekszélességű, jellemzően zártudvaros, 4-5 szintes, zárt sorú historizáló beépítés alkotja. Az utcaképek a Palotanegyed területén egységesebbek, de itt is találhatóak utcaképet megtörő eltérő magasságok és ebből adódó magas tűzfalak. A szűk utcák ellenére a régi szintmagasságú két-, háromemeletes épületekkel határolt közterületek téraránya elfogadható, keskenységük dacára is. Az épületek építészeti minősége ezen a területen gazdagabb formálású, mint a körülöttől kifelé lévő beépítés esetében, bár még a Népszínház negyedre is jellemző az itt leírt karakter.

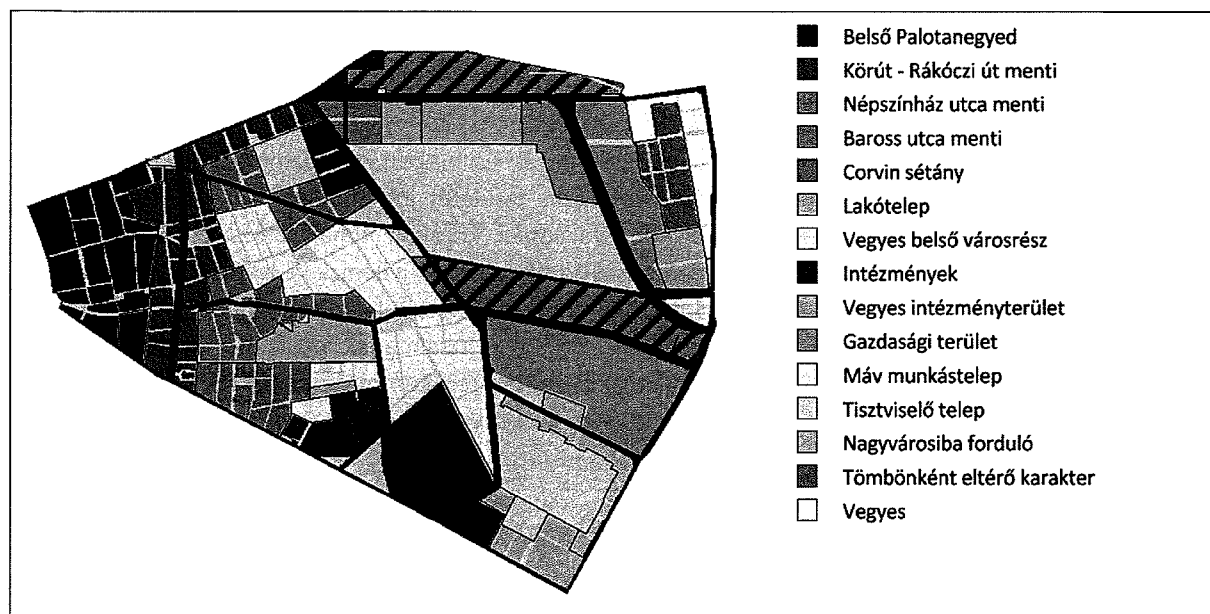
A belső városrészeket jellemző beépítés egységessége a korabeli szabályzatokból és azok továbbfejlesztéséből adódik. A Főváros szabályozási rendszerét a Közmunkatanács dolgozta ki, a város övezetekre való osztásával megteremtve további kiépülésének rendezett kereteit. A szabályozást többször módosították, melynek eredménye mind a mai napig nyomon követhető a különböző szabályozási időszakok magassági különbözősége nyomot hagyott. Az építést meghatározó rendelkezések változtatásaira az 1893-as Építésügyi szabályzat elfogadása után 1914-ben, majd 1940-ben került sor, nagyjából azonos szellemiséggel, de az adott korszakhoz illő módon. Ehhez képest törést okozott az 1959-es szabályzat, majd az 1986-os, ami még inkább „megfeledezett” a részletekről. A terület kialakulásában alapvető volt a meghatározott utcai térarány, illetve az utcák mentén építhető épületek – először emeletszámban, majd később méterben maximált – legnagyobb párkánymagassága.

A Nagykörúton túl a korabeli karakter alacsonyabb sűrűségű és magasságú beépítése az elmúlt időszakban nagy átalakuláson esett át, létrejött a Corvin sétány, amelyet a korabeli szűk utcákban helyenként kedvezőtlen térarány jellemez.

A Magdolna negyed a kerület legheterogénabb beépítésű területe, a telekstruktúra kismértékben eltérő, a keskenyebb, hosszabb telkeken még kisvárosias jellemzők is találhatóak, de épületállományában is kedvezőtlenebb állapot uralkodik a belső területekhez képest. Jellegzetesen meghatározható karakterrel nem rendelkezik, ez a kialakulatlanság jellemzi. Egyes utcaszakaszai adnak csak karakteres megjelenést.

A hetvenes években jött létre a területtől teljesen idegen Szigony utcai lakótelep, amely az akkori városfejlesztési elképzeléseket híven tükröző nyomot hagyott az utókorra. A kivitelezés során az ún. Szigony körút nyomvonalát is kiszabályozták.

Meghatározó és kedvező, építészeti értékeket is hordozó kisvárosias karakterrel rendelkezik a Tisztviselőtelep jellegzetes keretes beépítése, vagy a Százados negyed régi Művésztelepe, és az azzal szomszédos újabb, paneles lakóterület. Ezeken a területeken az utcák kedvező térarányúak, zöldfelületekben is gazdagok.

Jellemző beépítési karakterek
forrás: saját térkép

A városkép szempontjából a Kőbányai út, a Kerepesi út volt ipari területei, a felhagyott Józsefvárosi pályaudvar sávja sok kívánnivalót hagy még maga után mind rendezetlenségét, mind épületállományát, mind az ezekből adódó utcaképét illetően.

Józsefváros sokszínűségét jellemzi, hogy a belső területekről keleti irányba haladva fokozatosan szakadozik, lazul a beépítés sűrűsége, szellősebb és tágabb utcákkal találkozunk.

Jellegzetes épülettípusok

Zártudvaros épületek

Az összes zártudvaros épületre jellemző a lakások belső udvarról történő megközelítése, a gazdagabb paloták esetében széles loggiákról, a puritánabb épületeknél a keskenyebb gangokról. A kisebb telkeken az udvarok sötétek, a földszinti lakások benapozottsága esetleges. Az épületek magastetősek, a telekhatárokon félnyereg tetővel csatlakoznak zártan a szomszédos épületekhez. Homlokzati kialakításban a historizáló megformálás gazdag épületdíszes, kváderkőutánzatos kialakítással járt, a díszesebb paloták esetében gazdag kőerkélyekkel, erkély- vagy kapuzattartó mitológiai alakokkal.

A körúton belüli területeken az épületeknek a szűk utcákhoz igazodó beépítése, a korábbi beépülés és a központibb fekvés miatti a funkciók esetenként eltérő épületkonfigurációkat is eredményeztek, míg a körúton túli beépítés esetében kisebb a szórás.

Paloták

A Nemzeti Múzeum környezetében, Belső-Józsefváros szívében nagyobb számú reprezentatív palotát emeltek. Az építetők zöme a városba költöző vagy az év bizonyos hányadát a családjával együtt a városban töltő arisztokrata volt. A megtelepedés főleg a Nemzeti Múzeum mögötti területet, valamint a mai Ötpacsirta, Reviczky utca mentén lévő ingatlanokat érintette. A magyar társadalom felső rétege már ezt megelőzően is építkezett Pesten, leginkább a reformkor idején. A Nemzeti Múzeum környéke nem az egyetlen, de az egyik legjelentősebb helyszíne volt az arisztokrácia fővárosi építkezéseinek. Ezekre az épületekre jellemző az arányos udvar, a kevesebb szintszám, mivel céljuk nem a lakások zsúfolása volt, mint a bérházak területeken. Az épületek díszes, historizáló homlokzatai között sok kiemelkedő alkotás található.